

АКТУАЛИЗИРАН
ДОКУМЕНТ
ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА
СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА
ЗА ПЕРИОДА ДО 2013 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Кратко съдържание

Въведение	5
I. Актуализиран социално-икономически профил на Област Силистра	7
I. 1. Общ профил на Област Силистра	7
I. 2. Икономическо развитие	18
I. 3. Селско и горско стопанство	48
I. 4. Техническа инфраструктура	60
I. 5. Безработица и социална сфера	76
I. 6. Здравеопазване	93
I. 7. Образование	102
I. 8. Култура и културно-историческо наследство	114
I. 9. Туризм. Туристически ресурси и продукти	120
I.10. Екологично състояние	124
II. Актуализиран SWOT-анализ	140
III. Актуализирана стратегия за развитие на Област Силистра – стратегически приоритети, специфични цели и мерки	144
Стратегически приоритет 1	144
Стратегически приоритет 2	152
Стратегически приоритет 3	154
Стратегически приоритет 4	159
Стратегически приоритет 5	167
IV. Обща оценка на необходимите ресурси	171
V. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа (РЦП)	173
VI. Критерии за оценка изпълнението на стратегията	175
VII. Стратегически насоки за разработване целите и приоритетите на общинските планове за развитие	178
VIII. Описание на необходимите действия за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност	180

Разширено съдържание

Въведение	5
I. Актуализиран социално-икономически профил на Област Силистра	7
I. 1. Общ профил на Област Силистра	7
I.1.1. Природни условия и ресурси	7

I.1.1.1. Релеф	7
I.1.1.2. Климат	8
I.1.1.3. Почви и ерозия	8
I.1.1.4. Водни ресурси	9
I.1.1.5. Флора и фауна	9
I.1.1.6. Поземлени ресурси	10
I.1.1.7. Полезни изкопаеми	12
I.1.2. Демографски процеси	12
I. 2. Икономическо развитие	18
I.2.1. Брутен вътрешен продукт (БВП) и брутна добавена стойност (БДС)	18
I.2.2. Предприятията от нефинансовия сектор в Област Силистра	22
I.2.3. Заети лица в предприятията от нефинансовия сектор	26
I.2.4. Приходи и разходи на предприятията от нефинансовия сектор	28
I.2.5. Придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ)	34
I.2.6. Търговия. Доходи, разходи и потребление на домакинствата	39
I.2.7. Промисленост (индустрия)	43
I. 3. Селско и горско стопанство	48
I.3.1. Растениевъдство	48
I.3.2. Животновъдство	51
I.3.3. Пазар на земята	57
I.3.4. Горско стопанство	58
I. 4. Техническа инфраструктура	60
I.4.1. Транспорт и транспортна инфраструктура	60
I.4.1.1. Пътна мрежа и обслужване	60
I.4.1.2. Воден транспорт	63
I.4.1.3. Презгранична инфраструктура	65
I.4.1.4. Железопътен транспорт	66
I.4.1.5. Въздушен транспорт	67
I.4.2. Водоснабдяване и канализационна мрежа	68
I.4.2.1. Състояние	68
I.4.2.2. Перспективи. Предстоящо изграждане	70
I.4.3. Енергоснабдяване и енергийни мрежи	71
I.4.3.1. Състояние и перспективи	71
I.4.3.2. Енергийна ефективност	72
I. 5. Безработица и социална сфера	76
I.5.1. Структура на безработицата	76
I.5.2. Състояние на трудовия пазар към април 2011 г. в Област Силистра	81

I.5.3. Социална сфера	83
I.5.3.1. Приоритетните направления на социалните услуги	83
I.5.3.2. Характеристика на рисковите групи в Област Силистра	83
I.5.3.3. Данни за пълнолетното население	88
I.5.3.4. Специализирани институции	91
I.5.2.5. Социални услуги в общността	92
I. 6. Здравеопазване	93
I.6.1. Демографски показатели. Естествен прираст. Смъртност	93
I.6.2. Болестност и заболяемост	95
I.6.3. Здравна мрежа	95
I.6.4. Спешна медицинска помощ	101
I. 7. Образование	102
I.7.1. Основно и средно образование	102
1.7.1.1. Оптимизиране на училищната мрежа	103
1.7.1.2. Ученикът – в центъра на образователната политика	105
1.7.1.3. Учителят – организатор и творец на учебновъзпитателния процес	111
I.7.2. Висше образование	113
I. 8. Култура и културно-историческо наследство	114
I.8.1. Принципи на културната политика	114
I.8.2. Мрежа на културни институции	115
I.8.3. Културно-историческо наследство	116
I. 9. Туризм. Туристически ресурси и продукти	120
I.9.1. Област Силистра – най-добрата туристическа дестинация на България за 2010 г. по проекта EDEN	120
I.9.2. Туристическа инфраструктура	122
I.9.3. Кадрови ресурс	123
I.10. Екологично състояние	124
I.10.1. Качество на атмосферния въздух	125
I.10.2. Води	126
1.10.2.1. Повърхностни води	126
1.10.2.2. Водоснабдяване	127
1.10.2.3. Отпадни води	128
1.10.2.4. Състояние на подземните води	130
I.10.3. Почви	130
I.10.4. Биологично разнообразие. НАТУРА 2000	133
I.10.5. Управление на отпадъците	136
I.10.6. Шум	138
II. Актуализиран SWOT-анализ	140
III. Актуализирана стратегия за развитие на Област Силистра – стратегически приоритети, специфични цели и мерки	144
Стратегически приоритет 1	144

Стратегически приоритет 2	152
Стратегически приоритет 3	154
Стратегически приоритет 4	159
Стратегически приоритет 5	167
IV. Обща оценка на необходимите ресурси	171
V. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа (РЦП)	173
VI. Критерии за оценка изпълнението на стратегията	175
VII. Стратегически насоки за разработване целите и приоритетите на общинските планове за развитие	178
VIII. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност	180

ВЪВЕДЕНИЕ

Принципът „Европа на регионите и гражданите“, както и Стратегията „Европа 2020“ на Европейската комисия поставят отговорни задачи пред националните и местни власти за разгръщане на местната активност, предприемчивост и потенциал. Това е възможно обаче чрез внимателното **планиране на местните дейности** и насоки на развитие и извеждане на преден план само на ония от тях, които най-добре отговарят на спецификите и възможностите на регионите (областите, общините) и се мултиплицират благотворно върху възможно най-голям брой техни граждани.

Затова в новия *Закон за регионалното развитие* (ЗРР, в сила от 31.08.2008 г., обн. ДВ. бр.50 от 30 май 2008 г.) това **стратегическо планиране на регионалното развитие** обхваща разработването и актуализацията на система от документи за постигане на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие, включително развитие на трансграничното, транснационалното и междурегионалното сътрудничество (**чл. 8**). Законът в **чл. 9** посочва и **системата от документи** за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, към която принадлежат и областните стратегии за развитие.

Областната стратегия за развитие е документ, който определя средносрочните цели и приоритети за развитие на областта за **7-годишен период**. При настъпване на съществени промени на икономическите и социалните условия на развитие *Правилникът* за приложение на закона (в сила от 31.08.2008 г., приет с ПМС № 216 от 02.09.2008 г.) регламентира процеса на осъвременяване на стратегиите, в резултат на който се появява актуализиран документ за изпълнение за остатъка от периода на нейното действие – *Актуализиран документ за изпълнение на областната стратегия за развитие (АДИОСР)*. За областите на страната този период е до **2013 г.** включително.

Създаденият и представен *Актуализиран документ за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра за периода до 2013 г.* не само я осъвременява (актуализира), а в същността си е една нова разработка (документ). И в това няма нищо чудно. От създаването на *Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г.* изминаха доста години. Оттогава се случиха редица значими събития, сред които стратегически важното беше влизането на България в Европейския съюз през 2007 г., а последното – навлизането на държавата ни през 2009-2010 г. в световна финансова и икономическа криза.

Това са процеси, които силно рефлектираха и продължават да рефлектират върху социално-икономическото развитие на областта.

Считаме, че Актуализираният документ анализира и оценява периода на развитие на областта от последните **шест години (2004-2009 г.)** и е

много по-информативен, по-аналитичен и с по-ясни и категорични изводи. Освен това той коригира и адаптира дефинираните през 2005 г. стратегически **приоритети**, специфични **цели** и **мерки** към новите условия на развитие на областта.

Структурата на документа следва тематичните раздели, посочени в *методическите указания* на Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ).

За изпълнението на Областната стратегия за развитие за периода **до 2010 г.** независимият лицензиран оценител „Орбис-план“-София изготви през декември 2010 г. **междинна оценка** за степента на изпълнение на приоритетите на стратегията. Съгласно законодателството за регионалното развитие след изготвянето на тази оценка започва работата по създаване на Актуализирания документ.

Актуализираният документ е изготвен от екип от експерти на Областна администрация-Силистра.

I. АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА

I. 1. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА

I.1.1. Природни условия и ресурси

Област Силистра заема площ от **2846,3 кв.км** и е разположена в най-североизточната част на страната.

На север и североизток **областната граница** съвпада с държавната граница и с тази на Румъния. Останалите ѝ граници я разделят от областите Добрич, Шумен, Разград и Русе. Областният център отстои на 124 км от Русе, на 112 км от Разград, на 88 км от Добрич, а от София – на 437 км. Същевременно Силистра отстои на 120 км от Букурещ и на 140 км от Констанца (Румъния).

От гледна точка на възможностите за развитие географското разположение на областта предоставя потенциално (условно) предимство като кръстопът на **Общоевропейския транспортен коридор № 7** (р. Дунав) и **Източен Балкански коридор (път I-7: Силистра-Шумен-Ямбол-ГКПП Лесово)** – след изграждане му. **Формулата „гранично местоположение – от недостатък в предимство”** е приложима и тук. Възможностите за развитие на областта в голяма степен зависят от интегрирането ѝ със съседните области, както и от развитието на трансграничното стопанско сътрудничество.

I.1.1.1. Релеф

Територията на областта покрива части от Добруджа, Лудогорието и Дунавската хълмиста равнина (източната ѝ част). Преобладаващата повърхност (във височинния пояс до 200 м н.в.) е **равнинна**, силно нарязана от **суходолия**, които придават на релефа хълмист характер. Междодинните плата на север завършват със стръмен бряг, висок до 100 м. Между този бряг и р. Дунав са се образували **крайдунавските низини** Побрежие, Попино-Гарванска и Айдемирска, в югозападната част на която е разположено езерото **Сребърна**, подхранвано от няколко карстови извори. По р. Дунав са се образували **острови**, обрасли с богата растителност.

В южната част на областта (с надморска височина от 200 до 300 м), релефът също е разчленен от **суходолията**, водещи своето начало от Самуиловските височини и Стани баир, намиращи се извън областта. Бреговете склонове на суходолията са предимно стръмни и голи.

Характерът на релефа е благоприятен за развитието на механизировано земеделие. Хълмистите части с наклонени терени и високите части на Дунавския бряг са подходящи за лозови и овощни насаждения.

I.1.1.2. Климат

Територията на областта се намира в умереноконтиненталната климатична област. По крайбрежието на р. Дунав средната годишна температура е с **0,6°C** по-висока от останалата територия на областта. Лятото е сухо и горещо – средната юлска температура е около **23°C**. Есента е продължителна и топла, зимата е сравнително студена. Ранните есенни и късните пролетни мразове не позволяват развитието на ранно и късно зеленчукопроизводство.

Валежите (около 450 мм в крайбрежната ивица и над 550 мм в останалата част) са под средногодишните суми за страната – 650 мм. Максимумът е през есента. **Снежната покривка** се задържа за 48-58 дни. **Засушаванията** са предимно през септември – октомври, със средна продължителност 50-55 дни. Средната относителна **влажност** по крайбрежието е 75-80%, а за останалата територия на областта – 71-73%.

В северната част на областта преобладават **западните и североизточните ветрове**, които в крайдунавските низини се ориентират по направление на реката. През зимата силните ветрове понякога продължават по няколко денонощия и причиняват **снегонавявания** по пътищата, обледеняване на електрическите проводници, почти пълно отвяване на снежната покривка и измръзване на есенниците. Полезащитните пояси са недостатъчни.

За южната част на областта са характерни много силните **северозападни ветрове**, които духат през преходните сезони. През летния период се разразяват гръмотевични **бури**, придружени с поройни **валежи**, често и с **градушки**. Равнинният релеф и откритостта му във всички посоки (без юг) способства за добра проветряемост, но същевременно създава условия за ветрова ерозия.

I.1.1.3. Почви и ерозия

Преобладаващи са **излужените черноземи**, подходящи за отглеждане на селскостопански култури - пшеница, царевица, слънчоглед, цвекло, люцерна, лозя и овощни дървета, **алувиално-ливадни почви** – по дунавския бряг и най-подходящи за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури, **ливадно-черноземни почви**, северно от с. Нова Черна – **торфеноблатни почви**, излужени и **оподзолени черноземи** и **тъмносиви горски почви**.

Ерозията се проявява главно като **ровинна ерозия** (отнасяне на почвения слой) и **ветрова ерозия** (поради равнинния и открит релеф и периодично силните ветрове) и непрекъснато увеличават своята сила. Причиняват значителни вреди на инженерни съоръжения и селското стопанство.

во. Общата площ на ерозиралите терени възлиза на **33 814 дка**. Срещу ерозията са създадени **полезащитни горски пояси**.

По-значителни **свлачища** се наблюдават покрай брега на р. Дунав, най-голямо от които е свлачището при гр. Тутракан. Свлачища има и в района на вилната зона на гр. Силистра. Свлачищата, дълбоките суходолия и сляганията на лъоса затрудняват строителството на комуникационни и хидромелиоративни съоръжения.

I.1.1.4. Водни ресурси

Като се изключи **р. Дунав**, през областта протичат само **временни реки** по време на интензивни валежи или снеготопене: **Царацар, Канаягол, Сухата** река и др. Крайбрежната ивица, съставена от терасите на р. Дунав в районите на градовете Силистра, Тутракан и на селата Ветрен, Сребърна, Попина, Нова Черна, е богата на плитки подпочвени води. На много места се срещат **карстови извори** с дебит 1–2 л/сек. Карстови води подхранват и езерото Сребърна.

Безводието в областта се дължи на лъосовата основа и на покритите от нея варовикови пластове, които бързо дренират валежните води. Липсата на повърхностно течащи води на територията на областта донякъде се компенсира с водите на р. Дунав.

I.1.1.5. Флора и фауна

Горската растителност е представена от **широколистни** гори (дъб, липа, габър, акация) с богат подлес от храстовидни и треви. На места са възникнали **вторични** гори с преобладаващи храсти и треви (повечето са трудно проходими и без стопанско значение).

Фауната е с подчертано разнообразие както по отношение на бозайниците, така и по отношение на птиците. Характерни за района са **степните** животински видове (дребни гризачи). Макар и силно намалели, все още в естествени условия се срещат популации и на по-едрите бозайници.

Традиционно богатата **орнитофауна** на региона се е обогатила с **19 нови вида** през последните няколко десетилетия. Сред новите „пришълци“ са белоопашатият мишелов, черноглавата овесарка, посевната врана. Поречието на р. Дунав е от изключително значение за редица световно застрашени видове птици¹. Тези зони са идентифицирани като **орнитологично важни местообитания** и са бъдещи потенциални елементи на **Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000**. Езерото **Сребърна**², бла-

¹ Къдроглав пеликан, малък корморан, малка белочела гъска, червеногуша гъска, белоока потапница, водно шиварче, ливаден дърдавец, белошипа ветрушка и др.

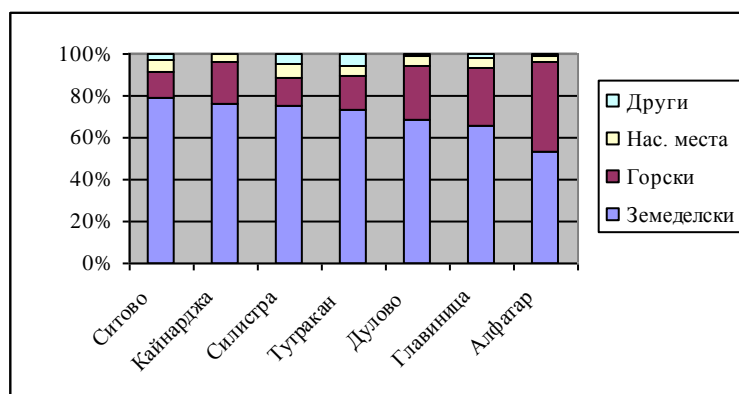
² Поддържаният резерват „Сребърна“ е единственото в страната място, където гнездят къдроглави пеликани, срещат се розови пеликани, голям и малък корморан, бяла, червена и сива чапла, ням лебед, белоока потапница, тръстикова блатар, малък ястреб и други интересни видове птици, общо около 27 вида.

тото **Калимок** и остров **Пожарево** са досегашният принос на областта в националната система на орнитологично важните места (общо 50).

1.1.1.6. Поземлени ресурси

Общата площ на територията на Област Силистра е **2 846 285 дка**³ С най-голяма площ е община Дулово – 566 326 дка (19,9% от територията на областта). Следват общините Силистра с площ 515 891 дка (18,1%), Главиница – 481 230 дка (16,9%), Тутракан – 448 345 дка (15,8%), Кайнарджа – 314 961 дка (11,1%), Ситово – 270 966 дка (9,5%) и Алфатар – 248 566 дка (8,7%).

Графика 1

Земеделските територии заемат общо **2 010 000 дка**, което е около **71,0%** от площта на областта при средно за страната 58,7%. Най-голям е относителният дял на земеделските територии в община Ситово – 78,8%, а най-малък в община Алфатар – 53,7% (Графика 1).

Горските територии включват площта на Държавния горски фонд и заемат 623 044 дка, което е 21,9% от площта на областта при средно за страната 33,6%. Най-голям е относителният дял в община Алфатар с 42,2%, а най-малък в Ситово – 12,6%.

Населените места и другите урбанизирани територии заемат **143 147 дка** площ (5,0% - колкото е средно за страната), като най-голям е относителният им дял в община Силистра.

Водните течения и **водни площи** са с относителен дял 2,0% (при средно за страната 1,8%), с площ 56 284 дка.

Териториите за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци са с най-малка площ 1438 дка (0,1% при средно за страната 0,3%).

Площта на териториите за **техническа инфраструктура** е 15 682 дка (0,7% - колкото е средно за страната).

³ **Източник:** Агенция по кадастъра към Министерството на регионалното развитие и благоустройството, „Баланс на територията на област Силистра към 31.12.2000 година”.

Размерът на **обработваемата земя** във всички посочени видове територии е **1 723 419 дка** или **61,0%** от територията на областта при средно за страната около 45,0 %. Разпределението по общини е следното:

Таблица 1

Общини	Обработваема земя	
	площ дка	дка/човек
1. Алфатар	116 944	31,4
2. Главиница	273 965	20,2
3. Дулово	333 616	11,1
4. Кайнарджа	182 584	33,7
5. Силистра	328 730	5,5
6. Ситово	182 855	27,7
7. Тутракан	289 242	15,6
ОБЩО	1 707 936	12,4

Делът на **неизползваната обработваема земя** в областта е **205 212 дка** и е най-нисък за страната – **12%** през 2001–2002 г. (за сравнение, в област Перник е 75%, в област Кюстендил – 65,8%).

Изградените **поливни площи** в областта са 67 081 дка (само **3,9%** от обработваемата земя). От тях, само 34 855 дка (2%) са годни за напояване. Негодни за напояване поради разрушени и амортизирани хидротехнически съоръжения и напоителни системи са 32 226 дка. Те могат да бъдат възстановени за напояване. Изградените поливни площи са разположени само в общините **Главиница** и **Тутракан**. Необходимо е да се извърши ремонт и възстановяване на поливните площи и обслужващите ги съоръжения.

По отношение на **собствеността** земеползването има следната структура:

Частна собственост са **1 462 410 дка** или **51,4%** от общата територия на областта. Това са земеделски земи и малка част от територията на населените места и водните площи. Най-голям е делът на частната собственост върху земите в община Ситово – 63,0%, а най-малък в община Главиница – 42,4%.

Държавна собственост са **853 859 дка** или **30 %** от територията на областта. Това са земите на Държавния горски фонд, Държавния поземлен фонд, част от територията на населените места, преобладаващата част от териториите на водните течения и водните площи, републиканската пътна мрежа и ж.п. линиите.

Общинска е собствеността върху **348 986 дка** или **12,3%** от територията на областта. Това е общинският поземлен фонд, включващ ниви, трайни насаждения, мери и пасища, както и полските пътища, част от населените места, водни площи, депата за битови отпадъци, общинската пътна мрежа и др.

На **религиозни** организации е собствеността върху **10 105 дка** – главно земеделски земи, както и застроени площи и гори.

В категорията „**друга собственост**” попадат **170 925 дка**. Това са земеделски земи с невъзстановена собственост, преобладаващата част от населените места и другите урбанизирани територии, водни площи, пътища и др.

I.1.1.7. Полезни изкопаеми

Областта е бедна на полезни изкопаеми. При с. Колобър са проучени залежи на **каолин** с мощност на пласта около 18 м (перспективно за експлоатация). По склоновете на безводните долинни участъци на областта се разкриват малки находища на **каменно-строителни** материали – варовици за бетон и пътни настилки, както и варовици, подходящи за производство на строителна вар. Находища на меки варовици за облицовка има в районите на с. Ирник, с. Златоклас и с. Подлес. По Дунавското крайбрежие има находища на **инертни материали** (чакъл, пясък).

През юни 2011 г. правителството даде на американската компания „**Шеврон**” концесия за проучване на находища на **шистов газ** в областите Силистра, Шумен, Търговище и Разград.

I.1.2. Демографски процеси

По данни на НСИ и резултатите от Преброяване 2011 **населението на Област Силистра непрекъснато намалява**. Тази тенденция е характерна както за Северния централен район (СЦР), така и за цялата страна и е резултат както от баланса между ражданията и умираанията, така и от баланса между заселванията и изселванията във и от областта (страната).

Данните за **общия брой населението в областта** за периода 2008-2011 г. по общини са представени в следващата таблица:

Таблица 2

Общини	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Алфатар	3 390	3 324	3 241	3 003
Главиница	12 767	12 610	12 445	10 803
Дулово	28 956	28 860	28 634	27 892
Кайнарджа	5 300	5 250	5 175	5 008
Силистра	55 669	54 885	53 957	50 448
Ситово	5 918	5 810	5 738	5 325
Тутракан	17 121	16 920	16 637	15 097
Област Силистра	129 121	127 659	125 827	117 576

Източник: НСИ и данни за Преброяване 2011.

Според данните на **Преброяване 2011** жителите на областния град от 41 952 през 2001 г., което представлява 29,5% от населението в областта, са намалели на **34 988** през 2011 г., което е 29,8% от населението в областта. Установено е, че прирастът на населението при Преброяване 2011 спрямо Преброяване 2001 за областта е **отрицателен** – (-17,2%), а за общините е: за община Алфатар – (-24,7%); за община Главиница – (-22%); за община Дулово – (-8,8%); за община Кайнарджа – (-8,4%); за община Силистра – (-18,6%); за община Ситово – (-22,3%) и за община Тутракан – (-21,8%).

Разпределението на населението по общини, местоживеене и пол за периода 2008-2010 г. показва лек превес на жените и е представено в таблица 3:

Таблица 3

ОБЩИНИ в област Си- листра	ГОДИНИ и НАСЕЛЕНИЕ								
	ОБЩО			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2008 г.									
Силистра	129 121	63 485	65 636	58 218	28 105	30 113	70 903	35 380	35 523
Алфатар	3 390	1 759	1 631	1 778	895	883	1 612	864	748
Главиница	12 767	6 271	6 496	1 945	947	998	10 822	5 324	5 498
Дулово	28 956	14 265	14 691	6 652	3 231	3 421	22 304	11 034	11 270
Кайнарджа	5 300	2 765	2 535	-	-	-	5 300	2 765	2 535
Силистра	55 669	26 974	28 695	38 320	18 387	19 933	17 349	8 587	8 762
Ситово	5 918	2 974	2 944	-	-	-	5 918	2 974	2 944
Тутракан	17 121	8 477	8 644	9 523	4 645	4 878	7 598	3 832	3 766
2009 г.									
Силистра	127 659	62 743	64 916	57 576	27 771	29 805	70 083	34 972	35 111
Алфатар	3 324	1 732	1 592	1 714	867	847	1 610	865	745
Главиница	12 610	6 202	6 408	1 928	950	978	10 682	5 252	5 430
Дулово	28 860	14 191	14 669	6 621	3 216	3 405	22 239	10 975	11 264
Кайнарджа	5 250	2 738	2 512	-	-	-	5 250	2 738	2 512
Силистра	54 885	26 607	28 278	37 837	18 139	19 698	17 048	8 468	8 580
Ситово	5 810	2 917	2 893	-	-	-	5 810	2 917	2 893
Тутракан	16 920	8 356	8 564	9 476	4 599	4 877	7 444	3 757	3 687
2010 г.									
Силистра	125 827	61 773	64 054	56 830	27 386	29 444	68 997	34 387	34 610
Алфатар	3 241	1 678	1 563	1 668	836	832	1 573	842	731
Главиница	12 445	6 116	6 329	1 891	921	970	10 554	5 195	5 359
Дулово	28 634	14 038	14 596	6 568	3 173	3 395	22 066	10 865	11 201
Кайнарджа	5 175	2 694	2 481	-	-	-	5 175	2 694	2 481
Силистра	53 957	26 136	27 821	37 332	17 899	19 433	16 625	8 237	8 388
Ситово	5 738	2 894	2 844	-	-	-	5 738	2 894	2 844
Тутракан	16 637	8 217	8 420	9 371	4 557	4 814	7 266	3 660	3 606

Източник: НСИ.

Разпределението на населението за същия период по възраст, градове и пол е показано в следващите три таблици:

Таблица 4.
Населението в Област Силистра по възраст и пол
за периода 2008-2010 г.

Област Силистра	ГОДИНИ и НАСЕЛЕНИЕ								
	2008 г.			2009 г.			2010 г.		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Възраст	129 121	63 485	65 636	127 659	62 743	64 916	125 827	61 773	64054
0	1 119	596	523	1 148	586	562	1 072	545	527
1 - 4	4 402	2 319	2 083	4 477	2 339	2 138	4 579	2 379	2 200
5 - 9	5 817	3 038	2 779	5 744	3 014	2 730	5 641	2 962	2 679
10 - 14	5 907	3 015	2 892	5 700	2 938	2 762	5 662	2 941	2 721
15 - 19	8 340	4 303	4 037	7 703	3 974	3 729	7 174	3 665	3 509
20 - 24	8 448	4 494	3 954	8 471	4 469	4 002	8 189	4 323	3 866
25 - 29	7 510	3 883	3 627	7 426	3 888	3 538	7 403	3 877	3 526
30 - 34	8 406	4 212	4 194	8 060	4 073	3 987	7 669	3 900	3 769
35 - 39	9 142	4 683	4 459	8 905	4 507	4 398	8 800	4 404	4 396
40 - 44	9 418	4 718	4 700	9 445	4 792	4 653	9 323	4 776	4 547
45 - 49	9 393	4 798	4 595	9 514	4 810	4 704	9 345	4 741	4 604
50 - 54	9 254	4 553	4 701	8 981	4 470	4 511	8 848	4 425	4 423
55 - 59	9 798	4 692	5 106	9 363	4 485	4 878	9 073	4 297	4 776
60 - 64	9 295	4 317	4 978	9 553	4 446	5 107	9 531	4 454	5 077
65 - 69	8 188	3 748	4 440	8 366	3 803	4 563	8 712	3 962	4 750
70 - 74	6 185	2 687	3 498	6 117	2 630	3 487	6 111	2 603	3 508
75 - 79	4 594	1 957	2 637	4 696	1 976	2 720	4 641	1 976	2 665
80 - 84	2 677	1 034	1 643	2 649	1 047	1 602	2 684	1 029	1 655
85 - 89	1 018	381	637	1 113	425	688	1 126	434	692
90 - 94	158	41	117	169	53	116	188	65	123
95 - 99	42	15	27	48	16	32	54	15	39
100 +	10	1	9	11	2	9	2	-	2

Източник: НСИ.

Таблица 5.
Населението в Област Силистра по градове и пол
за периода 2008-2010 г.:

ГРАДОВЕ в Област Силистра	ГОДИНИ и НАСЕЛЕНИЕ								
	2008 г.			2009 г.			2010 г.		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Силистра	58 218	28 105	30113	57576	27 771	29 805	56 830	27 386	29444
Алфатар	1 778	895	883	1 714	867	847	1 668	836	832
Главиница	1 945	947	998	1 928	950	978	1 891	921	970
Дулово	6 652	3 231	3 421	6 621	3 216	3 405	6 568	3 173	3 395
Силистра	38 320	18 387	19933	37837	18 139	19 698	37 332	17 899	19433
Тутракан	9 523	4 645	4 878	9 476	4 599	4 877	9 371	4 557	4 814

Източник: НСИ.

Таблица 6.
Средногодишното население в Област Силистра
по общини и местоживееене за периода 2008-2010 г.:

ОБЩИНИ в Област Си- листра	ГОДИНИ и НАСЕЛЕНИЕ								
	2008 г.			2009 г.			2010 г.		
	Общо	В гра- довете	В селата	Общо	В гра- довете	В села- та	общо	в гра- дове- те	в се- лата
Силистра	130 010	58 512	71 498	128 390	57 897	70 493	126 743	57 203	69 540
Алфатар	3 421	1 789	1 632	3 358	1 746	1 612	3 282	1 691	1 591
Главиница	12 863	1 956	10 907	12 689	1 937	10 752	12 528	1 910	10 618
Дулово	29 078	6 685	22 393	28 907	6 636	22 271	28 747	6 594	22 153
Кайнарджа	5 334	-	5 334	5 275	-	5 275	5 212	-	5 212
Силистра	56 045	38 526	17 519	55 277	38 079	17 198	54 421	37 584	16 837
Ситово	5 999	-	5 999	5 865	-	5 865	5 774	-	5 774
Тутракан	17 270	9 556	7 714	17 019	9 499	7 520	16 779	9 424	7 355

Източник: НСИ.

Структурата на населението по местоживееене през 2010 г. е **45,2%** градско население и **54,8%** - селско.

Средногодишно население по области в СЦПР, пол и местоживееене за периода 2008-2010 г. е показано в таблица 7:

Таблица 7

Области	Всичко	Мъже	Жени	В градо- вете	В селата
2008 г.					
Северен цент- рален	928 112	449 210	478 902	604 016	324 096
Велико Търново	278 142	133 398	144 744	187 051	91 091
Габрово	132 564	63 863	68 701	106 015	26 549
Разград	135 274	65 756	69 518	62 485	72 789
Русе	252 122	122 232	129 890	189 953	62 169
Силистра	130 010	63 961	66 049	58 512	71 498
2009 г.					
Северен цент- рален	919 607	444 852	474 755	601 413	318 194
Велико Търново	276 458	132 460	143 998	187 377	89 081
Габрово	130 956	63 128	67 828	104 879	26 077
Разград	133 613	64 873	68 740	61 789	71 824
Русе	250 190	121 277	128 913	189 471	60 719
Силистра	128 390	63 114	65 276	57 897	70 493
2010 г.					
Северен цент- рален	908 411	439 298	469 113	596 013	312 398

Велико Търново	273 397	130 978	142 419	186 117	87 280
Габрово	128 875	62 116	66 759	103 278	25 597
Разград	131 489	63 753	67 736	60 853	70 636
Русе	247 907	120 193	127 714	188 562	59 345
Силистра	126 743	62 258	64 485	57 203	69 540

Източник: НСИ.

Според *Националната стратегия за демографско развитие на Република България 2006-2020 г.* мерките за осигуряване на просто възпроизводство на населението на България и увеличаването на неговия брой трябва да бъдат съпътствани с активни мерки за подобряването на **качествените характеристики** на населението.

По отношение на тенденциите в **смъртността** основен фактор, обуславящ динамиката в общата смъртност, е процесът на демографско **застаряване**. Демографските прогнози показват, че именно поради обективните процеси на застаряване нивото на общата смъртност в страната ще остане високо и непроменено в периода до 2020 г. През последните години този процес продължава и се задълбочава, което е пряк резултат от демографския преход. Застаряването на населението е процес, който има сериозни последици в различни сфери на обществения живот: икономически растеж, инвестиции, спестявания, работна сила и заетост, пенсионна система, социално подпомагане, здравеопазване и грижи за възрастните и др.

Във връзка с **миграционните процеси**, процесът на демократизация в България доведе до мащабни емиграционни вълни, като напускащите държавата са предимно млади и образовани хора, в които са инвестирани средства за образование и които се адаптират по-лесно към изискванията на пазарната икономика.

Емиграцията оказва силен негативен ефект и върху възпроизводството на населението, тъй като чрез емигрирането на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциална бъдеща раждаемост не само за следващите 10-15 години, но и за много по-дълъг период от време – 40-50 години. Тя ще продължи да се развива, но в по-ограничени размери, в резултат на разкритите възможности на български граждани за участие в европейските образователна система и пазар на труда. Според прогнозите на НСИ след 2010 г. емиграционният поток ще се стабилизира на около 6-8 хил. души годишно.

Имиграцията в страната е все още с ограничен размер, но с тенденция към нарастване и се определя от **лица**, идващи от страни с по-слабо икономическо и социално развитие. При съпоставката на двата насрещни миграционни потока до този момент салдото на външната миграция на българското население е отрицателно.

Търсенето на решения на дълбоките демографски проблеми чрез целенасочена активна демографска политика е невъзможно без макроикономическа стабилност, устойчив икономически растеж, нарастване на ико-

номическата активност и заетостта, ограничаване на безработицата, повишаване на доходите, подобряване на социалната и териториална инфраструктура и околната среда. Благоприятната жизнена, трудова и околна среда ще стимулира раждаемостта и ще допринесе за дълголетен и пълноценен живот на хората.

Изключително неблагоприятно въздействие върху бъдещото демографско развитие оказват и **увеличаването на неграмотността и влошаването на образователната структура** след младите хора до 24 г. Осигуряването на достъп до образование е приоритетна задача на реформирането на образователната система, непосредствено свързана с демографското развитие. Освен това ограничаването на достъпа до здравни услуги, недостатъчните финансови ресурси и принудително налаганите самоограничения в потреблението на здравни услуги по икономически причини съдействат за високи нива на заболяемостта, на общата и детската смъртност, задържането на общата продължителност на живота, влошават качеството на живот на българското население и пречат за демографското му развитие.

Пред демографската политика се очертават някои основни **предизвикателства**.

Първата група от демографски проблеми е свързана с процесите на раждаемост, смъртност, брачност, разводи и миграция на населението.

Втората група от проблеми е свързана с влошаването на качествените параметри на възпроизводството на населението: ускорено застаряване и намаляване на броя на населението в трудоспособна възраст, незадоволително състояние на репродуктивното здраве, растящ брой на неграмотните млади хора, особено сред ромската етническа общност. Реалистична цел на демографската политика до 2020 г. е забавяне на намаляването на броя на населението чрез целенасочено въздействие върху процесите на естественото движение (раждаемост, смъртност и миграция) едновременно с постигането на оптимален баланс на населението (установяване на такива пропорции по възраст, образование, здравен статус и пол, които да водят до устойчиво повишаване на качеството на живота на хората).

Приоритетите пред демографското развитие са следните: забавяне на негативните демографски процеси, преодоляване на негативните последици от застаряването на населението и подобряване на качествените характеристики на човешкия капитал и др.

Конкретните мерки и дейности за реализиране на стратегическите приоритети са в следните **основни направления**: насърчаване на раждаемостта чрез създаване на среда, благоприятна за отглеждането и възпитанието на деца; увеличаване на средната продължителност на живота; значително намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст и др.

I. 2. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

В този раздел ще бъдат представени брутният вътрешен продукт и брунтната добавена стойност, нефинансовите предприятия, заетите в тях лица, приходите и разходите на предприятията и тяхната ефективност, придобиването на дълготрайни активи и преките чуждестранни инвестиции, както и икономическите сектори на търговията и доходите на населението и промишлеността (индустрията).

Икономическият сектор на селското и горско стопанство е представен в следващия раздел **I. 3.**

I.2.1. Брутен вътрешен продукт (БВП) и брунтна добавена стойност (БДС)

Икономическият профил на Област Силистра може да бъде представен най-напред чрез нивата (стойностите) на най-общите икономически показатели за областта – брутният вътрешен продукт (БВП) и брунтната добавена стойност (БДС).

По тези показатели представяме данни за годините до **2008 г.**, т. е. само за тези години, през които областта все още не е засегната от общата (световна финансова и национална икономическа) криза, икономическите процеси следват своя естествен ход без все още да са се деформирали в кризисните условия.

I.2.1.1. БВП на областта по пазарни цени за периода 2003-2007 г. плавно се увеличава, като **скокът** в ръста му е през **2008 г.** – с цели **22,14 %**.

Таблица 8.

БВП на Област Силистра за периода 2003-2008 г. (хил. лева)

Години	БВП – общ размер в хиляди лева	БВП на човек от населението (лева)
2003	424 688	3 073
2004	459 417	3 364
2005	488 760	3 623
2006	511 058	3 831
2007	531 110	4 030 (4 085)
2008	648 679	4 990

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел VIII.

Съответно различни са и **темповете на изменение на БВП** (в хиляди лева и в %):

- за 2003-2004 г. – с 34 729 (8,18 %);
- за 2004-2005 г. – с 29 343 (6,39 %);
- за 2005-2006 г. – с 22 298 (4,56 %),
- за 2006-2007 г. – с 20 052 (3,92 %),
- за 2007-2008 г. – с **117 569 (22,14 % - скокообразен и най-висок ръст за последните десет години).**

Този процент е далеч по-голям от средния ръст на БВП за страната за 2008 г. – **6,3 %** и може да бъде обяснен освен с **много благоприятните** параметри на периода, но и със сравнително **ниското изходно ниво** на развитие на самата област спрямо останалите области и страната като цяло.

Сравнен обаче като **абсолютна (номинална) стойност и на човек от населението** (отношението между общия размер на БВП и средногодишния брой на населението в областта) БВП на Силистра за периода 2004-2008 г. е **най-малък** спрямо БВП на останалите области от Северния централен район (СЦР). Това се вижда от следващите две таблици.

Таблица 9.

БВП на България, на районите за планиране и на областите от Северния централен район за периода 2004-2008 г. в хиляди лева

Райони и области	Години и стойности на БВП				
	2004	2005	2006	2007	2008
БЪЛГАРИЯ	39 823 614	45 483 751	51 783 088	60 184 616	69 295 031
Северозападен район	3 877 971	4 279 417	4 403 650	4 901 890	5 443 024
Северен централен район	3 856 998	4 340 725	4 647 505	5 177 876	5 799 433
Габрово				825 556	
Велико Търново	1 105 085	1 190 830	1 289 203	1 376 839	1 580 415
Русе	1 097 031	1 249 293	1 367 128	1 587 116	1 861 573
Разград	508 708	557 128	604 566	659 825	736 288
СИЛИСТРА	459 417	488 760	511 058	531 110	648 679
Североизточен район	4 525 379	5 093 295	5 868 638	6 661 379	7 771 232
Югоизточен район	5 385 451	6 243 922	6 681 631	7 216 425	8 442 682
Южен централен район	6 223 665	7 038 930	7 843 438	8 741 470	9 776 169
Югозападен район	15 954 150	18 487 462	22 338 226	27 485 576	32 062 491

Източник: Данните за България и за районите за планиране /NUTS 2/ са взети от сайта на Националния статистически институт /НСИ/, а данните за областите /NUTS 3/ от Северния централен район – от техните актуализирани документи.

Таблица 10.

**БВП на човек от населението на България,
на районите за планиране и на областите
от Северния централен район за периода 2004-2008 г. в лева**

Райони и области	Години и стойности на БВП				
	2004	2005	2006	2007	2008
БЪЛГАРИЯ	5 118	5 877	6 726	7 857	9 090
Северозападен район	3 945	4 429	4 631	5 233	5 897
Северен централен район	4 006	4 550	4 916	5 528	6 249
Габрово				6 166	
Велико Търново	3 859	4 184	4 568	4 920	5 717
Русе	4 217	4 842	5 339	6 245	7 384
Разград	3 593	3 982	4 366	4 818	5 443
СИЛИСТРА	3 364	3 623	3 831	4 085	4 990
Североизточен район	4 508	5 097	5 897	6 710	7 836
Югоизточен район	4 710	5 490	5 901	6 398	7 513
Южен централен район	3 950	4 495	5 036	5 640	6 340
Югозападен район	7 553	8 734	10 548	12 991	15 161

Източник: Данните за България и за районите за планиране /NUTS 2/ са взети от сайта на Националния статистически институт /НСИ/, а данните за областите /NUTS 3/ от Северния централен район – от техните актуализирани документи.

По този показател с **най-високи** стойности – над средните за СЦР – са областите **Русе** и **Габрово**, но дори те са доста далеч от средните за страната. Около средната стойност за СЦР е Област Велико Търново, а **най-ниски** са стойностите на областите **Разград** и **Силистра**.

1.2.1.2. Брутната добавена стойност (БДС) е разликата между БВП и корективите, т.е. нето-данъците (данъците минус субсидиите върху продукцията). За областта данните са следните:

Таблица 11.

БВП и БДС на Област Силистра за периода 2003-2008 г.

Години	БВП – общ размер в хиляди лева	БДС - общ размер в хиляди лева
2003	424 688	363 081
2004	459 417	383 851
2005	488 760	402 229
2006	511 058	417 766
2007	531 110	436 022
2008	648 679	540 519

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел VIII.

И при този най-общ икономически показател прави впечатление, първо, повишението на стойността за **2008 г.** и като **абсолютен** размер, и като **относителен ръст в %** спрямо предходната година – 104 497 хил. лева или **23,96 %**;

второ, след неприятен спад от четири години, макар и бавно се е възстановила положителната тенденция за **увеличение на дела на БДС в БВП**, което говори както за благотворното влияние на данъчната политика (ниски данъци), така и за известно повишаване на производителността на труда. Ето го процеса (в %): 2003 – 85,49; 2004 – 83,55; 2005 – 82,30; 2006 – 81,74; 2007 – 82,10; 2008 – 83,33.

По **икономически сектори** стойностите на БДС за областта за периода 2003-2008 г. са следните (в хиляди лева):

Таблица 12.

Икономически сектори	БДС по години (хил. лева)					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Селско и горско стопанство	132 546	143 723	139 492	136 119	106 093	154 861
Индустрия	47 273	50 608	55 390	68 349	101 439	104 941
Услуги	183 262	189 520	207 347	213 298	228 490	280 717
ОБЩО БДС	363 081	383 851	402 229	417 766	436 022	540 519

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел VIII.

В сектор **„Селско и горско стопанство”** се наблюдава неравномерно формиране на БДС. Големият спад е през 2006-2007 г., но още през 2007-2008 г. ръстът е впечатляващ – около 45 %. Тези колебания обаче са характерни и типични за сектор, който в голяма степен е зависим не само от състоянието на пазара и вноса, но и от климатичните условия.

В сектор **„Индустрия”** е налице значителен ръст за 2006-2007 г.

В сектор „Услуги” се произвежда **над половината** от БДС на областта. За периода е налице постоянна тенденция на повишаване размера на БДС, както и скокообразен ръст за 2008 г.

За нуждите на сравнението ще посочим, че БДС в Северния централен район (СЦР) за същата **2008 г. е 4 831 770** хил. лв., а по икономически сектори има следните стойности:

- за сектор „Аграрен” – 597 920 хил. лв.;
- за сектор „Индустрия” – 1 511 111 хил. лв. и
- за сектор „Услуги” – 2 722 739 хил. лв.

Съпоставени със стойностите на областта, данните показват, че Област Силистра държи **първо място** сред областите от СЦР по размер на БДС в сектора на **селското стопанство**. Този размер за 2008 г. е **25,90 %** от БДС на целия СЦР.

Същевременно за същата година областта заема **последно място** от областите на СЦР по размер на БДС както в сферата на **индустрията (промишлеността)**, така и в сферата на **услугите**.

1.2.2. Предприятията от нефинансовия сектор в Област Силистра

Производствените предприятия, както и множеството предприятия от сферата на услугите, са нефинансови предприятия. Те представляват така наречения **нефинансов (производствен) сектор**, който съгласно уточнението на Раздел 11 от „Статистически годишник-Силистра 2008” на ТСБ-Силистра включва всички стопански единици, чиято дейност е **производството на стоки и нефинансови услуги** на пазара с цел реализиране на **печалба**. Тук данните за **приходите и разходите** за дейността са изчислени от *годишните счетоводни отчети за приходите и разходите* на фирмите.

В този подраздел ще представим **броя на предприятията** в Област Силистра по форма на собственост, по общини, по икономически дейности, по брой на заетите лица и по резултатите от дейността им.

Таблица 13.

Брой на предприятията в Област Силистра по форма на собственост за периода 2004-2008 г.

Форма на собственост	Година и брой предприятия				
	2004	2005	2006	2007	2008
Обществен сектор	24	20	18	14	16
Частен сек-	3 430	3 374	3 401	3 477	3 584

тор					
ОБЩО пред- приятия	3 454	3 394	3 419	3 491	3 600

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII.

Първият и по-важен извод, който може да се направи от горепосочената таблица е, че за посочения период броят на предприятията в областта се запазва относително постоянен.

Другият извод е, че статистическото отчитане на предприятията по „форма на собственост” става все по-ненужно или е пренебрежимо поради минималния брой предприятия, осъществяващи дейности в сферата на обществената собственост – държавна или общинска. Освен това в много отраслови сектори изцяло доминира частната форма на собственост.

В тази връзка предварително ще посочим, че единственият отрасъл, в който все още доминират публичните трансфери (субсидии), е **здравеопазването**.

Таблица 14.
**Брой на предприятията в Област Силистра
по общини за периода 2004-2009 г.**

ОБЩИНИ	Години и брой предприятия (дял в %)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Силистра	2 222 (64,3 %)	2 236 (65,9 %)	2 235 (65,4 %)	2 310 (66,2 %)	2 328 (64,7 %)	2 437 (63,2 %)
Дулово	497	459	477	479	506	574
Тутракан	354	312	331	336	366	430
Главиница	168	157	162	156	169	168
Ситово	101	100	93	93	90	97
Алфатар	55	65	63	66	70	78
Кайнарджа	57	65	58	51	71	75
ОБЩО предприятия	3 454	3 394	3 419	3 491	3 600	3 859

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

Както се вижда, за 2009 г. общия брой на предприятията в областта е значително увеличен – вече **3859** (срещу 3600 за 2008 г.), което считаме, че е следствие от много добрата за областта 2008 г. За общините Силистра, Дулово, Тутракан и Алфатар се запазва тенденцията броят на предприятията да се увеличава. В община Силистра обаче са съсредоточени около две трети – **над 63 %** за 2009 г. – от общия им брой.

Таблица 15.

**Брой на предприятията в Област Силистра
по икономически дейности (отраслови сектори) за периода 2004-2009 г.**

ОТРАСЛОВИ СЕКТОРИ	Години и брой предприятия					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Търговия и ремонт на техника	1 683	1 588	1 607	1 636	1 675	1 747
Преработваща промишленост	365	376	385	374	369	374
Селско и горско стопанство	299	319	312	317	335	382
Хотели и обществено хранене	323	319	304	283	242	258
Транспорт, складиране и съобщения	192	191	175	191	203	205
Строителство	118	135	132	161	188	189
Здравеопазване и социални дейности	183	181	186	186	187	181
Операции с имущество и бизнес-услуги	203	207	226	233	276	69
Образование	21	21	24	27	23	21
Рибно стопанство	2	1	3	2	3	
Производство на електроенергия, газ и вода	1	3	2	1	1	+ канализация и отпадъци - 5
Добивна промишленост	1	1	2	3	1	
Други дейности, обслужващи обществото	63	52	61	77	97	129
Професионални и научни дейности						196
Административни и спомагателни дейности						43
Разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения						36
Култура, спорт и						24

развлечения						
ОБЩО ПРЕДПРИЯТИЯ:	3 454	3 394	3 419	3 491	3 600	3 859

Забележка: За вече подлежащите на статистически отчет четири нови отрасли сектора посочваме данни само за 2009 г.

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

Видно е от таблицата, че близо **половината** от предприятията на областта са в отрасловия сектор на **търговията и ремонта** на автомобили и техника. Силно е присъствието на отрасъла „**преработваща промишленост**” и сектора „**селско и горско стопанство**”. Голямо за периода е увеличението на предприятията в отрасъла „**строителство**”.

Таблица 16.

**Брой на предприятията в Област Силистра
по групи предприятия според броя на заетите в тях лица
за периода 2004-2009 г.**

ГРУПИ ПРЕДПРИЯТИЯ според броя на заетите лице	Година и брой предприятия					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
до 9 заети – микроредприятия	3 098	3 048	3 040	3 108	3 208	3 493
от 10 до 49 души – малки предприятия	289	284	319	327	331	322
от 50 до 249 души – средни предприятия	60	58	55	52	57	
над 250 заети - го- леми предприятия	7	4	5	4	4	
ОБЩО предприятия:	3 454	3 394	3 419	3 491	3 600	3 859

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

По този показател огромният брой предприятия в Област Силистра са **микроредприятията**, т. е. със заети в тях **до 9 души**. За 2009 г. техният дял е над **90 %** от всички предприятия в областта. Делът на **малките** предприятия е **8,3 %**, а на **големите и средни** предприятия - **1,6 %** от общия брой. Тези дялове общо взето следват ситуацията както в страната, така и в Европейския съюз.

За 2008 г. големите и средни предприятия са съсредоточени най-вече в отрасловите сектори на:

- **преработващата** промишленост – **2 големи** и **31 средни** предприятия,

- **здравеопазването** – 1 голямо и 2 средни,
- **добиване** и производство на **вода** – 1 голямо,
- **строителството** – 11 средни,
- **селското** и горско стопанство – 6 средни,
- **хотели** и обществено хранене – 2 средни,
- **добивната** промишленост – 1 средно и др.

За разположението на големите и средни предприятия в общините на областта предлагаме следната

Таблица 17.

**Брой на големите и средните предприятия
в Област Силистра по общини за периода 2004-2008 г.**

Общини	Години и брой предприятия			
	2004		2008	
Силистра	6 големи	41 средни	4 големи	39 средни
Дулово	1 голямо	9 средни		9 средни
Тутракан		8 средни		5 средни
Алфатар		1 средно		3 средни
Ситово				1 средно
Главиница		1 средно		
или ОБЩО	7 големи	60 средни	4 големи	57 средни

Средните и големи предприятия намаляват, което говори според нас както за недостатъчна конкурентноспособност, стесняване на пазара и липсата на поръчки за предприятия от такъв мащаб, така и за осъществяната през годините реорганизация (оптимизиране) на производството, включително и на личния състав.

Що се отнася до броя на фирмите според крайния финансов резултат от дейността им, тук процентът на печелившите фирми в областта е намалял от 80,46 % през 2006 г. до 72,60 % за 2009 г., фирмите със загуби са се увеличили от 9,77 % през 2006 г. до 14,50 % за 2009 г., а фирмите с нулев краен резултат също се увеличават от 9,77 % през 2006 г. до 12,90 % за 2009 г.

Очевидно е влошаването на стопанските резултати на предприятията във вече кризисната 2009 г.

**1.2.3. Заети лица
в предприятията от нефинансовия сектор**

Данните за периода 2006-2008 г. като най-благоприятния икономически период за Област Силистра показват, че броят на заетите лица (въпреки спада на населението), макар и леко, се увеличава в сегментите на микро-, малките и средни предприятия за сметка на заетите в големите

предприятия. В микро- и малките предприятия работят около две трети (65,5 %) от заетите в областта.

Таблица 18.
**Брой на заетите лица в Област Силистра
по групи предприятия (микро-, малки, средни и големи)
за периода 2006-2008 г.**

ГРУПИ предприятия	Години и брой заети		
	2006	2007	2008
микропредприятия	6 881	6 844	7 074
малки предприятия	6 507	6 792	6 976
средни предприятия	5 624	5 273	5 729
големи предприятия	1 964	1 739	1 652
ОБЩО заети лица в Област Силистра	20 976	20 648	21 431

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII.

Ако съпоставим тези цифри с изнесените в Таблица 16, можем да кажем, че в микропредприятията на Област Силистра работят средно по **2,2 души**, в малките предприятия – средно по **20,8 души**, в средните – средно по **101,4 души**, а в големите – по около **412 работника**.

В отрасловите сектори най-много работна ръка поглъщат **преработващата** промишленост (30 % от заетите), **търговията** и ремонта (24,5 %) и **селското** и горско стопанство (12,6 %).

Таблица 19.
**Брой на заетите лица в предприятията на Област Силистра
в по-важните икономически дейности (отраслови сектори)
за периода 2006-2008 г.**

ОТРАСЛОВИ СЕКТОРИ	Години и брой заети		
	2006	2007	2008
Общо заети лица в Област Силистра	20 976	20 648	21 431
Преработваща промишленост	6 608	6 438	6 362
Търговия и ремонт на автомобили и техника	5 071	5 089	5 248
Селско, ловно и горско стопанство	2 800	2 662	2 694
Строителство	1 310	1 485	2 005

Здравеопазване и социални дейности	1 486	1 418	1 463
Хотелиерство и обществено хранене	991	1 045	1 074
Транспорт, складиране и съобщенията	1 178	940	943
Операции с имущество и бизнес-услуги	596	555	572
Други услуги за обществото и личността	371	417	481

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII.

Проблемът, съотнесен към **общините** показва, че в предприятията на Община **Силистра** за 2008 г. работят **14 368 души** или **67 %** от всички заети. Освен това има ясно изразена тенденция на увеличение на заетите в общините Дулово и Алфатар. Ето я и

Таблица 20.

Брой на заетите лица в Област Силистра по общини за периода 2006-2008 г.

ОБЩИНИ	Години и брой заети		
	2006	2007	2008
Общо заети лица в Област Силистра	20 976	20 648	21 431
Силистра	14 122	13 922	14 368
Дулово	2 696	2 733	2 897
Тутракан	2 305	2 176	2 231
Главиница	708	655	737
Ситово	630	603	501
Алфатар	377		503
Кайнарджа	138		194

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII.

1.2.4. Приходи и разходи на предприятията от нефинансовия сектор

1.2.4.1. Общите приходи на предприятията като интегрален показател за дейността им включват нетните приходи от продажби на продукция, стоки и услуги и другите видове приходи на предприятието, ако има такива. **Нетните приходи от продажби** са приходите без ДДС и начислен

акциз. Специално този показател показва степента на чисто производствената и маркетингова дейност на фирмите.

Първо ще представим двата вида приходи и разходите от дейността на предприятията като цяло за Област Силистра за периода 2004-2009 г. (в хил. лева):

Таблица 21.

ПРИХОДИ и РАЗХОДИ	Години и размер на приходите и разходите (хил. лв.)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Общ размер на приходите	679 943	765 670	928 507	1 075 921	1 371 453	1 181 692
Нетни приходи от продажби	663 184	748 656	911 476	1 044 806	1 171 946	1 007 498
Разходи	662 703	734 225	879 581	982 812	1 270 906	1 061 038

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

Приходите пък по общини от дейността на предприятията за периода 2004-2009 г. (в хиляди лева) са следните съгласно таблица 22:

ОБЩИНИ	Години и размер на приходите (хил. лв.)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Силистра	492 116	553 415	689 743	803 252	990 109	815 126
Дулово	73 346	76 109	98 848	113 204	143 976	150 308
Тутракан	50 305	58 877	65 601	72 975	91 678	89 927
Алфатар	14 134	18 087	9 294		43 250	39 223
Главиница	15 806	15 750	22 064	23 118	43 298	38 062
Ситово	32 078	40 510	39 621	42 797	41 550	36 799
Кайнарджа	2 158	2 922	3 336		17 592	12 247
ОБЩО ПРИХОДИ	679 943	765 670	928 507	1 075 921	1 371 453	1 181 692

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

ИЗВОДИТЕ, които правим тук, са:

Първо, през периода са налице големи прирасти в приходите (и особено в общите приходи), които разкриват активната и динамична производствена дейност на фирмите от областта през посочения период.

Най-мощен е икономическият ръст за годините 2007-2008.

Община Силистра е акумулирала над 2/3 от общите приходи на областта – **72,19 %** за 2008 г. и **68,98 %** за 2009 г. Като икономически възможности **Община Дулово** отдавна се е утвърдила на второто място. Най-малката по население **Община Алфатар** смело се е придвижила на четвърто място. Съществено повишение на приходите е реализирала и **Община Главиница**, а приходите на **Община Ситово** са останали относително стабилни. Раздвижена е икономическата дейност и в **Община Кайнарджа**.

Второ, още през 2009 г. обаче световната финансова и икономическа криза се отразява негативно върху икономиката на страната и в частност върху икономиката на Област Силистра и тази фирмена активност, за съжаление, е прекъсната. Значителният спад на приходите на предприятията по общини (с изключение на Дулово) показва именно **прекъсване на възходящото икономическо развитие на областта** в периода 2005-2008 г. и навлизането ѝ през **2009 г.** във фазата на **същинска икономическа криза (рецесия)**.

Как ще се отрази кризата и каква ще бъде нейната продължителност в областта ще бъде предмет на допълнително разглеждане.

По-долу в следващите таблици спадът за 2009 г. може допълнително да бъде проследен в различните отраслови сектори, групи предприятия или по икономически показатели.

Трето, най-силен е ударът върху икономиката на **Община Силистра**, където всъщност е съсредоточена основната и същинска промишленост на областта. Големите и средни предприятия предприемат масови съкращения на работници поради пазарната ситуация – липса на поръчки и пазари.

Таблица 23.

**Приходи на предприятията от Област Силистра
в по-важните икономическите дейности (отраслови сектори)
за периода 2004-2009 г. (в хил. лева):**

ОТРАСЛОВИ СЕКТОРИ	Години и размер на приходите (хил. лв.)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Търговия и ремонт	310 772	332 112	410 387	454 273	542 257	509 422
Преработваща промишленост	162 955	187 283	246 844	298 423	348 021	262 907

Селско и горско стопанство	99 146	121 718	127 345	135 864	232 379	229 814
Строителство	38 893	44 353	49 492	70 359	107 196	68 175
Транспорт и съобщения	28 437	35 016	41 030	46 260	53 513	39 272
Здравеопазване и социални дейности	14 675	15 707	16 967	18 574	19 245	10 805
Хотели и обществено хранене	7 244	7 731	9 965	12 193	16 028	17 842
Операции с имущество и бизнес-услуги	5 782	7 552	7 715	12 639	21 430	10 851
Образование	224	285	324	645	413	
Други услуги за обществото	2 254	2 795	3 705	6 065	10 156	1 584
Професионални и научни дейности						7 077
Административни и спомагателни дейности						1 513
Култура, спорт и развлечения						2 441

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

За периода особено впечатляващ е ръстът на приходите в секторите на **търговията и ремонта** – 23,57 % за 2005-2006 г. и 19,37 % за 2007-2008 г., на **преработващата промишленост** – 31,80 % за 2005-2006 г., 20,90 % за 2006-2007 г. и 19,37 % за 2007-2008 г., в **селското и горско стопанство** – 71,04 % за 2007-2008 г., в **строителството** – 42,16 % за 2006-2007 г. и 52,36 % за 2007-2008 г.

Същевременно се потвърждава констатацията за **кризисен спад на приходите през 2009 г.** не само на структуроопределящите отрасли (изключение е сектора на селското и горско стопанство), но и във всички останали отрасли на икономиката.

Таблица 24.

Приходи на предприятията от Област Силистра по групи предприятия според броя на зетите в тях лица за периода 2004-2009 г. (в хиляди лева)

ГРУПИ	Години, размер на приходите (хил. лв.)
--------------	---

предприятия	и дял в общите приходи (в %)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
до 9 души заети - микропредприятия	222 521 (32,73)	224 820 (29,36)	277 975 (29,94)	311 590 (28,96)	397 037 (28,95)	379 019 (32,07)
от 10 до 49 души – малки	206 288 (30,34)	256 724 (33,53)	294 868 (31,76)	421 059 (39,13)	500 587 (36,50)	495 174 (41,90)
от 50 до 249 души – средни	198 102 (29,14)	239 141 (31,23)	302 247 (32,55)	279 372 (25,97)	411 979 (30,04)	----
над 250 души – големи	53 032 (7,80)	44 985 (5,88)	53 417 (5,75)	63 900 (5,94)	61 850 (4,51)	----
ОБЩО ПРИХОДИ	679 943	765 670	928 507	1 075 921	1 371 453	1 181 692

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XII и Годишни данни за 2009 г.

Както беше посочено по-горе (виж Таблица 16), за разглеждания период дялът на микропредприятията в общия брой предприятия е **много висок** – от 88,9 % за 2006 г. до **90,5 %** за 2009 г.. Със 100 е нараснал броят им за 2008 г. и с 285 – за 2009 г.

Същевременно в тези предприятия е **много по-нисък дялът на заетите** в общия брой заети – едва 32,8 % за 2006 г., 33,1 % за 2007 г. и **33%** за 2008 г. (виж Таблица 18). Също **нисък е дялът**, който тези предприятия съвкупно акумулират като **приходи** от общите приходи – за периода този дял не е надхвърлил **33 %** (379 019 хил. към 1 181 692 хил. лева за 2009 г.). Нещо повече – наблюдава се бавна, но трайна **тенденция** (изключение 2009 г.) към **намаляване на дела на приходите** на тази група предприятия в общите приходи.

Следователно микропредприятията в областта (в огромната си част **еднолични търговци**), макар и най-многобройната група предприятия, имат **ограничени възможности да създават работа, да наемат работна ръка и да акумулират печалба**. Но те са пък най-удобната законова форма за **самонаемане**, за упражняване на **личен труд**, както и на труда на членовете на **семейството**. Значителна част от тях при кризи се оказват гъвкави и жилави икономически субекти. Все пак официалната информация е, че за повечето от тези фирми средния период на съществуване е около **5-7 години**.

При **малките** предприятия се наблюдава ясно изразена тенденция на **увеличаване на дела на техните приходи** от всички приходи – вече **41,9 %** за 2009 г. Разликата между двете групи предприятия (микро- и малки) в абсолютния размер на приходите също постоянно се увеличава.

За **средните и големи** предприятия през периода е налице **нестабилна тенденция на увеличаване на приходите**.

1.2.4.2. Вече посочихме **общо разходите** за дейността на предприятията в областта като цяло за периода 2004-2009 г. (в хиляди лева, виж Таблица 21): за 2004 – 662 703, 2005 – 734 225, 2006 – 879 581, 2007 – 982 812, 2008 – 1 270 906, 2009 – 1 061 038.

Тук специално ще обърнем внимание, че разходите на предприятията в **обществения** сектор заради минималния му дял са само 28 800 хил. лева за 2006 г. и 29 422 хил. лева за 2007 г. Около половината от тези обществени разходи обаче са в сферата на **здравеопазването** – 13 518 хил. лв. за 2006 г. и 15 084 хил. лв. за 2007 г. Оказва се, че само в тоя сектор обществените разходи все още доминират или се балансират с частните.

Забележка: В примера се ограничаваме само с данните за 2006 и 2007 г., тъй като разполагаме само с тях.

1.2.4.3. Важен е въпросът **доколко ефективно работят предприятията в областта**, т.е. доколко те могат да носят печалба и доход на своите притежатели и работещи.

Ефективността на приходите (съответно на **разходите**) от дейността на предприятията е важен показател, който дава представа колко и какви **разходи** са необходими за акумулиране (натрупване) на съответен минимален (необходим) брой **приходи**.

За периода 2004-2009 г. съотношението е: за 2004 г. – **1,0260**; за 2005 г. – **1,0428**; за 2006 – **1, 0556**; за 2007 г. – **1, 0947**; за 2008 г. – **1,0791** и за 2009 г. – **1,0774**.

Както се вижда, в изминалите икономически години се е очертала тенденция на **нарастване ефективността** на придобитите приходи, т.е. придобиването им с по-малко разходи.

Специално в **обществената сфера** обаче ефективността на приходите е с отрицателен знак – **0,96** за 2006 г. и **0,98** за 2007 г., което означава, че инвестираните разходи като цяло са надвишили приходите или, обратно казано, не са били акумулирани достатъчно приходи за покриване на направените разходи.

В **частната сфера** обаче също за 2006 и 2007 г. показателят придобива нужните позитивни стойности от **1,06** и **1,1**. За отделните отраслови сектори стойностите са:

- селско, ловно и горско стопанство: за 2006 – **1,08** и за 2007 – **1.13**;
- преработваща промишленост – **1,06** и **1.11**;
- строителство – **1.0** и **1.19**;
- търговия и ремонт – **1,03** и **1.06**;
- хотели и обществено хранене – **1,05** и **0,96**;
- транспорт и съобщения – **1,13** и **1.16**.
- операции с имущество, бизнес-услуги – **1,28** (1,2801) и **1,28** (1,2760);
- образование – **1,10** и **1,30**.
- здравеопазване – **1,24** и **1,24**.

Забележка: За отраслите се ограничаваме само с данните за 2006 и 2007 г., тъй като разполагаме само с тях.

Рентабилността на продажбите е друг важен показател за ефективност на предприятията и се изчислява като частно между печалбата им (брутна или нетна) и нетния размер на приходите от техните продажби.

Ползвайки таблица 21, получаваме следните стойности в %:

за 2004 – 2,6 %; за 2005 – 4,20 %; за 2006 – 5,27 %; за 2007 – 8,91 %; за 2008 – 8,58 %; за 2009 – 11,98 %.

Очевидна е позитивната тенденция за **повишаване на рентабилността**. Нещо повече – по този показател областта заема престижното **второ място** в Северния централен район. Ето ги стойностите на основата на нетната и брутна печалба: за **СЦР** средно – 5,54 и 6,21 %; Разград – 8,26 и 8,95 %, **Силистра** – 7,76 и 8,59 %; Габрово – 5,53 и 6,29 %; Русе – 5,15 и 5,80 %; Велико Търново – 4,37 и 4,97 %.

Източник: Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северен централен район 2010-2013 //АДИРПР на СЦР/, София, юли 2010 г., с. 12.

I.2.5. Придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ)

Съгласно Националния счетоводен стандарт 4 (НСС 4) **ДМА** са всички придобити и контролирани от предприятието активи, които, първо, са предназначени за стопанска дейност, за даване под наем, за административни или за други специални цели (опазване на околната среда и др.) и, второ, се използват от фирмите **за повече от един отчетен период**.

I.2.5.1. Този процес е основа на **производствената дейност** на предприятията и показва **степената на инвестиционна активност** в областта.

Таблица 25.

Общо натрупани (налични) ДМА в Област Силистра за периода 2004-2009 г. (хил. лева)

ДМА	Години и размер на ДМА (хил. лева)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
РАЗМЕР	247 320	280 550	339 826	431 029	610 782	567 712

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел X и Годишни данни за 2009 г.

Както се вижда, годините **2005, 2006, 2007 и 2008 г.** са **много успешни**. Ръстът в размера на ДМА за 2005 г. е 33 230 хил. лв. или 13,44 %, за 2006 г. е 59 276 хил. лева или 21,13 %, за 2007 г. – 91 203 хил. лева или 26,84 % и за 2008 г. – цели 179 753 хил. лева или 41,70 %. **Впечатляващи**

цифри! За съжаление през **2009** г. този много благоприятен процес на натрупване на ДМА прекъсва.

Разходите за придобиване на ДМА са фактически извършените разходи за закупуване на земя, строителство на различни обекти, доставка и монтаж на ДМА, придобиване на машини, съоръжения, оборудване и транспортни средства, предназначени за строящи се обекти, изплатените суми за геоложки проучвания, проучвателни проектантски работи, обслужващи строителството, трайните насаждения, продуктивните и работните животни, както и други разходи.

Тези **разходи за Област Силистра** за периода 2004-2009 г. са били:

Таблица 26

Години и разходи за ДМА (хил. лева)					
2004	2005	2006	2007	2008	2009
76 332	79 023	102 100	176 937	205 900	127 263

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел X и Годишни данни за 2009 г.

Отново впечатляват годините 2007-2008 г. с почти двойния ръст на нарастване. Данните показват, че най-много разходи са направени за **машини, производствено оборудване и транспортни средства** – 93 144 хил. лева за 2007 г. и 56 807 хил. лева за 2009 г. Следват разходите за **сгради, строителни съоръжения и конструкции** – 61 416 хил. лева за 2007 г. и 53 723 хил. лева за 2009 г. Разходите за **земя** са най-малко – 12 524 хил. лева за 2007 г. и 9422 хил. лева за 2009 г.

За сравнение за **2008** г. по **общо разходи за ДМА** (в хил. лева) областите от Северния централен район се подреждат така:

за СЦР общо – 1 852 628; Русе – 739 662; Велико Търново – 463 695; Габрово – 250 211; Силистра – 205 900 и Разград – 193 160.

По **групи предприятия ДМА** в Област Силистра се разполагат така:

Таблица 27.

Години и общ размер на ДМА	Групи предприятия според броя на заетите лица и размер на ДМА (хил. лева)			
	до 9 души – микро- предприя- тия	от 10 до 49 души– малки	от 50 до 249 души- средни	над 250 души – големи
2006 – 339 826 хил. лева	90 223	114 709	110 413	24 481

2007 – 431 029 хил. лева	124 309	159 097	120 886	26 737
2008 – 610 782 хил. лева	201 396	208 065	166 313	35 008
ОБЩО придобити	415 928	481 871	397 612	86 226

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел X.

Интересно е, че за периода 2006-2008 г. най-много ДМА – **481 871 хил. лева** – придобива групата на малките предприятия, следвана от микропредприятията и групата на средните предприятия, като разликите между трите категории предприятия не са големи. Но това обяснява и повечето приходи, които акумулират малките предприятия. Най-малък е дялът на придобитите ДМА от големите предприятия.

При **общините** поляризацията между Силистра и останалите общини е много голяма:

Таблица 27.

ОБЩИНИ	Години и размер на ДМА (хил. лева)			
	2006	2007	2008	2009
Силистра	224 321 (66,01 %)	297 134 (68,93 %)	428 860 (70,21 %)	356 151 (62,73 %)
Дулово	34 452	40 278	52 823	61 755
Тутракан	26 672	32 740	40 950	54 862
Алфатар	16 826	----	29 291	35 436
Ситово	24 264	25 700	26 578	30 585
Главиница	11 475	12 919	26 800	21 378
Кайнарджа	1 816	----	5 480	7 545
ОБЩ РАЗМЕР	339 826	431 029	610 782	567 712

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел X.

В нормално протичащия икономически период **община Силистра** увеличава дела си и достига за 2008 г. относителен дял от **70,21 %** от всички налични ДМА в областта. Но и **сривът за 2009 г. отново е най-силен именно при нея**. Прави впечатление, че дори и през 2009 г. четири общини увеличават размера на ДМА. Както и по показателя **приходи** от дейността на предприятията (таблица 22), така и тук, най-малката по население община **Алфатар** се е придвижила до четвъртото място.

За **най-важните отраслови сектори** в Област Силистра картината е следната:

Таблица 28.

ОТРАСЛОВИ СЕКТОРИ	Години и размер на придобитите ДМА (хил. лева)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Селско и горско стопанство	66 210	82 923	90 166	98 353	140 557	161 512
Преработваща промишленост	72 905	93 297	118 912	148 546	167 004	143 309
Търговия и ремонт на автомобили и техника	51 340	44 713	48 724	67 979	98 504	85 445
Операции с имоти и бизнес-услуги	5 618	6 865	7 846	23 137	64 220	26 912
Транспорт и съобщения (пощи)	12 163	14 330	18 429	22 328	43 272	39 063
Хотели и обществено хранене	2 214	2 265	9 745	25 624	34 878	31 155
Строителство	6 411	5 844	10 701	14 911	30 610	27 625
Здравеопазване и социални дейности	6 922	6 524	10 715	10 850	11 715	5 393

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел X „Инвестиции”.

Очевидно е, че отраслите на **селското стопанство** и на **преработващата** промишленост са далеч преди другите по придобити ДМА за периода. За годините 2008 и 2009 двата отрасли само са си разменили местата. За **селското стопанство** 2009 г. съвсем не е била спирачка за усвояване на ДМА, каквато се явява за всички останали отрасли.

1.2.5.2. Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ)

ПЧИ са инвестиране в размер на минимум **10 %** от капитала на предприятието.

В Северния централен район тези инвестиции са сравнително малко и не отбелязват значително нарастване през последните години – с **натрупване** през 2007 г. те са **2,88 %**, през 2008 г. - **4,16 %**, а през 2009 г. – само **3,72 %** от общия обем на привлечените инвестиции в страната.

Таблица 29.

**Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ)
с натрупване в нефинансовите предприятия
по статистически райони и области към 31.12.2009 г.
(в хиляди евро)**

Статистически райони и области	2007	2008	2009
България	15 167 125	19 185 003	20 441 581,2
Северозападен район	425 802	500 961	495 573,8
Северен централен район	437 292,6	797 173,7	759 508,1
Велико Търново	78 801,5	84 888,8	68 836,4
Габрово	66 785,4	237 015,1	211 265,8
Разград	88 227,4	107 927,8	124 856,8
Русе	171 784,3	336 033,5	344 793,7
СИЛИСТРА	29 694,0	31 308,5	9 755,4
Североизточен район	1 460 035	2 053 309	2 083 919,1
Югоизточен район	1 472 216	1 639 288	1 857 192,0
Южен централен район	966 811	1 340 758	1 372 515,3
Югозападен район	10 404 969	12 853 513	13 872 872,9

Източник: Национален статистически институт /НСИ/ и Актуализиран документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България /НСРРРБ/ за периода 2011-2015 г., София, юли 2011 г., с. 34.

От сравнителните данни ясно се вижда, че Област Силистра е на последно място в СЦР като дял от общите за района ПЧИ с едва **3,93 %** за 2008 г. и с **1,28 %** за 2009 г.

Нещо повече – данните на Националния статистически институт (НСИ) показват, че за периода от 2000 до 2009 г. областта е привлякла най-малък обем ПЧИ от всички области в страната.

Освен всичко това в областта се наблюдава и ясно изразена негативна тенденция за **изтичане на доход, получен от ПЧИ** (т.нар. **нетен ефект от инвестиционния доход** или **отрицателния ефект на ПЧИ**), който за периода 2007-2009 г. е в размер на **19 939 хил. €** и огромните **63,7 %** от общо привлечените средства.

Това са много тревожни данни.

Най-значителният ръст на ПЧИ в областта е постигнат в периода 2005-2007 г., когато те се увеличават от 11 255,7 хил. € до 29 694 хил. €, но въпреки това номиналният им размер е твърде малък в сравнение с всяка друга област на страната.

Водещи области в СЦР в привличането на ПЧИ за периода до 2009 г. са областите **Русе, Габрово и Разград** с относителни дялове съответно **45,40 %, 27,82 % и 16,44 %**. Разград и Русе увеличават инвестирането и през 2009 г. **Отрицателният ефект** на ПЧИ за 2009 г. се наблюдава и в областите Велико Търново и Габрово, но в много по-мек от Област Силистра вариант.

1.2.6. Търговия.

Доходи, разходи и потребление на домакинствата.

От трите основни икономически сектора – селско и горско стопанство, промишленост и услуги – в Област Силистра **секторът на търговията и услугите е с най-висок дял в БВП и БДС.**

Първо ще посочим, че по данни на ТСБ-Силистра **общо търговските обекти за продажби на дребно** по стокова специализация за периода 2004-2008 г. бележат известно увеличение както следва: за 2004 г. – 1745, за 2005 г. – 1743, за 2006 г. – 1791, за 2007 г. – 1802, за 2008 г. – **1910**.

От всички 1910 търговски обекти за 2008 г. **1567 са магазини и павилиони**. От тях за **храни, напитки и тютюневи изделия** (месо и месни продукти, плодове и зеленчуци, риба и рибни продукти, хляб и хлебни изделия, захар и сладкарски изделия, алкохолни и безалкохолни напитки и др.) са **951**, а за **нехранителни продукти** (облекло, обувки и кожени изделия, текстилни изделия, козметика и парфюмерия, мебели, осветителни тела и стоки за домакинството, железария, лакове и бои, радиотелевизионни стоки, електродомакински уреди, аудио и видео-касети, CD и DVD, строителни и отоплителни материали, книги, вестници и списания, моторни превозни средства и резервни части и др.) – **616**.

Будките и сергиите в стационарната търговска мрежа са **87, подвижни обекти** за разносна търговия – **57**, складовете-магазини – **144**, а бензиностанциите и газостанциите – **55**.

(Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XVII.)

Интересна е картината в таблица № 30 на **продажбите на дребно и на едро на по-важните групи хранителни и нехранителни стоки според обемите им за периода 2004-2008 г.** (в хиляди лева):

Таблица 30

ГРУПИ СТОКИ– продажби на дребно и на едро	Години и стойности на продажбите (хил. лева)				
	2004	2005	2006	2007	2008

ОБЩО продажби на дребно и дял към продажбите на едро в %	84 081, 39,51 %	110 819, 44,90 %	122 893, 41,11 %	174 392, 48,55 %	186 554, 55,24 %
ОБЩО продажби на едро	212 797	246 783	298 930	359 174	337 698
Храни, напитки и тютюневи изделия (цифрите в скоби са продажбите на едро)					
Месо и месни продукти	4 540 (9 525)	5 406 (12 793)	6 642 (15 530)	(41 161)	9 222 (10 284)
Тютюневи изделия	2 386 (6 165)	2 195 (7 818)	2 608 (2 458)	5 734 (2 835)	7 330 (4 128)
Хляб и хлебни изделия	3 778 (1 389)	3 252 (940)	4 255 (2 450)	6 596 (5 024)	6 005 (4 369)
Захар и захарни изделия	2 976 (4 232)	3 667 (3 919)	4 438 (4 073)	4 557 (6 633)	5 188 (4 778)
Мляко, млечни продукти и яйца	2 002 (1 652)	2 301 (3 182)	3 230 (3 506)	3 852 (7 573)	4 795 (4 783)
Безалкохолни напитки	1 320 (3 642)	1 501 (3 490)	2 089 (4 683)	4 034 (4 917)	3 513 (4 697)
Хранителни масла и мазнини (жив. и раст.)	1 399 (1 588)	1 537 (1 443)	2 801 (1 745)	3 722 (2 356)	3 163 (1 423)
Бира	1 254 (3 978)	1 776 (4 783)	1 483 (6 073)	3 532 (9 257)	2 660 (4 623)
Спиртни напитки	868 (1 216)	1 450 (1 285)	1 216 (2 579)	3 200 (6 977)	2 233 (2 086)
Зеленчуци и консерви	589 (301)	876 (555)	981 (367)	1 158 (752)	2 167 (3 248)
Кафе, чай и какао	798 (1 216)	904 (897)	1 130 (697)	1 653 (1 521)	2 015 (1 011)
Плодове	587 (202)	721 (486)	785 (1 436)	1 070 (1 718)	1 738 (1 401)
Вина	580 (324)	963 (1 090)	721 (654)	1 709 (2 651)	1 439 (2 047)
Други хранителни стоки	2 740	3 619	4 578	6 048	11 106
Нехранителни стоки (цифрите в скоби са продажбите на едро)					
Течни и газообразни горива и смазочни материали за МПС	20 872 (31 901)	25 308 (38 157)	26 676 (33 979)	31 630 (30 661)	47 404 (31 707)
Строителни материали	2 811 (8 006)	3 700 (10 742)	5 475 (32 873)	7 165 (50 562)	9 075 (37 412)
Фармацевтични и медицински стоки	6 913 (109)	7 052 (112)	7 428 (119)	8 226 (548)	8 971 (3)
Домакински уреди	1 225 (452)	8 112 (503)	9 095 (749)	12 017 (735)	7 111 (14)
Материали за текущ	2 789	3 321	3 318	2 083	5 238

ремонт на жилище	(1 334)	(264)	(5 030)	(689)	(797)
Мебели, обзавеждане и осветителни тела	3 285 (481)	2 584 (3)	3 735 (192)	3 610 -	5 142 (27)
Инструменти и машини за оборудване на дома и градината	1 396 (155)	2 213 (465)	3 633 (1 539)	4 985 (2 072)	4 740 (90)
Стоки за домакинството	1 879 (1 176)	2 967 (720)	3 522 (617)	3 317 (1 220)	4 480 (777)
Резервни части и принадлежности за МПС	4 242 (287)	4 852 (658)	6 105 (1 385)	7 787 (1 534)	4 418 (12 294)
Компютърна и канцеларска техника	1 514 (571)	1 987 (642)	1 528 (633)	2 826 (17)	3 119 (171)
Облекла и кожухарски изделия	517 (10)	743 (31)	497 (92)	1 328 (541)	2 657 (362)
Съобщителна техника	1 715 (122)	2 870 (284)	1 757 (283)	1 045 -	2 319 -
Принадлежности за лична хигиена, парфюмерия и козметика	1 936 (667)	522 (880)	583 (653)	1 269 (651)	1 853 (1 736)
Книги, вестници и списания, книжарски и канцеларски стоки и други	1 000 (429)	1 091 (384)	1 623 (495)	2 349 (188)	1 668 (195)

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XVII.

Предлагаме всички тия данни, за да се види сложната картина на съотношенията между продажбите на едро и на дребно.

Първо, данните дават представа кои групи хранителни и нехранителни стоки са били **най-предпочитани** и **търсени** от потребителите и каква е относителната им **тежест** в цялостната вътрешна търговия. В челните тройки за **хранителните** продукти това са месото и месните продукти, тютюневите и хлебните изделия, а за **нехранителните** – горивата и маслата, строителните материали, фармацевтиката и медицинските изделия.

Второ, данните показват и **различия в обемите** продажби на едро и на дребно за различните стоки, чиято причина е, че много стоки не се произвеждат на територията на областта, а се внасят и попадат в търговската мрежа най-вече от други райони на страната.

Трето, видно е още, че в Област Силистра **общо продажбите на едро значително надвишават общо продажбите на дребно**. Това показва, че голяма част от произведеното се изнася в други райони на страната или в чужбина и още, че местната икономика произвежда повече, отколкото поглъща местния пазар. Също е видно, че **съотношението** в проценти между стоки на дребно и на едро с годините **намалява**. Според нас това произтича от факта, че все по-голяма част от произведените стоки са били търгувани на дребно (в магазините, павилионите и сергиите) в границите

на областта, т.е. били са търгувани на областния вътрешен пазар. В контекста на относително добрите няколко години и особено на **2008** г. това се обяснява както с **повишената покупателна способност** на населението (по-висок разполагам доход у домакинствата), така и с **активно действащата система за потребителско и ипотечно кредитиране**, която осъществяваха финансовите (и най-вече банковите) институции.

Във връзка с казаното в следващата таблица ще приведем данни за **структурата на общия доход по източници средно на домакинствата в Област Силистра за периода 2004-2008 г. (в лева):**

Таблица № 31

ИЗТОЧНИЦИ на доходите на домакинствата	Години и средни доходи (лева)				
	2004	2005	2006	2007	2008
ОБЩ доход (без спестяванията и заемите)	5 781	6 273	6 444	6 115	7 569
От РАБОТНА ЗАПЛАТА (лева и дял в общия доход в %)	1 587 (27,45)	2 178 (34,72)	2 259 (35,06)	2 251 (36,81)	3 352 (44,28)
Извън работна заплата	184	252	160	296	326
От предприемачество	428	260	277	468	426
От собственост	18	62	15	13	30
Обезщ. за безработни	48	8	46	35	18
От ПЕНСИИ (лева и дял в общия доход в %)	1 031 (17,83)	1 391 (22,17)	1 431 (22,21)	1 458 (23,84)	1 900 (25,10)
Сем. добавки за деца	63	54	73	112	98
Други соц. помощи	96	114	148	237	200
От домашно стопанство (лева и дял в общия доход в %)	1 711 (29,60)	1 368 (21,81)	1 150 (17,84)	711 (11,63)	524 (6,92)
От продажба на имущество	3	56	38	19	8
Други приходи	612	530	847	525	687
Приходи от СПЕСТЯВАНИЯ	88	170	470	258	548
Взети ЗАЕМИ	155	100	152	178	511
Върнати заеми				13	
ОБЩО (Общият доход + спестяванията + взетите заеми)	6 033	6 543	7 066	6 564	8 628

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел VII.

За сравнение **общият среден доход** за страната е **8 686 лв.**, за СЦР – **8 154 лв.**, а за отделните области на района в низходящ ред: Габрово – 9759 лв., Русе – 8 239 лв., Велико Търново – 7 866 лв., Силистра – 7 569 лв. и Разград – 7 548 лв.

От таблицата е очевиден постоянно нарастващия дял на **работната заплата** в общия доход на домакинствата – с почти **17 %** за пет години (от 27,45 на 44,28 %). Тази тенденция в случая я тълкуваме **позитивно** – чрез нея нараства местното потребление, макар че тя може да бъде тълкувана и по друг начин. **Неблагоприятният фактор** е, че поради демографските проблеми и застаряването на населението нараства застрашително и **делът на пенсиите** – с над **7 %** за пет години.

Нарастването **над три пъти** за пет години на дела на **взетите кредити** от домакинствата също е сериозен фактор за повишеното потребление.

Един от интересните факти тук е **сривът** на доходите от **личното стопанство**. Причините – от повишената покупателна способност на потребителите и ориентирането им към готовите и евтини храни до обезлюдяването на селата – основния фактор на този род стопанство.

Същевременно се налага да посочим, че за съжаление не виждаме качествена промяна в структурата на разходите на домакинствата спрямо посочените по-горе приходи.

Потребителските разходи (за храна, за жилища, вода, електроенергия и горива, за транспорт, за алкохол и тютюн, за жилищно обзавеждане и поддържане на дома, за здравеопазване, съобщения и др. п.) обхващат стабилен дял от 84,2 % през 2004 г. и 90,6 % през 2007 г. до **85,2 %** през 2008 г. от общите разходи на домакинствата.

От потребителските разходи за 2008 г. само **делът за храна** е също **висок – 35,4 %**, за жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди – 11,4 %, за транспорт – 10,4 %, за алкохол и тютюн – 5,6 %, за жилищно обзавеждане и поддържане на дома – 4,3 %, за здравеопазване – 4,2 %, за съобщения – 3,2 % и др.

С други думи относителният дял на тези цифри съвсем не показва добър жизнен стандарт.

I.2.7. Промисленост (индустрия)

От трите основни икономически сектора – селско и горско стопанство, индустрия (промишленост) и услуги – **в Област Силистра секторът на промишлеността е с най-нисък дял в БВП и БДС**. На първо място е секторът на услугите, следван от сектора на селското и горско стопанство.

Този икономически сектор обхваща дейността на **промишлените предприятия**:

- за **добив на суровини и природни ресурси (добивна промишленост)**;
- за **производство на промишлени продукти и услуги (преработваща промишленост)**;
- за **производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива (енергетика и енергоснабдяване)**;
- и за доставяне на **води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване**.

Таблица 32.

**Общо произведена промишлена продукция
в Област Силистра за периода 2004-2008 г. (хил. лева)**

Години и промишлена продукция (хил. лева)				
2004	2005	2006	2007	2008
151 980	178 025	230 699	255 459	302 462

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XIV.

За 2008 г. продукцията е произведена от **371** предприятия. В икономическия сектор на промишлеността **най-добре функционира** отрасловият сектор на **преработващата промишленост**. Затова в следващата таблица ще представим именно **подсекторите** на тази промишленост.

Таблица 33.

**Произведена продукция в Област Силистра
по отраслови подсектори на преработващата промишленост
за 2004-2008 г. по цени за съответната година (в хил. лева)**

ОТРАСЛОВИ ПОДСЕКТОРИ на преработващата промишленост	ГОДИНИ, размер на продукцията (хил. лева) и брой на предприятията				
	2004	2005	2006	2007	2008
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	47 506 (126)	65 472 (121)	93 626 (121)	85 010 (99)	124 434 (107)
Производство на дървен материал и изделия от него (без мебели)	25 532 (40)	28 693 (41);	39 345 (39)	47 436 (33)	38 906 (29)
Производство на ма-	23 329	23 963	27 428	35 165	33 706

шини и оборудване	(28)	(29)	(23)	(27)	(25)
Производство на продукти от други неметални минерални суровини	6 303 (13)	---- (12)	14 607 (17)	20 490 (16)	29 366 (17)
Производство на изделия от каучук и пластмаси	2 529 (7)	2 501 (9)	2 398 (16)	4 355 (23)	12 828 (25)
Металургия и производство на метални изделия (без производство на машини и оборудване)	5 884 (38)	7 207 (45)	8 314 (41)	9 887 (49)	11 985 (45)
Производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло	20 024 (44)	16 096 (46)	15 384 (45)	14 008 (51)	11 886 (44)
Производство на електро-, оптично и друго оборудване	7 801 (25)	7 330 (18)	8 219 (22)	9 667 (17)	7 582 (12)
Производство на дървесна маса, хартия, картон и изделия от тях, издателска и полиграфска дейност	1 362 (17)	1 727 (21)	2 221 (21)	1 857 (21)	2 416 (19)
Производство на превозни средства	(3)	360 (3)	293 (3)	(2)	889 (3)
Производство на химични вещества, продукти и влакна	184 (5)	648 (5)	432 (6)	2476 (8)	711 (6)
Производство на обработени кожи без косям и изделия от тях	----	----	----	----	477 (3)
Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво		(2)	(2)	(2)	(1)
Преработваща промишленост, некласифицирана другаде	2 085 (18)	2 579 (22)	3 497 (26)	3 990 (24)	6 936 (33)

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XIV.

Произведената промишлена продукция за **2008 г. от преработващата промишленост** е за около **282 122 хил. лева.**, което е **над 93 %** от цялата промишлена продукция.

Най-развитият отраслов подсектор е **производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия**, чиято продукция от 124 434 хил. лева е **над 44 %** от продукцията на сектора и **над 41 %** от цялата про-

мишлена продукция. В него са съсредоточени и **107** от всичките **369** предприятия на сектора.

За **другите** отрасли подсектори периодът 2007-2008 г. завършва с различни резултати – едни увеличават производството си (например производство на продукти от други неметални минерални суровини, производство на изделия от каучук и пластмаси и др.), а други го намаляват – производство на дървен материал и изделия от него (без мебели), производство на машини и оборудване и др.

Ако се разгледа разположението на промишлеността **по общини**, веднага са забелязва **огромната поляризация** на мощностите.

Таблица 34.
Произведена промишлена продукция в Област Силистра
по общини за периода 2004-2008 г.
по цени на съответната година (в хил. лева и проценти)

ОБЩИНИ	ГОДИНИ, промишлена продукция (хил. лева) и дял спрямо общото производство (в %)				
	2004	2005	2006	2007	2008
Силистра	119 730 (78,78)	145 376 (81,66)	185 990 (80,62)	200 337 (78,42)	242 807 (80,28)
Дулово	12 431 (8,18)	13 316 (7,48)	20 428 (8,85)	19 418 (7,60)	21 065 (6,96)
Ситово	8 987 (5,91)	8 916 (5,01)	10 372 (4,50)	14 006 (5,48)	14 061 (4,65)
Тутракан	5 811 (3,82)	5 848 (3,28)	6 824 (2,96)	11 635 (4,55)	11 635 (4,55)
Алфатар	3 958 (2,60)	3 387 (1,90)	5 672 (2,46)	8 625 (3,38)	9 966 (3,29)
Главиница	1 016 (0,67)	1 078 (0,61)	1 348 (0,58)	1 328 (0,52)	2 112 (0,70)
Кайнарджа	47 (0,03)	104 (0,06)	65 (0,03)		140 (0,05)
ОБЩО промишлена продукция в Област Сс	151 980	178 025	230 699	255 459	302 462

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел XIV.

Община Силистра концентрира около **80 %** от промишлеността на областта. Втора е община Дулово, а трета – община Ситово. В община **Кайнарджа** фактически не съществува промишлено производство.

В заключение може да се посочи, че:

Първо, икономическото развитие на областта в последните няколко години до 2009 г. е твърде динамично.

В редица отрасли **ръстът** на производството е **над средния** за страната. Селското стопанство е с най-висок дял (**25,90%**) в БДС от областите на Северния централен район и дял от **3,76 %** от БДС на страната в аграрния сектор (срещу 3,60 % на Разград, 3,21 % на Русе, 2,99 % на Велико Търново и 1,06 % на Габрово).

Същевременно в **промишлено** отношение Силистра е **най-неразвитата област**, като в промишлеността изцяло доминиращ е секторът на **преработващата** промишленост.

Второ, възстановяването на икономиката и най-вече на промишлеността, техният ръст в бъдеще, както и нахлуването на така необходимите наши и чуждестранните инвестиции ще се нуждае от такива важни фактори, които сега отсъстват и не стимулират развитието, като **газификацията** на няколко общини от областта, началото на строителството на **Дунав мост III** и във връзка с него изграждането на **път I-7** (Силистра-Шумен-Ямбол-ГКПП Лесово), на евентуалното създаване на **безмитна зона** и на **логистичен парк**, на **Хидроенергийния възел** „Силистра-Кълъ-раш“ и др.

Трето, ще добавим и информацията, че **междинната оценка** на независимия оценител фирма „Орбис план“-София, представена през февруари 2011 г., за ефективността (степената) на изпълнение за периода 2005-2010 г. на отделните приоритети на **Областната стратегия за развитие 2005-2015 г.**, е твърде различна. Ако за **приоритет I** „Изграждане на съвременна инфраструктура, реализираща геостратегическото местоположение на областта ...”, оценката е **65 %**, т.е. постигнати оптимални резултати и много голям напредък, то за **приоритет II** „Развитие на диверсифицирана и конкурентноспособна икономическа структура на областта” оценката е **15 %**, т. е. постигнати незначителни резултати и минимален напредък.

Накратко казано областната икономика, бизнесът и гражданите на Силистра очакват реализацията на големите инфраструктурни обекти, без които се оказва невъзможно разкриването на географските, трансгранични и социално-икономически предимства на Силистра и региона.

Това само показва колко отговорна и напрегната работа предстои пред местната власт – държавна и общинска, за да може областта да разкрие потенциала на европейското си развитие.

1.3. СЕЛСКО И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Благоприятното съчетание на плодородни почви, климатични условия и релеф са предпоставка за определянето на Област Силистра като интензивен земеделски район, а дългогодишните традиции в областта на растениевъдството и животновъдството обуславят селското стопанство като приоритетен отрасъл.

Територията на Област Силистра обхваща **118** землища със стопанисвана земя 1 942 013 дка, в т. ч. обработваемата земя е 1 723 419 дка, а мерите и пасищата са 234 077 дка. Земеделската земя в областта е 2 010 000 дка, от които 86% (1 728 600 дка) обработваема площ.

Земеделието в Област Силистра се определя от развитието на **два основни подотрасъла** – растениевъдство и животновъдство.

1.3.1. Растениевъдство

Приоритет в растениевъдството е отглеждането на зърнени, технически и овощни култури – главно кайсии. По данни на Областна дирекция „Земеделие“-Силистра, основните видове отглеждани култури по години и тяхното съотношение спрямо обработваемата земя са:

Таблица 35.
Отглеждани култури по години и съотношението им спрямо обработваемата земя

Култури	Реколтирани площи/дка				Съотн. спрямо обр. земя 2009/2006	Съотн. спрямо обр. земя 2009/2007	Съотн. спрямо обр. земя 2009/2008
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009			
Пшеница	400 583	479 995	480 577	534 382	133,40%	111,42%	111,29%
Ечемик	37 159	46 543	58 650	95 564	257,18%	205,32%	162,94%
Рапица	17 360	29 242	50 783	54 813	316%	187,45%	107,94%
Пр. ечемик	1 035	3 998	5 731	3 317	320,05%	82,99%	57,88%
Тритикале	344	120	305	3 490	1014,53%	2908,33%	1144,26%
Черши	993	993	993	651	0,06%	0,06%	0,06%
Вишни	100	300	300	300	0,005%	0,02%	0,02%
Кайсии	27 112	23 837	28 920	26 732	1,57%	1,38%	1,68%
Праскови	243	243	243	245	0,01%	0,01%	0,01%
Сливи	1 272	1 272	1 272	1 272	0,07%	0,07%	0,07%
Ябълки	79	79	79	79	0,004%	0,004%	0,004%
Лозя винени	20 947	20 678	16 756	1 425	1,22%	1,2%	0,97%
Лозя десертни	3 609	3 609	2 600	860	0,21%	0,21%	0,15%
Масл. слънчоглед	378 103	378 713	363 910	330 661	87,45%	104,08%	90,86%
Царевица	252 189	139 249	285 746	101 225	40,14%	72,70%	35,42%
Тютюн ориенталски	11 232	10 295	10 545	13 387	119,19%	130,03%	126,95%
Тютюн Бърлей	11 663	11 623	8 880	17 143	147,99%	147,49%	193,05%
Главесто зеле		27	198				
Дини		97	252				
Домати		22	372				

Корнишони		16	30				
Кромид лук-зрял		62	91				
Пипер-сладък		13	62				
Пъпеш		22	33				
Тикви за семе		1 898	6 622				
Фасул-зрял		44	42				
Чесън-зрял		52	84				
Ягоди		123	207				

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

От сравнителната таблица е видно, че структурата на растениевъдството е ориентирана към **зърнопроизводство**. В периода 2005-2009 г. реколтираните площи с пшеница, ечемик и царевица се увеличават. Добивите и производството от четирите най-разпространени култури са представени в таблиците по-долу:

Таблица 36.

Среден добив на основни селскостопански култури в Област Силистра за периода 2005–2009 г.

Култури	Средни добиви – кг/дка			
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Пшеница	455	208	507	299
Ечемик	401	251	461	366
Тритикале	318	227	331	252
Царевица	490	75	490	361

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Таблица 37.

Производство на основни селскостопански култури в Област Силистра за периода 2005–2009 г. (тона)

Култура	Производство - тона			
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Пшеница	182 159	99 656	243 546	159 743
Ечемик	14 919	11 689	27 038	35 011
Тритикале	109	27	101	878
Царевица	123 530	10 388	139 980	36 536

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Като цяло рентабилността на производствата от тези култури е ниска. Промяната в размера на площите на отглежданите култури и получените от тях добиви се дължи основно на различните климатични условия през годините, а изкупните цени, както и въвеждането на **Схемата за единно плащане на площ (СЕПП)**, оказват влияние за определяне интереса на земеделските стопани. По данни, предоставени от ДФ „Земеделие”

– Областна дирекция Силистра, директните плащания на площ за периода 2007-2010 г. са:

Таблица 38.

**Данни за броя на подадените заявления
в кампаниите за директни плащания на площ в област Силистра**

Кампания ДПП година	Заявления общо - брой	Заявления по СЕПП	Декларирана площ за СЕПП, ха	Размер на СЕПП лв./ха	Размер на НДП лв./ха
2007	5 005	5 005	161 074,22	103,9	41,4
2008	5 205	5 186	163 634,48	127,9	93,0
2009	5 504	5 295	162 875,76	162,3	75,5
2010	6 531	5 621	161 940,51	178,2	94,7

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Към 2009 г. **трайните насаждения** заемат площ от **31 500 дка**. Това е твърде скромна дял – само **1,83 %** от обработваемата земя. През 2004 г. реколтираните площи заети с трайни насаждения са били 55 976 дка или 3,25 % от обработваемата земя, а през 2009 г. се наблюдава тенденция към намаляване на техния размер с близо 1,41 %.

Овощните видове са върху 29 215 дка, представени основно от кайсиеви насаждения – 26 732 дка (91,16 %). Останалите площи с овощни насаждения или 8,84% са заети от череша, вишна, праскови, сливи и ябълки.

Повечето **кайсиеви масиви** са разположени в землищата на общините Дулово, Главиница и Силистра. Средните добиви през 2009 г. са 265 кг/дка, при 700 кг/дка за 2008 година. Сортовият състав на кайсиите, качествата на плодовете, ограничените възможности за поливане и недостатъчните преработвателни мощности са сред основните бариери за пълно оползотворяване на този потенциал и традиция в областта.

През 2008-2009 г. **лозовите масиви** заемат 2 285 дка, като преобладават **винените** сортове – 1425 дка. Общ проблем на трайните насаждения е масовото им застаряване. През последните няколко години са реализирани около 2000 дка млади кайсиеви насаждения – предимно частни инициативи. Възстановяването и увеличаването на кайсиевите и лозовите масиви е един от приоритетите за развитие на аграрния сектор в областта.

Тютюнопроизводството е застъпено в общините Дулово, Главиница и Тутракан. Общият размер на реколтираните площи през 2009 г. е 30 530 дка, при среден добив 183 кг/дка от тютюн „Ориенталски” и 217 кг/дка от сорта „Бърлей”. Ниските изкупни цени, ограничените квоти и свитите пазари за тези сортове правят зависимостта от това производство твърде

рискова в средносрочен и дори в близък план. Внедряването на алтернативни култури, производства и дейности е стратегически важно за заетостта и развитието на зависимите местни общности.

Зеленчукопроизводството вече е загубило пазарната си ориентация, следва трайна тенденция на спад и запазва значимостта си предимно за натуралните стопанства.

1.3.2. Животновъдство

В Област Силистра има общо **483 ферми** и е на **шесто място** в национален мащаб по **брой ферми I-ва категория**. Броят на стопанствата, които отговарят на европейските изисквания, е **158**. В тях се отглеждат общо 3 163 броя животни. В региона са регистрирани и 10 ферми от II-ра категория с общо 102 крави. Най-много са фермите от III-та категория с 4 броя и с над 4 крави – 315 с общ брой на животните 2161, а тези с повече от 10 животни са 49 ферми. В областта има две ферми за бройлери и една ферма за отглеждане на кокошки-носачки.

Броят на селскостопанските животни (ССЖ) в Област Силистра по видове е:

Таблица 39.

Брой на селскостопанските животни (ССЖ) в Област Силистра по видове за периода 2006-2009 г.

Вид и брой животни	Години			
	2006	2007	2008	2009 I-во полугодие
Говеда общо	18 398	14 498	14 998	14 146
В т.ч. крави	10 951	10 711	10 750	8 619
Овце общо	100 458	100 242	91 736	83 519
В т.ч. овце майки	72 551	69 311	62 296	49 444
Кози общо	30 304	26 606	15 758	13 042
В т.ч. кози майки	24 272	20 622	12 193	10 720
Биволи	127	218	272	325
Биволици	69	181	209	186
Свине общо	56 018	51 714	48 012	39 610
В т.ч. свине майки	6 991	6 595	6 051	4 646
Птици общо	482 602	407 000	396 500	393 855
В т.ч. кокошки	239 406	220 000	276 500	280 405
Пуйки	21 880	13 800	14 167	12 350
Зайци общо	16 438	10 992	11 803	9 034
В т.ч. зайкини	3 785	2 926	2 392	2 111
Пчелни семейства	35 388	37 992	36 468	35 929

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

От сравнителната таблица е видно, че **броят** на повечето от отглежданите селскостопански животни в областта е **намалял** в сравнение с 2006 г., но е относително постоянен за 2007 и 2008 г. Като изключение може да се посочи само поголовието на козите и пчелните семейства.

За първото полугодие на 2009 г. намаляват всички видове животни в сравнение с 2007 и 2008 г. освен **биволите**, които се увеличават като цяло, но биволиците са по-малко от 2008 г.

Броят на животновъдните стопанства отглеждащи **млечни крави** по регистъра на подадените заявления за квоти в началото на 2007 г. е 498 броя като средно в стопанство се отглеждат по 2,27 броя крави.

Овцевъдството като отрасъл все повече се ориентира от млечно в месодайно направление. С всяка изминала година производството на овче мляко намалява, докато броя на овците в областта е относително постоянен.

Отчита се и спад в броя на отглежданите крави, което е резултат от въвеждането на квотната система за кравето мляко. Броя на одобрените заявления за покупко-продажба на млечни квоти в област Силистра за периода 2009-2011 г. е представен в таблицата по-долу:

Таблица 40.

Заявените квоти от млекопроизводители за периода 2009-2011 г.

Закупуване на индивидуална млечна квота	Брой заявления	Количество краве мляко, кг
Квотен период 2009-2010 (1.04-31.03)	8	163 000
Квотен период 2010-2011 (към 31.12.2010)	3	31 000
Продажба на индивидуални квоти	Брой заявления	Количество краве мляко, кг
Квотен период 2009-2010 (1.04-31.03)	4	115 315
Квотен период 2010-2011 (към 31.12.2010)	16	166 477

Източник: Държавен фонд ”Земеделие” – Областна дирекция Силистра.

Получената продукция за разглеждания период е представена в таблица 41:

Таблица 41.

Получена продукция от животновъдството за периода 2006-2009 г.

Продукция	Година			
	2006	2007	2008	2009 I-во полугодие
Мед в тона	641	965	1 186	375
Краве мляко в хил. литри	47 420	31 378	38 091	16 965
Биволско мляко в	57	295	417	115

хил. литри				
Козе мляко в хил. литри	3 417	3 248	3 347	1 519
Овче мляко в хил. литри	2 124	2 578	5 918	2 270
Яйца в хил. броя	41 751	34 961	53 467	23 816

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Към 01.12.2008 г. в **млекопреработвателните** предприятия на територията на Област Силистра са предадени 25 004 889 л краве мляко. Произведени са 3 095 112 кг краве сирене и 840 085 кг краве кашкавал. Към същата дата в кланиците са постъпили 19 917 бр. свине с живо тегло 1 935 903 кг и кланично тегло 1 222 264 кг. Силистренска област е сред малкото, които имат предприятия за преработка на месо и мляко, лицензирани за европейския пазар.

Съгласно **Наредба № 3** от 29.01.1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, в ОД „Земеделие”-гр. Силистра регистрираните и пререгистрираните земеделски производители за периода 2005-2009 г. са:

Таблица 42.

Регистрирани и пререгистрирани земеделски производители

Година	Общ брой регистрирани	Пререгистрации	Нови регистрации
2005	2 522	2 190	332
2006	3 028	1 962	1 066
2007	2 816	2 159	657
2008	3 400	2 407	993
до 30.09. 2009г.	3 135	2 595	540

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Отчетения повишен интерес от страна на земеделските производители се дължи главно на финансовото подпомагане от ДФ „Земеделие” по национални програми и европейски фондове в областта на земеделието и развитието на селските райони.

Подпомагането на земеделските производители от предприєдинителната **програма САПАРД** в Област Силистра по години на прилагане има следното изражение:

Таблица 43.

Подпомагане на земеделски производители в област Силистра

Година на прилагане	Брой одобрени заявления	Ангажиран бюджет (лева) *

2001	6	2 905 080
2002	16	5 813 071
2003	44	10 566 469
2004	54	15 505 821
2005	-	-
2006	28	6 779 026
2007	24	3 638 894
ОБЩО в т.ч. по мерки:	172	45 208 362
Мярка 1: „Инвестиции в земеделски стопанства”	144	35 365 609
Мярка 2: „Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”	14	7 093 415
Мярка 3: „Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи”	14	2 749 338

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Приетите заявления за подпомагане по *Програмата за развитие на селските райони 2007-2013* в Област Силистра за периода 2008-2010 г. са посочени в таблица 44:

Таблица 44.

Мерки от ПРСР 2007-2013	2008		2009		2010	
	Брой приети за явл.	Обща сума на приетите проекти, лв.*	Брой приети за явл.	Обща сума на приетите проекти, лв.*	Брой приети за явл.	Обща сума на приетите проекти, лв.*
ОС 1						
112	53	1 789 452,00	68	2 410 380,00	-	-
121	91	50 224 041,54	45	20 446 507,19	7	331 922,76
123	2	4 943 369,73	4	17 636 962,21	5	12 887 697,94
141	6	87 960,00	34	498 440,00	14	205 240,00
Общо за ОС 1	152	57 044 823,27	151	40 992 289,40	26	13 424 860,70
ОС 2						
223	3	136 290,40	1	156 166,80	1	24 323,71
Общо за ОС 2	3	136 290,40	1	156 166,80	1	24 323,71
ОС 3						
311		-	1	451 631,40	3	1 625 884,98
312		-	4	1 816 701,76	7	2 516 402,46
313		-	1	300 648,05		
321	3	7 940 326,46	8	37 813 417,01	4	17 048 029,06
322	2	3 837 288,65	5	9 566 630,52	6	4 104 478,80
Общо за ОС 3	5	11 777 615,11	19	49 949 028,74	20	25 294 795,30

ОБЩО към 31.12.2010:	160	68 958 728,78	171	91 097 484,94	47	38 743 979,71
---------------------------------	------------	----------------------	------------	----------------------	-----------	----------------------

* Сумите отразяват заявените първоначално от ЗП размер на инвестициите.

Източник: Държавен фонд „Земеделие” – Областна дирекция Силистра.

Благоприятно въздействие за развитие на сектора в област Силистра оказват и инвестиционните програми на ДФ „Земеделие”, което е видно от данните съдържащи се в сравнителна таблица 45:

Таблица 45.

**Усвоен финансов ресурс за инвестиции
в селското стопанство за периода 2000-2007 г.**

Година	Брой	Усвоен финансов ресурс за инвестиции в селското стопанство, лв.	В това число	
			Пряко финансиране от ДФЗ	Рефинансирани от ТБ
2000	41	1 132 305	-	1 132 305
2001	7	265 600	156 300	109 300
2002	1	10 900	10 900	-
2003	39	3 152 046	946 819	2 205 227
2004	39	3 747 288	817 210	2 930 078
2005	28	1 841 578	1 637 578	204 000
2006	50	5 514 804	307 060	5 207 744
2007	19	2 229 370	-	2 229 370

Източник: Държавен фонд „Земеделие” – Областна дирекция Силистра.

За периода 2000-2010 г. целевите кредити, субсидии и държавни помощи по краткосрочните схеми за подпомагане от ДФЗ в Област Силистра, имат следното цифрово изражение:

Таблица 46.

**Разпределение на усвоения финансов ресурс
по сектори за периода 2000-2010 г.**

Година	Усвоен финансов ресурс	В т.ч. субсидии и държавни помощи	Разпределение на финансовия ресурс по сектори				
			Растениевъдство			Животновъдство	
			Общо	В т.ч. субсидии	В т.ч. субсидии за компенсирани загуби	Общо	В т.ч. субсидии
2000	1 361 760	605 116	1 361 760	605 116	-	-	-
2001	4 577 943	557 244	4 577 943	557 244	-	-	-
2002	2 842 539	1 077 239	2 842 539	1 077 239	-	-	-

2003	2 300 619	1 086 653	2 300 619	1 086 653	-	-	-
2004	1 765 144	1 332 019	1 765 144	1 332 019	-	-	-
2005	2 274 660	1 586 674	2 274 660	1 586 674	-	-	-
2006	2 899 101	2 793 737	2 464 276	2 358 912	136 170	298 656	298 656
2007	417 889	-	417 889	-	-	-	-
2008	5 142 704	3 912 178	861 186	-	1566992	2 714 526	2 345 186
2009	2 318 375	834 415	1 062 569	8 674	-	1 255 806	825 741
2010	1 382 606	650 059	362 421	15 346	-	1 020 185	634 713

Източник: Държавен фонд „Земеделие” – Областна дирекция Силистра.

Данните в таблица 47 по-долу отразяват броя на подадените заявления в кампаниите за директни плащания на площ (ДПП) за периода 2007-2010 г. в Област Силистра:

Таблица 47.

Директни плащания на площ за периода 2007-2010 г.

Кампания ДПП година	Заявления общо брой	Заявления по СЕПП	Декларирана площ за СЕПП, ха	Размер на СЕПП лв. / ха	Размер на НДП лв./ ха
2007	5 005	5 005	161 074,22	103,9	41,4
2008	5 205	5 186	163 634,48	127,9	93,0
2009	5 504	5 295	162 875,76	162,3	75,5
2010	6 531	5 621	161 940,51	178,2	94,7

Източник: Областна дирекция „Земеделие” – Силистра.

Отчита се тенденция на спад в **свиноевдството**. През последната отчетена година (2008), броят на свинете в Област Силистра е намалял с около 7,2% спрямо предходната 2007 г. и с 14,3% спрямо 2006 г. Благодарение на частни инициативи и подкрепата на програма САПАРД през последните години са създадени няколко средни ферми с модерно оборудване.

Недоразвита възможност за пазарна ориентация и реализиране на допълнителни доходи в малките стопанства е **зайцевдството**. Търсенето на зайче месо е голямо, изкупните цени са мотивиращи, условията за развитие – изключително благоприятни. Регистрираният през 2008 г. брой от 11 803 заека би могъл да се увеличи многократно.

Птицевдството също е с нереализиран потенциал, както на експортно ориентирана продукция, така и към вътрешния пазар. Отчита се тенденция на спад с около 15,7% през 2007 г. спрямо 2006 г. и с 2,6% през 2008 г. спрямо 2007 г.

Традиционно в Област Силистра се развива и **пчеларството**. През 2007 г. пчелните семейства са се увеличили с 2 604 броя спрямо предходната 2006 г., а само за първото полугодие на 2009 г. техният брой е достигнал 35 929. Получената продукция през 2008 г. е 1 186 т пчелен мед, което е с 37,1% повече от произведеното количество през 2007 г. и с 85%

повече от това през 2006 г. Отчетените положителни резултати в това направление се дължат главно на възможностите за подпомагане, които предоставя Националната програма за пчеларство. Към 31.12.2010 г. одобрените заявления за подпомагане по програмата са 27 с размер на договорената сума 242 005 лв., а за периода 2011-2013 г. – 24 с размер на сумата 156 991 лв.

Като цяло животновъдството е далеч от оптималния си капацитет. По-голямата част от продукцията му се затваря в кръговете на натуралната микроикономика.

На този фон **основният извод е, че конкурентоспособността на аграрния сектор е ниска.** Фермерите носят риска на пазарната реализация и конкуренцията. Те са ориентирът и корективът за производителите на суровините. Нереализирани резерви за повишаване на ефективността на сектора са научното обслужване, сортовият и породният състав, агротехнологиите и агро-мениджмънта.

1.3.3. Пазар на земята

Пазарът на земеделски земи в Силистренска област е **активен**. Цената се движи в диапазон от 45-1000 лв./дка. Средната цена за областта е 365 лв./дка. В таблица 48 са посочени данни на ОД „Земеделие”-Силистра за състоянието на пазара на земята по общини:

Таблица 48.

Пазар на земя по общини в Област Силистра

Община	Брой сделки	Продадена земя	Категория	Цена на декар		Начин на трайно ползване
		дка		от мин	до макс.	
Алфатар	146	2 482	3,4,5,6	45	590	ниви, лозя, пасища, мери, ов. градини, др. трайни, др. сел. територии
Главиница	469	9 573	3,4,5,6	60	450	ниви
Дулово	441	5 940	3,4,5	64	1000	ниви, трайни насаждения
Кайнарджа	631	7 939	3,4,5,6	200	300	ниви
Силистра	431	6 055	3,4,5,6,9	230	700	ниви, лозя, пасища, мери, овощни градини, др. трай-

						ни, гора в зем. земи, др. зем. култури
Ситово	218	3018	3,4,5,6	250	450	ниви
Тутракан	255	3 591	1,2,3,4,5,6	65	713	ниви, трайни насаждения
ОБЩО:	2 591	38 598	3,4,5	130	600	НИВИ

Източник: Областна дирекция „Земеделие“-Силистра.

Купувачи в повечето случаи са арендаторите. Повишението на цената на земя се свързва с прогноза за „отпушване“ на пазарните транзакции и ускоряване на желаната пазарна/естествена комасация.

1.3.4. Горско стопанство

Горският фонд на Област Силистра се стопанисва от държавните горски стопанства (ДГС) в Силистра и Тутракан и Държавното ловно стопанство (ДЛС) „Каракуз“ със седалище в гр. Дулово.

Общата площ на **горския фонд е 62 300,3 ха**. От тях 10 913,3 ха се стопанисват от ДГС-Тутракан, 31 300 ха – от ДЛС „Каракуз“ и 20 117 ха – от ДГС-Силистра. По вид на земите, собственост и вид на горите разпределението е следното:

Таблица 49.

Вид на земите в горския фонд на Област Силистра

Държавни горски стопанства /ДГС/ - общо хектари	Вид на земите			
	Залесена площ	Незалесена дървопроизводителна площ	Недървопроизводителна площ	Горски пасища
ДГС-Силистра, 20 117 ха	19 090 ха или 94,9 %	479 ха или 2,4 %	548 ха или 2,7 %	0
ДГС-Тутракан, 10 913,3 ха	10 407,3 ха или 95,5 %	268,3 ха или 2,5 %	228 ха или 2,1 %	0
ДЛС-Каракуз, 31 300 ха	28 986 ха или 92,6 %	662 ха или 2,1 %	1652 ха или 5,3 %	0

Таблица 50.

Собственост на горите в Област Силистра по горски стопанства

Собственост на горите	ДГС – СИЛИСТРА		ДГС–ТУТРАКАН		ДЛС „КАРАКУЗ“-ДУЛОВО	
	Площ, ха	Площ, %	Площ, ха	Площ, %	Площ, ха	Площ, %
Държавна	16 647	82,8	9 532	87,3	25 259	80,7
Общинска	1 897	9,4	1 303,5	11,9	29 72	9,5

Частна	1 368	6,8	77,8	0,7	3 069	9,8
На други юридически лица	205	1,0	0	0,0	0	0,0
ОБЩО:	20 117	100,0	10 913,3	100,0	31 300	100,0

Таблица 51.
Вид на горите в Област Силистра

Вид на горите	Площ, ха	Площ, %
Иглолистни	309	1,6
Широколистни високостъблени	3 839	20,1
Издънкови за превръщане	6 738	35,3
Нискостъблени	8 204	43,0
ОБЩО:	19 090	100,0

Горите в района на **ДГС-Силистра** са съставени от широколистни видове: цер, благун, сребролистна липа, габър, космат дъб, клен, мекиш, явор, полски бряст, ясен, върба, мъждрян, айлант, орех, махалебка, черница, явор, акация, топола, червен дъб и др. В района на **ДГС-Тутракан** са застъпени топола, акация, липа и цер. Основният дървесен вид, даващ облика на естествената растителност в ДЛС „**Каракуз**”, е **церът**, който образува предимно смесени и чисти издънкови насаждения.

По бреговете на **суходолията** са се настанили смесени насаждения от зимен дъб, благун, сребролистна липа, габър и клен. Върху най-стръмните и девастирани терени, естествената горска растителност се състои от келяв габър, мъждрян, клен, бряст и др. Дървесните видове, използвани за залесяване на посочените терени, са основно **акацията**, а по суходолията – различни клонове **топола**. Успоредно с акациевите култури са залесявани и култури от **гледичия**. Сравнително малко е участието на иглолистните култури, представени главно от черния бор, но се срещат смърчови и бял борови култури. Покрай суходолията със защитна цел са създадени **държавни защитни горски пояси** от акация, гледичия, махалебка, планински ясен, зарзали, череши и др.

Дивечовият състав е разнообразен. Характерни за района са степните животински видове. Типични техни представители са: порът, лалугерът, заекът, обикновената полевка, полските мишки и други. От по-едриите бозайници се срещат сърната, дивата свиня, еленът и др.

Създаването на **нови високостъблени гори** и превръщането на издънковите в такива е едно от най-важните мероприятия в горите. Залесяванията, които се извършват, са залесявания на предварително освободени площи, на които е направена почвоподготовка и такива, които се извършват под склопа на насажденията, предвидени за превръщане в семенни с

цел подобряване на видовия състав и обогатяване на видовото разнообразие на естествено възобновените насаждения.

В ДЛС „**Каракуз**” наред с лесокултурните дейности, основни дейности са и запазване и обогатяване на видовото разнообразие на дивеча на територията на станцията; изграждане на ловностопански съоръжения и провеждане на необходимите биотехнически мероприятия; възпроизводство, разселване, опазване и охрана на дивеча; аклиматизация на дивеча; ползване на дивеча и дивечовите продукти. Ловното стопанство е обитавано от следните **видове дивеч – благороден елен, сърна, дива свиня, заек, лисица, дива котка, яребица, пъдпъдък, фазан**. Това е дивечът, който може да бъде обект на лов и е най-разпространен в ловното стопанство. Освен него се срещат и **вълкът**, най-вече като преминаващ и то много рядко белката, златката, язовеца, пора и невестулката.

Основните насоки за развитието на горските територии се определят от лесоустройствените проекти на лесничествата. Проектите осигуряват добри предпоставки за стопанисване и ползване на горския фонд. Най-важните лесокултурни дейности са **залесяването** (след сечи, ново залесяване, при реконструкция на насажденията, попълване на редини, подпомагане на естественото възобновяване), правилното извеждане на различните **видове сечи** и други мероприятия, съобразени с екологичните условия на района.

I. 4. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Техническата инфраструктура е системата от **сгради, съоръжения и линейни инженерни мрежи** на транспорта, водоснабдяването и канализацията, газоснабдяването и електроснабдяването, третирането на отпадъците и геозащитната дейност.

I.4.1. Транспорт и транспортна инфраструктура

I.4.1.1. Пътна мрежа и обслужване

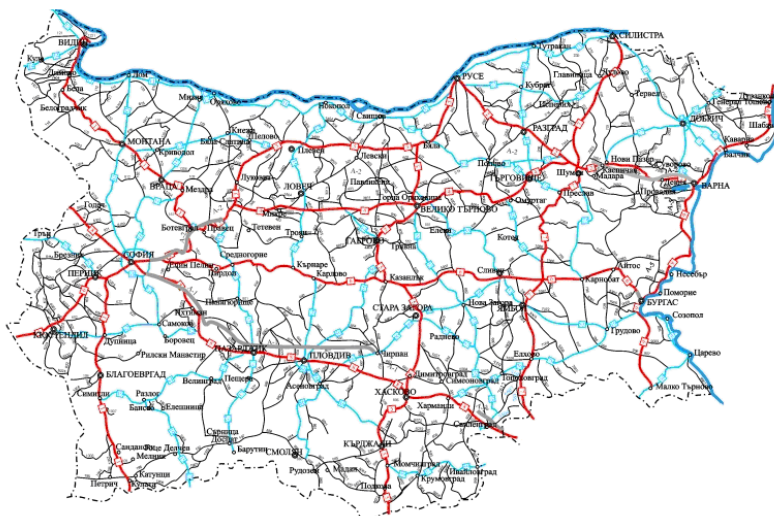
Основният обслужващ път за областта е **първокласният I-7** по направление граница Румъния – Силистра – Дулово – Шумен – Ямбол – Елхово – граница Турция, който чрез ГКПП Лесово-Хамзъбейли формира **международен транспортен коридор**, провеждайки транзитните потоци между Турция и Румъния и страните от ОНД. Участъкът „Силистра-Шумен” от път I-7 осигурява връзка на Област Силистра с автомагистрала „Хемус”, респективно със столицата и с град Варна. **Август 2011 г.** се откри реконструкцията и рехабилитацията на отсечката Силистра-Шумен с дължина **107 км**.

За осигуряване на транспортната свързаност и достъпност в СЦР значение има път П-21 по направление „Силистра-Тутракан-Русе”. Път П-71 „Силистра-Добрич-комплекс Албена” е важен за осигуряване на транспортната свързаност със Североизточния район за планиране. За осигуряване връзките на общинските центрове с областния център съществена е ролята на третокласните пътища:

- Път III-218 „Силистра-Дулово”;
- Път III-235 „разкл. П-21- Главиница”;

Общинският път 7001 е с важно значение за осигуряване на транспортната достъпност до община Кайнарджа.

Фигура 1: Републиканска пътна мрежа в България

Източник: Национална агенция „Пътна инфраструктура” (НАПИ)

Териториалното развитие на пътната мрежа определя възможностите за транспортен достъп на населението до центрoвете, предлагащи определен тип услуги – административни, здравни, образователни, културни и др.

Таблица 52.

Дължина на републиканската пътна мрежа и на мрежата на СЦР според класа на пътя към 31.12.2008 г.

Райони и области	РПМ - общо	Автомагистрала	Първокласни пътища	Второкласни пътища	Третокласни пътища и пътни връзки при кръстовища и възли	Отн. дял от общата дължина %			
						км	км	км	км
България	19 435	418	2 975	4 029	12 013	2,15	15,31	20,73	61,81
Северен цент-	2 960	-	462	636	1 862				

рален район						-	15,61	21,49	62,90
Велико Търново	938	-	153	142	643	-	16,31	15,14	68,55
Габрово	503	-	86	30	387	-	17,10	5,96	76,94
Разград	501	-	56	162	283	-	11,18	32,34	56,49
Русе	512	-	110	155	247	-	21,48	30,28	48,24
Силистра	506	-	57	147	302	-	11,27	29,05	59,68

Източник: Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северен централен район 2010-2013 (АДИРПР на СЦР), София, юли 2010 г., с. 36.

Общата дължина на **републиканската** пътна мрежа в областта е **506 км**, от които **57 км** са пътища I клас, **147 км** са пътища II клас и **302 км** са пътища III клас. От тях **500 км** са с **асфалтова**, а останалите **6 км** са с трошенокаменна настилка.

Таблица 53.
Гъстота на РПМ към 31.12.2008 г.

Райони и области	Обща гъстота на РПМ	Автомостри	Първокласни пътища	Второкласни пътища	Третокласни пътища
	км/кв. км				
България	0,175	0,004	0,027	0,036	0,108
Северен централен район	0,198	-	0,031	0,043	0,124
Велико Търново	0,201	-	0,033	0,030	0,138
Габрово	0,249	-	0,043	0,015	0,191
Разград	0,190	-	0,021	0,062	0,107
Русе	0,182	-	0,039	0,055	0,088
Силистра	0,178	-	0,020	0,052	0,106

Източник: Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северен централен район 2010-2013 (АДИРПР на СЦР), София, юли 2010 г., с. 37.

През областта не преминават автомагистрала. Дължината на единствения първокласен път I-7 заема едва 11,27 % относителен дял от общата дължина на републиканската пътна мрежа. Областта е с **най-ниска гъстота** на пътищата от висок клас (автомостри и I-ви клас) 0,020 км/км² в СЦР. Гъстотата на пътищата с регионално значение (II-ри и III-ти клас) в СЦР е 0,167 км/км² и е **най-висока** в сравнение с другите райони на страната. За Силистра тази стойност е **0,158 км/км²**, което е показател за постигната висока степен на интегриране на населените места в рамките на общините и областта. Общата гъстота на републиканските пътища е 0,178 км/км² и е малко по-висока от средната за страната (0,175 км/км²).

Сравнително добре развита е и общинската пътна мрежа, чиято гъстота за областта (156 км /1000 км²) е малко по-ниска от средната за страната (162 км/1000 км²).

Транспортното обслужване на населението в областта се осъществява от **автобусни линии** от общинската, областната и републиканската транспортни схеми. На територията на областта функционират **три автогари** – в Силистра, Тутракан и Дулово.

През 2008 г. на територията на СЦР са станали общо 959 **пътнотранспортни произшествия (ПТП)**, при които са загинали 106 души и са ранени 1219 души. Делът на ПТП в СЦР е 11,92 % от общия брой ПТП за страната и районът заема пето място по този показател преди Северозападния район.

През 2008 г. на територията на Област Силистра са станали общо 87 пътнотранспортни произшествия (ПТП), при които са загинали 22 души и са ранени 101 души. Делът на ПТП в Област Силистра е 9,07 % от общия брой ПТП за района, което нарежда областта на последно място с най-нисък показател на ПТП в СЦР за 2008 г.

Регистрираните **транспортни средства** в областта за 2008 г са 40 349.

Таблица 54.

Пътнотранспортни произшествия през 2007-2008 г.

Зони/ Райони/ Области	Пътнотранспортни произшествия		Убити		Ранени	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
	бр.	бр.	бр.	бр.	бр.	бр.
България	8 010	8 045	1 006	1 061	9 827	9 952
Северен централен	1 049	959	131	106	1 264	1 219
Велико Търново	260	239	39	34	333	293
Габрово	125	117	16	13	152	158
Разград	162	126	27	20	190	159
Русе	411	390	31	17	499	508
Силистра	91	87	18	22	90	101

Източник: Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северен централен район 2010-2013 (АДИРПР на СЦР), София, юли 2010 г., с. 42.

I.4.1.2. Воден транспорт

Чрез **река Дунав (Общоевропейски транспортен коридор № 7)**, страната и в частност Област Силистра се явява външна граница на ЕС и връзка с централна Азия, Близкия Изток, Средния Изток, Далечния Изток и страните от Черноморския басейн. Реките Рейн, Майн и Дунав свързват Западна и Източна Европа по канала Рейн-Майн-Дунав, като по този начин дават отлични практически възможности за директни навигационни връз-

ки между Черно море и Северно море и удобен воден достъп до много от европейските страни и техните индустриални центрове.

На територията на областта функционират две пристанища за обществен транспорт с национално значение в Силистра и Тутракан и три пристанища с регионално значение: „Силистра – Поларис 8”, „Силистра – Лесил” и първото частно пътническо пристанище на р. Дунав - „Ийст Пойнт” – Силистра.

Пристанищата в областта осигуряват връзките на сухоземната транспортна инфраструктура от областта с р. Дунав с всички възможности, които предоставя интегрирането на сухоземния с воден транспорт.

Фигура 2.

Пристанища за обществен транспорт с национално значение

Източник: ИА „Пристанищна администрация”:

Пристанище Силистра е разположено в най-северната част на града, предназначено за обществен транспорт с национално значение за обслужване на пътници и корабно бункеруване. Разполага с пътническа речна гара. Общата площ на пристанището е 16 320 м². Има три корабни места с обща дължина 470 м и максимална дълбочина пред корабните места 2,6 м, два понтона за приемане на пътнически кораби и има връзка с пътната мрежа на България. Понастоящем пътническият речен транспорт в град Силистра е ограничен. Поддържа се линия Силистра-Рени-Измаил, както и екскурзии с частния туристически кораб „Данубе”.

Пристанище Тутракан е разположено на км 433 от устието на река Дунав. То има площ от 4323 м². Пристанище Тутракан е пристанище за обществен транспорт с национално значение за обработка на генерални и насипни товари и обслужване на пътници. Разполага с две корабни места, общата дължина на корабните места е 110 м, максимална дълбочина пред корабните места 2,0 м. Има един понтон за пътнически и товарни кораби, 3 500 м² открити складови площи и връзка с националната пътна мрежа на страната.

В гр. Силистра е открито **първото частно пътническо пристанище по р. Дунав – „Ийст Пойнт”**. Пристанището е с регионално значение,

предназначено за обществен транспорт и обслужване на пътници, обработка на поща, снабдяване на корабите с вода, гориво, ел. енергия и комуникации. Общата площ е 1 690 м², с едно корабно място с дължина 200 м и максимална дълбочина пред корабното място 2 м.

На километър 381 на река Дунав се намира пристанище „Силистра-Лесил”, което е собственост на „Лесил” АД с основен акционер (94%) Министерството на транспорта. Пристанището разполага с добре развита транспортна инфраструктура – железопътни и шосейни подходи. Съществува възможност за водоснабдяване и захранване с ток от бряг на пристаналите съдове. Пристанището е оборудвано с необходимите специализирани съоръжения и транспортна техника за обслужване на кораби и вагони с насипи, палетизирани и контейнизирани товари. То е единственото в българския участък на р. Дунав, което е в състояние да обработва бункерови речни, речно-морски и морски кораби с товароподемност до 5 000 т.

Пристанище „Силистра-Поларис” е пристанище за обществен транспорт с регионално значение за обработка на генерални и насипни товари. Собственост е на „Поларис 8” ООД.

I.4.1.3. Презгранична инфраструктура

През ноември 2007 г. беше открит фериботен терминал и нова **фериботна линия Силистра-Кълъраш**. Терминалът е разположен на площ от 65 189 м² и е първата в България концесия на зелено за публична инфраструктура. Новият фериботен терминал Силистра-Кълъраш можем да разглеждаме като основна транзитна точка за трафик от Турция през България за Североизточна Европа и от Украйна за южните Балкани. Със средства, осигурени по предприсъединителната програма ФАР-ТГС в размер на 2 600 000 евро и национално съфинансиране в размер на 2 350 000 евро, беше изграден ГКПП-Силистра и пътна връзка – път III клас с дължина 1,5 км за връзка с републиканската пътна мрежа.

На територията на областта в района на град Силистра функционират два гранични контролно пропускателни пункта – в района на ферибота „Силистра-Калъраш” и един пътен.

Важен момент за презграничната инфраструктура на областта е предстоящото изграждане на „**Дунав мост III**” при **Силистра-Кълъраш** (Румъния). Съоръжението главно поради изключителната си значимост ще доведе до качествени и количествени изменения на транспортната схема в региона. Ще се оформят нови и ще се реструктурират съществуващите транспортни потенциали. Ще се създадат предпоставки за развитие на икономиката и заетостта на населението. Това от своя страна ще доведе до демографско преразпределение и съживяване на територии, които са били в тежка демографска и икономическа криза. След изграждане на мостовото

съоръжение се очаква пренасочване към него на основни транспортни потоци от вътрешността на страната, Турция и близкия Изток, които имат направление от/към Източна Румъния, Молдова, Украйна, Русия, Естония, Литва, Латвия, Беларус и др. Очаква се значително нарастване на интензивността на движението по основните артерии, свързващи гр. Силистра с вътрешността на страната, като път **I-7, II-71, II-73**, както и по редица пътища с местно значение. Ще се промени и структурата на транспортните потоци като преобладаващ тип МПС ще станат тежкотоварните автомобили, прицепите и полуприцепите. Коренно ще се променят изискванията към пътните конструкции относно пропускателна способност, носимоспособност и равност. Най-значително ще е, разбира се, натоварването на първокласния път I-7. Интензивности от порядъка на 15000-20000 транспортни единици (ЕЛА) за денонощие ще бъдат обичайни в участъка Силистра-Шумен. Това предполага изграждането в това направление на скоростен път с габарит Г-20.

1.4.1.4. Железопътен транспорт

ЖП клонът, обслужващ територията на област Силистра, е „**Самуил-Силистра**” (отклонение от IX главна линия Русе-Варна), който осигурява транспортни връзки на областта със столицата и град Варна.

Дължината на железопътната линия в областта е **70 км**. Гъстотата на ЖП мрежата е най-ниска в Северния централен регион – 24,59 км/1000 км². Обслужваните населени места, намиращи се в непосредствена близост до ЖП линията са 10, със седем спирки и три гари. Населението се обслужва от шест влакови композиции за едно денонощие. Пътнико-потоците са променливи, с недостатъчна използваемост на ЖП инфраструктурата. Главна причина за отлива на пътници от железопътния транспорт е незадоволителното състояние на ЖП гарите, ниските скорости на движение на влаковете и лошото състояние на подвижния състав, въпреки че ЖП транспорта предоставя евтини и екологични превози както на пътници, така и на товари.

Фигура 3. Железопътна мрежа на България

Таблица 53.
Железопътни линии към 31.12.2008 г.

Зони/ Райони/ Области	Обща дължина на ЖП линиите	в това число		Гъстота на жп мрежата	Отн. дял на удвое- ните ЖП линии от общото за района	Отн. дял на електрифи- цираните ЖП линии от общото за района
		Двойни ЖП ли- нии	Елект- рифи- цира- ни ЖП линии			
	км	км	км	км/1000 км ²	%	%
България	4 144	972	2 827	37,33	23,46	68,22
Северен центра- лен район	620	89	432	41,41	14,36	69,68
Велико Търново	226	82	161	48,48	36,28	71,24
Габрово	72	-	72	35,59	-	100,00
Разград	92	7	49	34,85	7,61	53,26
Русе	160	-	150	57,07	-	93,75
Силистра	70	-	-	24,59	-	-

Източник: Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северен централен район 2010-2013 (АДИРПР на СЦР), София, юли 2010 г., с. 43.

I.4.1.5. Въздушен транспорт

Фигура 4.

Летища и сертифицирани летателни площадки в България

Източник: МТИТС

В близост до с. Кайнарджа до път II-71 Силистра-Добрич е разположена летателна площадка **Кайнарджа**. Собствеността на площадката е частна, със следните характеристики:

Списък на вертолетни летища и летателни площадки

Име на летателна площадка/вертолетно летище. Индикатор за местоположение по ICAO	Географски координати на местоположение. Надморска височина Честота	Характеристики на RWY	Собственик/ползвател на летателна площадка/ вертолетно летище. Оперативна служба	Тип обслужван трафик Забележки
KAINARDZHA LBKJ	43 58 13.5N 027 28 10.4E 175 m 575 ft 119.100 MHz	Designation: 15/33 Dimension: 640x25 m Surface: Grass-Asphalt-Grass (200 m - 340 m - 100 m) Strength: 5700 kg	"Rebus" Ltd 2, Odesa str., bl. EK-13, ent. A, fl. 7 7500 Silistra, Bulgaria Tel./Fax: +359 86 851 050 Mobile: +359 898 671 738, e-mail: rebus_air@abv.bg Office OPS: Tel./Fax: +359 8517 225	NTL, VFR Fuel available: NIL

Източник: МТИТС

По данни на на ГД „Гражданска въздухоплавателна администрация” и МТИТС фирма „Ребус – Стоянка Георгиева” ЕТ е регистрирана като учебен център. Освен обучения за пилоти се предлагат ретро полети, полети за наблюдение, полети за изпълнение на скокове с парашут и др.

Летище Силистра е от групата на малките летища в България. Предназначено е за вътрешни и международни полети за превоз на пътници и товари, както и за полети на селскостопанската авиация. Собствеността на летището е частна. Със заповед № РД 08.1181/6.XII.1999 г. на Министъра на транспорта летище Силистра е **закрито**. Към момента инфраструктурата е запазена и предназначението на терена не е променяно.

1.4.2. Водоснабдяване и канализационна мрежа

1.4.2.1. Състояние. Това е мрежата от системи и съоръжения във всичките **118** населени места в Област Силистра, която се поддържа, стопанисва и експлоатира от търговското дружество „Водоснабдяване и канализация” ООД (ВиК-ООД)-Силистра.

С Решение № 211 от 5 март 1997 г. на Силистренския окръжен съд дружеството е регистрирано със съдружници държавата и общините на Област Силистра. Съгласно последната пререгистрация на основния капитал от 2000 г. дяловото участие е разпределено, както следва: **държавата** участва с 51 %, а от **общините** – Силистра с 22 %, Дулово с 10 %, Тутракан със 7 %, Главиница с 5 %, Ситово и Кайнарджа с по 2 % и Алфатар с 1 %.

Дружеството предоставя **услугите**: доставяне на питейна вода, отвеждане на отпадъчни води, ремонт на съществуващи В и К инсталации, изграждане на нови инсталации и др. То е оборудвано с необходимите екипи и техника по отношение прилагането на новите екотехнологии за подмяна на амортизирани водопроводни участъци с полиетиленови и полипропиленови тръби. Успешно се прилага и **метода на безизкопните технологии**. Освен това то поддържа следните **водосъоръжения**:

- водоизточници **103**, от които кладенци „Раней” – 12, шахтови кладенци – 2, дълбокосондажни кладенци – 66, каптажи и дренажи – 23;
- помпени станции **137**, в т. ч. основни 57 и бункерни 30;
- канализационна пречиствателна станция с мощност 104 kW и капацитет 80 литра/ секунда. Предстои пускането на пречиствателната станция в с. Сребърна.

Таблица 54.

**Използвана вода
в Област Силистра за периода 2004-2008 г. (хил. м³ / год.)**

СЕКТОРИ	Години и количества вода (хиляди кубически метра на година)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2010
ОБЩО използвана вода	9 262	8 949	9 991	11 438	10 891	12 314
Селско, ловно, горско и рибно стопанство, в т. ч. за напояване	245 145	108	404 213	724 530	431 216	
Индустрия	4 803	4 768	5 032	6 090	6 110	
Битов сектор, Домакинства Други потреби- тели	4 214 3 370 844	4 073 3 276 797	4 555 3 740 815	4 624 3 748 876	3 597 753	

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел IV.

Използваната вода е изчислена като сума от водата от собствено снабдяване и доставената вода на крайните потребители (ВиК, напоителните системи и други предприятия). Тя отговаря на БДС 2823 „вода за пиење”. С известни колебания количеството използвана вода в областта се увеличава, въпреки спада на населението и кризата в икономиката.

Таблица 55.

**Водопроводна и канализационна мрежа,
стопанисвана от ВиК-ООД, за периода 2004-2010 г. (в метри)**

МРЕЖИ	Години и дължина на мрежите (метри)			
	2006	2007	2008	2010
Водопроводна мрежа – обща дължина, в т. ч. вътрешна и външна	1 860 840	1 861 704	1 862 568	1 861 000 1 065 000, 796 000

Новоизградена водопроводна мрежа	0	864	0	
Реконструирана/подменена мрежа	9090	7332	29820	
Канализационна мрежа – обща дължина	105 518	105 518	105 518	105 518
Новоизградена канализационна мрежа	0	0	0	
Реконструирана/подменена мрежа	0	0	0	

Източник: Териториално статистическо бюро-Силистра, „Статистически годишник – Силистра 2008”, раздел IV.

За 2010 г.: http://www.vik-silistra.com/for_as.php

Отдавна е посочвано, че един от най-големите проблеми на водопроводната мрежа в областта са **загубите на вода** по мрежата. А това означава, че нулевите темпове на осъвременяване на мрежата ще задълбочават проблема.

1.4.2.2. Перспективи. Предстоящо изграждане.

През август 2011 г. приключи изготвянето на **втория „воден проект” на община Силистра** „Прединвестиционно проучване, експертни анализи и изготвяне на инфраструктурен проект за изграждане на ПСОВ (пречиствателна станция за отпадни води), доизграждане на канализационната мрежа и частична реконструкция на водопроводната мрежа в гр. Силистра”. Реализиран е по ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, **приоритетна ос 1** „Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2 000 е.ж. и в населени места с под 2000 е.ж., попадащи в градски агломерационни ареали” и **процедура** „Техническа помощ за подготовка на инвестиционни проекти”.

Стойността му е **451 779 лв.**, като 361 423 лв. е безвъзмездна финансова помощ от Кохезионния фонд на ЕС и 90 355 лв. е съфинансиране от държавния бюджет.

През месец август от община Силистра обявиха, че са одобрени технически и работни проекти за общо **над 5 км** разширение на канализацията по няколко улици на Силистра. Проектирана е и реконструкцията на около **11 км** довеждащи и магистрални водопроводи.

В тази връзка се обсъждат варианти за изграждане на пречиствателна станция (пречиствателни станции) за отпадни води.

Изпълнител на проекта е софийската фирма „ВиК-Проект”. Възможно е строителните работи да започнат до края на 2011 година и да продължат две години. Изчислените в проекта разходи по строителството на водните съоръжения могат да достигнат **44 млн. лв.**, като финансирането ще

бъде обезпечено от Кохезионния фонд, от държавния бюджет и 3,15% от общината.

I.4.3. Енергоснабдяване и енергийни мрежи

I.4.3.1. Състояние и перспективи

За годините до 2005-2006 г. областта получава захранване от националната електроенергийна система посредством изградените на територията ѝ пет трансформаторни подстанции 110/20 кв.

Подстанция Силистра с инсталирана мощност 71,5 мегавата (MW) и подстанция Дръстър с инсталирана мощност 50 MW са разположени в град Силистра. Общините Дулово и Алфатар също получават захранване на 110 киловолта (KV) посредством подстанциите Дулово (50 MW) и Алфатар (32 MW), като четирите подстанции са свързани помежду си с електропроводи с работно напрежение 110 KV, което дава възможност за превключване и резервно захранване при аварии. Община Тутракан получава захранване на 110 KV от едноименната подстанция Тутракан (50 MW), захранена едностранно от подстанция Образцов чифлик (Русе). Общините Главиница, Кайнарджа и Ситово получават захранване на средно напрежение 20 KV.

Населените места от областта се захранват от въздушни изводи 20 KV, като всички са електрифицирани. Мрежата е оразмерявана за товари, по-големи от настоящите и има възможност за допълнително натоварване. Проблем е състоянието на електроснабдителната мрежа ниско напрежение НН.

През 2005 г. **Е.ОН България ЕАД** стана собственик на 67 % от „Електроразпределение-Варна” АД и „Електроразпределение-Горна Оряховица” АД. През януари 2006 г. компанията преотстъпи 8% от дяловете си в електроразпределителните дружества (ЕРД) на Европейската банка за възстановяване и развитие, запазвайки мажоритарен дял. В края на 2006 г. в резултат на правното разделяне ЕРД-Горна Оряховица и ЕРД-Варна бяха преобразувани на **Е.ОН България Мрежи АД** и **Е.ОН България Продажби АД**.

За областите Силистра и Добрич дружеството създаде **разпределителен обслужващ център /РОЦ/** - един от петте, обслужван от електро-разпределителната мрежа на Е.ОН.

Дължината на **електропреносната** мрежа, която Е.ОН управлява в Североизточна България, е около **42 000 км**, по която през 2010 г. дружеството е доставило на абонатите си **5,3 млрд. квтч** ток. Броят на абонатите, които обслужва, е около **1,1 млн.**

По данни, предоставени от самото дружество (писмо с изх. № К-ЕВGG-7529/ 22.11.2011 г., наш вх. № 1-152-1/ 22.11.2011 г.) дължината на **електроразпределителната** мрежа (средно напрежение) на територията

на Област Силистра е приблизително **1126 км**, дължината на въздушните електропроводи е **1027 км**, а на кабелните линии – **99 км**.

Съществуват **1080 ТП** (трафопоста), от които собственост на Е.ОН България Мрежи АД са **638**. Разпределени по общини, те са, както следва:

- в Община Силистра са изградени общо **432** трафопоста, от които 274 са собственост на Е.ОН България Мрежи АД. На територията на гр. Силистра има **217** трафопоста, от които 154 са собственост на дружеството;
- в Община Дулово има общо 187 трафопоста, от които 107 са собственост на дружеството;
- в Община Тутракан има общо 165 трафопоста, от които 80 са собственост на дружеството;
- в Община Ситово има общо 80 трафопоста, от които 44 са собственост на дружеството;
- в Община Главиница има общо 113 трафопоста, от които 66 са собственост на дружеството;
- в Община Алфатар има общо 53 трафопоста, от които 27 са собственост на дружеството;
- в Община Кайнарджа има общо 50 трафопоста, от които 40 са собственост на дружеството.

((По последни информации и в съобщение на германския енергиен гигант към декември 2011 г. Е.ОН се е съгласил да продаде своето електроразпределително дружество в България на **частната чешка компания "Енерго-Про"**. Стойността на сделката е 133 милиона евро /178,6 милиона долара/, се посочва още в съобщението, цитирано от БГНЕС.))

Към настоящия момент се изгражда **110-киловолтовия електропровод „Пеликан”**, чието трасе е от Тутракан до Силистра. **Инвеститори** са „Трафоелектроинвест” ЕООД и Мрежови експлоатационен подрайон (МЕПР)-Силистра. Електропроводът е от голямо значение за Силистра, тъй като ще се повиши значително сигурността на електрозахранването в района. Изграждането му е започнало през **2005 г.**, но година по-късно е спряно поради проблеми с отчуждаването на терените. Към края на месец май 2011 г. незавършената част от трасето е с обща дължина **около 10 км**. Инвеститорът гарантира завършване на строителството през есента на 2011 г., ако проблемите с отчуждаването на терени – частна собственост, за което ще съдейства и областният управител, бъдат отстранени.

1.4.3.2. Енергийна ефективност

Текущото състояние на енергийното потребление в Област Силистра в сферите на бита, икономиката и непроизводствения сектор (таблица 5б) не се различава съществено от характерното за страната като цяло.

Наследените морално остарели технологии, липсата на стимули за рационално енергопотребление и затруднения достъп до инвестициите по проекти за енергийна ефективност са основните причини за **високата енергоемкост** на икономиката в областта.

Таблица 56.

**Общ разход на горива и енергия в Област Силистра
по икономически дейности
и по видове потребявани енергийни източници за 2010 г.**

ВИД	Количество потребени горива - общо	Селско, горско и рибно стопанство	Промисленост - общо	Строителство	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	Хотелиерство и ресторантьорство	Транспорт, складиране и пощи	Други икономически дейности
Автомобилен бензин, безоловен (1 000 литра = 0.75т) - тона	955	259	227	110	339	..	30	..
Гориво за дизелови двигатели (1 000 литра = 0.85 т) - тона	22 713	8089	2822	1746	2133	10	7870	43
Газьол за отопление (1 000 литра = 0.85т) - тона	1542	..	613	-	-	161
Мазути (котелни горива) с теглово съдържание на сяра, непревишаващо 1% - тона	885	-	386	-	-	-
Мазути (котелни горива) с теглово съдържание на сяра, превишаващо 1% - тона	1061	-	-	-	-	..
Пропан буган смеси (1 000 = 0.55т) - тона	1008	84	347	106	181			245
Електроенергия – хил. кВтч	100781	6361	76536	2742	9810	2214	687	2431
Дърва за горене – пр. м ³	5511	4002	995	-	-	-

Черни въглища, пречистени - тона	439	-	390	-	-
Кафяви въглища, пречистени - тона	123	-	..	-	-	-
Брикети от лигнитни въглища - тона	130	23	92	-	15	-	-	-

Източник: Териториално статистическо бюро – Силистра.

Забележка: т-тона; пр.м³ – пространствен метър кубичен; - няма случай; данните са конфиденциални.

От сравнителната таблица е видно, че основният енергоизточник за бита и всички икономически дейности е **електроенергията**.

Населените места на територията на Област Силистра не са топлофицирани централно и се разчита на **локални топлоцентрали** на течни горива и отопление с дърва, въглища и брикети. Промишлеността задоволява технологичните си нужди от пара с локални топлоцентрали предимно на течно гориво и биомаса.

Отчетените **високи разходи от потреблението** на горива и енергия се дължат най-вече на амортизирани отоплителни инсталации и котли в сградите без ефективен контрол на горивния процес и подаване на горива. Сградите и конструкциите са в лошо физическо състояние – без стандартните изолации на покриви и стени и стари дограми, позволяващи безпрепятствена навлизане на студен въздух, осветление с енергоемки светлоизточници, липса на режими за топлоподаване и др. В сградите с голяма консумация на битова гореща вода същата се получава главно от електрически бойлери.

Състоянието на сградите, оборудването и инсталациите в повечето общински и обществени обекти налагат **спешна нужда** от въвеждане на мерки за намаляване разхода на енергия, както и влагане на инвестиции във физическото обновяване на сградите и подмяната на съоръженията. Това изисква и **Законът за енергийната ефективност** (обн. ДВ бр. 98 от 14.11.2008 г., в сила от 14.11.2008 г.), като в **чл. 13** са посочени **дейностите за повишаване на енергийната ефективност**, а именно: енергийно паспортизиране, обследване и сертифициране на сгради, обследване на промишлени системи, проверка за енергийна ефективност на водогрейни котли и климатични инсталации в сгради и управление по енергийна ефективност. А **чл. 19** изисква **задължително сертифициране на всички сгради в експлоатация – държавна или общинска собственост – с разгъната застроена площ /РЗП/ над 1000 м²**.

Към настоящия момент **броят и обследванията** на тези сгради в Област Силистра е следният⁴:

Сгради с РЗП над 1000 м² – държавна собственост:

¹ Източник : Териториално звено на Агенцията за енергийна ефективност-гр. Силистра.

Общо за областта се водят **33** сгради с РЗП 71 320 м², като пет от тях се стопанисват от дружество със смесена собственост (МБАЛ – Силистра).

От тях обследвани са 7 сгради с площ 14 986 м² или 22,78%. Обследваните сгради са пет корпуса на МБАЛ-Силистра и жп гарите в гр. Силистра и гр. Дулово.

Тревожен е и факта, че няма нито една сграда с напълно въведени енергийно-спестяващи мерки (ЕСМ), препоръчани в докладите.

Сгради с РЗП над 1000 м² – общинска собственост¹:

- **Община Силистра** притежава общо 36 сгради с обща РЗП 116 864 м². От тях обследвани са 15 сгради с РЗП 52 696 м² или 45%. Напълно завършени са три сгради с РЗП 7 621 м² или 6,5%. Това са учебната сграда и физкултурния салон на ОУ „Отец Паисий” и ОДЗ „Нарцис”. Общината спечели **важен проект**, който дава възможност за реализиране на строително-монтажни работи за гарантирани енергийни спестявания в пет училища и три детски градини.

- **Община Тутракан** притежава 17 сгради с обща РЗП 35 551 м². От тях обследвани са две сгради с РЗП 9 671 м² или 27,2% от общата площ. Няма напълно завършена сграда, годна за сертифициране;

- **Община Дулово** притежава 13 сгради с обща РЗП 33 452 м². Обследвана е една сграда с РЗП 8 774 м² или 26,23% от общата площ. Няма напълно завършена сграда, годна за сертифициране;

- **Община Алфатар** притежава седем сгради с обща РЗП 22 830 м². Обследвани са 2 сгради с РЗП 10 132 м² или 44,38% от общата площ. В добра фаза е Дом за стари хора;

- **Община Кайнарджа** е собственик на пет сгради с обща РЗП 6 760 м², като обследвани са две с РЗП 2 645 м² или 39,13%. Няма напълно завършена сграда, годна за сертифициране;

- **Община Ситово** е собственик на 11 сгради с обща РЗП 23 678 м², от които обследвани са пет сгради с РЗП 13 634 м² или 57,6%. Няма напълно завършена сграда, годна за сертифициране;

- **Община Главиница** е собственик на 17 сгради с обща РЗП 34 866 м², от които обследвана е една сграда с РЗП 1 088 м² или 3,12%. Няма напълно завършена сграда, година за сертифициране.

При анализа на изложените по-горе данни се открояват няколко групи слабости. На първо място можем да посочим обстоятелството, че се **обследват голям брой сгради, без да са осигурени финансови средства** за реализиране на ЕСМ. Така резултатите от обследванията „отлежават” над тригодишния срок за въвеждане на ЕСМ и **практически се нарушава чл. 19, ал. 3** от Закона за енергийна ефективност.

Като друга слабост се откроява **финансирането** на обследвания на сгради, които не са задължителни по ЗЕЕ (паметници на културата и др.). Този финансов ресурс би трябвало да се пренасочи към сгради по **чл. 19, ал. 2** от ЗЕЕ.

Тревожен е и факта, че се финансират опростени обследвания, които не са валидни по ЗЕЕ. Направени са и обследвания на сгради с много малки енергийни потребности, които не водят до големи спестявания.

Изграждането през 2011-2012 г. на газопровод от Добрич до Силистра ще позволи промишлеността в града да подмени горивната база от твърдо и течно гориво на газ. Предприятието „Фазерлес“ АД за производство на дървесновлакнести плочи е внедрило котел за изгаряне на технологични отпадъци и задоволява до 10% от нуждите си от пара. „Лесилмаш“ АД работи по конструиране и изработване на инсталация за пелети от растителни отпадъци.

В дългосрочен план се разчита на битовото газифициране на гр. Силистра, с. Калипетрово и с. Айдемир. В областта работят четири инсталации за екобрикети, които се предлагат в магазинната мрежа на градовете.

Подобряване на топлоизолацията, модернизирането на отоплителните и осветителни инсталации в общинските административни сгради, училища и детски градини ще позволят намаляване на енергопотреблението. От две години в общинска сграда в Силистра – старчески дом, функционира инсталация със слънчеви панели за топла вода за битови нужди.

Въпреки първите стъпки за подобряване на енергийната ефективност, все още има много резерви в тази посока.

I. 5. БЕЗРАБОТИЦА и СОЦИАЛНА СФЕРА

1.5.1. Структура на безработицата

Развитието на икономиката е основен фактор, който определя нивото и **структурата на безработицата.**

От края на 2008 г. глобалната финансово-икономическа криза доведе до промени в икономическата конюнктура и бизнес климата и в Област Силистра, които формираха отрицателни тенденции на областния пазар на труда (освобождаване на наета работна сила в т.ч. и масови уволнения на работници и служители, завръщане на работили в други райони на страната и чужбина и намалено търсене на труд), вследствие на което регистрираната безработица през 2009 г. нараства.

Регистрираната безработица в Област Силистра през периода **от 2005 до 2009 г. сочи тенденция към намаляване на абсолютните ѝ величини.**

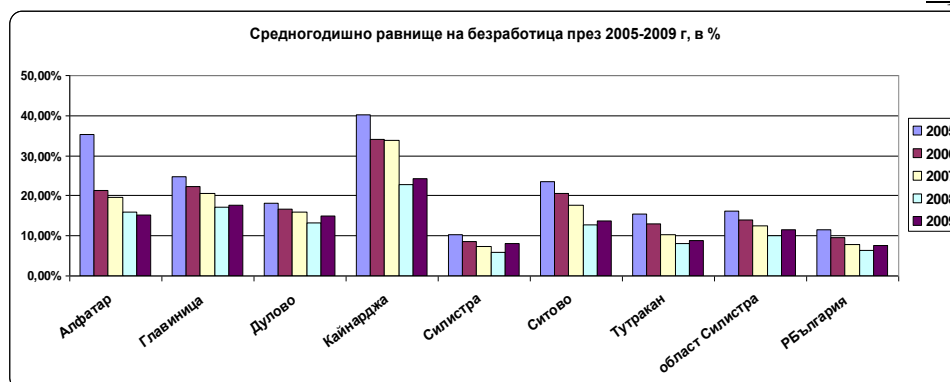
Динамиката на равнището на безработица през анализирания петгодишен период сочи **спад в края на 2009 г. спрямо 2005 г.**, възлизащ на 4,77 пункта. Достигнатата **най-ниска стойност** е през 2008 г. – 9,93%⁵, при 19,52% през 2005 г., което се вижда от таблица 57:

Област Силистра	
Равнище на безработицата	
Година	Стойност в %
2005	19.52%
2008	9.93%

Най-съществено е намалението в общините Алфатар – 19,97 пункта; Кайнарджа – 15,74 пункта; и Ситово – 9,67 спрямо 2005 г. (при средно за страната 3,87 пункта).

Независимо от промените тревожен факт е, че Силистренска област остава **сред областите** в страната с **най-високо равнище на безработица**.

Графика 2

В периода 2005-2009 г. регистрираната безработица в **Северен Централен район (СЦР)** бележи също тенденция към намаление (-21 545 към края на периода спрямо началото). Противоположна е картината в СЦР през 2009 г. спрямо предходната 2008 г. – регистрираната безработица нараства с 6643 лица.

За същия период в Област **Силистра** се отчита спад в абсолютните стойности на регистрираната безработица /-3196/, като през 2009 г. спрямо 2008 г. е налице нарастване с 1040 лица.

Равнището на безработица в Област Силистра през **2009 г.** (11,48%) е над средното за СЦР (8,61%) и за страната (7,59%), като в рамките на региона с по-високо равнище е само област Разград (11,67%).

Таблица 58

Равнище на безработица през 2009 г. - %	
За Област Силистра	11.48%

⁵ По данни на административната статистика на Агенцията по заетостта.

За Северен централен район	8.61%
За страната	7.59%

Само в община Алфатар равнището на безработица и през 2009 г. продължава да намалява, като достига 15,24 %. В останалите общини нарастването е с различен темп – най-голям с 2,07 пункта е в община Силистра, а най-малък в община Главиница – 0,56 пункта.

Запазват се териториалните различия относно регистрираната безработица, които **през 2009 г.** варират от 8,06 % за община Силистра до над три пъти повече за община Кайнарджа (24,34 %). С изключение на община Силистра във всички останали общини от областта през целия разглеждан период безработицата се задържа **със стойности над средните за страната** – за 2009 г., както следва: община Силистра – 8,06 %; Тутракан – 8,79 %; Ситово – 13,84 %; Дулово – 14,95 %; Алфатар – 15,24 %; Главиница – 17,76 % и 24,34 % в Кайнарджа.

Равнището на безработица към 31.12.2009 г. за страната по официални данни на Агенцията по заетостта е **9,13%**, а за **Област Силистра е 13,23%**. Регистрираните безработни лица общо към 31.12.2009 г. са **8880**.

Картината на областния пазар на труда в края на **2009 г.** показва **увеличение на регистрираната безработица**. Това се определя от няколко основни фактора:

- продължаващото влошаване на стопанската конюнктура във време на криза;
- регистрация на освободени лица след приключване на сезонната заетост;
- освобождаване на заети лица по програми и проекти поради приключване на дейности;
- регистрация на освободени от фирми лица във връзка с намаляване на обема на работа, без да е извършено масово уволнение.

Новорегистрираните в бюрата по труда безработни продължават да са предимно от секторите на услугите и индустрията. По равнище на безработица Област Силистра е на **7-мо място** от общо 28-те области в страната.

В структурата на регистрираната безработица в трите Дирекции „Бюро по труда“-Силистра, Дулово и Тутракан през 2009 г. по данни от административната статистика на Агенцията по заетостта спрямо 2008 г. се наблюдават следните **тенденции**:

- **Безработните без квалификация и специалност намаляват** в относителен дял от общо регистрираните – 63,7% през 2009 г., при 65,0% или спад с 1,3 пункта, но остават над средното за страната – 57,9%. В условия на икономическа криза при подбор от страна на работодателите те са сред първите освободени от работа. Най-висок остава дялът им в общините Дулово, Главиница, Кайнарджа

и Ситово – 79%-89%. Значителна част от тях са от етнически групи, основно от малките населени места, като преобладаващата част сред тях са с ниска степен или без образование. Липсата на професия на безработните от тази неравнопоставена на пазара на труда група ограничава конкурентноспособността им за устройване на работа и води до продължителен престой в бюрата по труда (**продължителна безработица**).

С лек ръст спрямо предходни години е делът на регистрираните безработни с работнически професии. Протичащите процеси в икономиката, повлияни от глобалната финансово-икономическа криза, засягат и по-квалифицирания персонал;

- **Безработните с основно и по-ниско образование** в относителен дял **намаляват** с 1,4 пункта сред общо регистрираните, като достигат до 61,7%, при 63,1% през 2008 г. Най-висок (76%-89%) остава делът им в общините Дулово, Главиница, Кайнарджа и Ситово, което в голяма степен съответства и на образователната структура на населението в тях;
- **Безработните жени** бележат **спад** с 4,2 пункта в относителният им дял от общата съвкупност – 57,7% през 2009 г. при 61,9% през 2008 г. за сметка на нарастване на дела на безработните мъже. Икономическата рецесия в областта има по-осезаеми ефекти в дейностите с преобладаваща заетост на мъжете. Част от тях са работилите предимно в строителния бранш в други райони на страната;
- **Безработните младежи до 29 години нарастват** в относителен дял с 1,6 пункта – от 14,4% за 2008 г. до 16,0% през 2009 г., **но остават със стойност по-ниска от средната за страната – 18,3%**. В голяма степен това се дължи на прилаганите национални програми и мерки, насочени към ограничаване на младежката безработица и повишаване квалификацията на младите хора, демографските и протичащите през последните години интензивни миграционни процеси, довели до застаряване на населението в областта. По-висок от средния за областта е делът на младежката безработица в общините Дулово, Кайнарджа и Ситово;
- **Безработните от високите възрастови групи** - над 50 годишните, през 2009 година бележат **спад** с 2,6 пункта сред общо регистрираните и достигат до 41,1%, при 43,7% през 2008 г. По-висок от средния за областта е делът им в общините Алфатар, Силистра и Тутракан. Запазването на по-високия дял от средния за страната (38.0%) съответства на застаряване на населението в областта, потрудната им мобилност спрямо младата работна сила, липсата на образование и квалификация сред голяма част от тях, липса на търсени на локалните пазари на труда компетенции, здравословни други проблеми.

- **Продължително безработните лица с престой в бюрата по труда над една година чувствително намаляват** в относителен дял – от 47,6% през 2008 г. до 37,1 % през 2009 г., но остава значително по-висок от средния за страната – 28,4 %. Преобладаващата част от тях са без работа повече от две години. Ниските им образователно-квалификационни характеристики значително намаляват шанса им за устройване на работа и води до демотивация и изолираност. Трудовата им реализация е предимно по програмите за заетост, основно по националната програма „От социални помощи към осигуряване на заетост”.

През анализирания период в Област Силистра се прилага **разнообразен инструментариум с широк обхват на активна политика по заетостта – национални програми и проекти и насърчителни мерки** за заетост и обучение по реда на *Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ)*, финансирани от държавния бюджет, европейски и други фондове.

Ролята на политиката по заетостта през разглежданите години е балансираща, като неутрализира неблагоприятните условия на икономическата среда, особено в изостаналите селски райони, и подобрява общите параметри на пазара на труда в областта.

Изводи:

Равнището на безработица през 2009 г. в Област Силистра нараства и продължава да се задържа със **стойности, по-високи от тези за страната**, при запазване на различията между общините в областта.

С около 6,0 пункта по-висок от средния за страната е делът сред общо регистрираните безработни на тези с нисък образователно-квалификационен профил, по-голям в общините Дулово, Главиница, Кайнарджа и Ситово.

Увеличава се относителният дял на регистрираните безработни мъже, но със запазващ се доминиращ дял на женската безработица.

С намаляващ, но запазващ се по-висок дял от средния за страната са регистрираните с престой над една година в бюрата по труда в областта и тези от високите възрастови групи, като преобладаващите сред тях са без образование и квалификация.

Търсенето на труд в реалната икономика (първичния пазар на труда) остава ограничено, като голяма част от работните места са в сезонни дейности.

Равнището на безработица за страната по официални данни на Агенцията по заетостта (към 31.12.2010 г.) е 9,24%, а за Област Силистра 13,26%. Общият брой на регистрираните безработни лица към 31.12.2010 г. е **8898** човека.

Според **образованието** от общия брой регистрирани безработни в областта преобладават тези с основно и по-ниско образование, които съставляват 58%, хората със средно образование са 36%, а висшистите – 6%.

Разпределението по **възрастови групи** показва, че най-голям се запазва относителният дял на безработните над 50 години – 41% от всички регистрирани и се запазва на същите нива от 2009 г. Тези от 30 до 49 години са 44%, а младежите до 29 години – 15%, което е с 1% по-ниско от предходната година.

Субсидираната заетост балансира пазара на труда, тъй като първичният пазар традиционно се свива, като приключи активният летен сезон. Нараства броят на освободените от работа от икономическите дейности държавно управление и отбрана, хотели и ресторанти, селско, горско и рибно стопанство, транспорт и съобщения.

Регистриран е завишен брой на постъпилите на работа, като най-много работни места са обявени в преработващата промишленост, в търговията, в административни и спомагателни дейности, в образованието, в строителството.

И година по-късно по равнище на безработица Област Силистра е на **7-мо място** от общо 28-те области в страната.

I.5.2. Състояние на трудовия пазар в Област Силистра през април 2011 г.

Общият брой на регистрираните безработни е 8715 човека, като броят им е намалял спрямо предходния месец с 408 лица. Равнището на безработица за областта е 12,99 %, като най-високо отново е в община Кайнарджа – 26,97%. Следват я общините Главиница с 19,91% и Алфатар с 17,96%. Най-ниско е нивото на безработицата в община Силистра – 8,92%., като за сравнение средното за страната е **9,29%**.

И през 2011 г. се запазва трайната тенденция да е преобладаващ дела на регистрираните безработни с основно и по-ниско образование, които съставляват 60%. Процентът на безработните със средно и висше образование се запазва както към края на 2010 г.

От всички обявени свободни работни места от работодателите на територията на Област Силистра 63% са без изискване за специалност.

Постъпилите на работа през април са 693 и са със 148 повече от предходния месец.

В трайна тенденция се превръща намаляването на регистрираната безработица. Заявените в бюрата по труда свободни работни места са предимно в реалната икономика, по-голяма част от които в частния сектор. Засилено е търсенето на работници в текстилната промишленост, административен и офис персонал, работници в горското стопанство, продавачи в магазини, на сергии и пазари. От обявените места за сезонна заетост най-много са в сферата на хотелиерството, селското стопанство, преработва-

щата промишленост, транспорта и строителството. Не са малко и работните места по преференциални мерки от **Закона за насърчаване на заетостта**, по програми за заетост и по ОП „Развитие на човешките ресурси”.

По равнище на безработица Област Силистра е на **8-мо място** от общо 28-те области в страната.

Основни целеви групи на местния пазар на труда с трудности пред професионалната си реализация

Тези групи са:

- безработни младежи до 29 г., завършили средно или висше образование и без професионален опит;
- безработни лица над 50 г.;
- безработни с множествена уязвимост, принадлежащи към две и повече уязвими групи;
- безработни лица, изтърпели наказание „лишаване от свобода”;
- безработни лица с основно и по-ниско образование;
- продължително безработни и лица на социално подпомагане;
- лица с намалена трудоспособност.

Като основни проблеми при изпълнението на програми и мерки за заетост и обучение се очертават:

- Крайна необходимост от **регионално диференцирана политика по заетостта** (различни мерки, приложени по различен начин, спрямо нуждите на региона);
- **Стеснен обхват на фирмите без данъчни задължения, кандидатстващи за работодатели;**
- Изключване на една от основните групи работодатели земеделски производители и фирми с основна дейност селскостопанско производство, които формираха субсидираната заетост;
- Изискването за средно списъчен състав за последните 6 месеца също изключва много фирми, потенциални кандидати, пред вид кризисната ситуация за цялата икономика и сезонния характер на основните дейности;
- Разширяване кръга от работодатели, можещи да участват по НП „Старт на кариерата”
- Липса на кандидати – работодатели, образователни институции, учебни институции и организации, ЦПО и неправителствени организации на територията на общината, способни да изготвят проекти, насочени към целевите групи за кандидатстване с проекти по европейски програми;

- Ниската мотивация на регистрираните безработни за включване в програми или мерки за заетост и обучение;
- Отсъствието на организационен капацитет или икономическа стабилност на работодателите, предимно от реалния сектор.

I.5.3. Социална сфера

В Област Силистра са налице **демографски проблеми**, които имат пряко отношение към социалната политика и системата на социалните услуги и към потребностите на населението от социални, здравни и други услуги. Те са:

- тенденция към застаряване на населението и регресивен тип възрастова структура. В селата основната част от жителите са над 65 годишна възраст, а броят на самотните стари хора сред тях е преобладаващ;
- критично ниска раждаемост с тенденция към намаление;
- висока смъртност и отрицателен естествен прираст и продължение на тенденцията;
- прогресивно намаление на относителния дял на лицата в трудоспособна възраст;
- устойчива тенденция към миграционно движение и обезлюдяване на област Силистра;
- висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора, пръснати в селата в областта;
- ниска гъстота на населението, особено в малките общини.

I.5.3.1. Приоритетните направления на социалните услуги в област Силистра

- превенция за деца и семейства в риск и деинституционализация на грижите за деца;
- самотно живеещи стари хора и хора в риск;
- възрастни хора с увреждания.

I.5.3.2. Характеристика на рисковите групи в Област Силистра

Деца в риск, отглеждани извън семейството

На територията на Област Силистра има разкрити три специализирани институции: Дом за медико-социални грижи за деца-гр. Силистра, Дом за деца лишени от родителски грижи (ДДЛРГ) „Д. Дебелянов”-гр. Силистра и ДДЛРГ-с. Малък Преславец, община Главиница. По данни на институциите към 31.05.2010 г. броят на настанените деца е 143.

Деца, изоставени на ниво родилен дом

За периода 2007-2009 г. в Област Силистра има регистрирани 25 случая на изоставени деца на ниво родилен дом. За 2007 г. броят на децата е 13, за 2008 г. – 4, а за 2009 г. – 8. Най-голям брой изоставени новородени има в общините Тутракан – 9, Дулово – 7, Ситово – 4. В общините Силистра и Кайнарджа няма регистрирани случаи. С най-голям процент сред изоставените още в родилния дом деца е ромският етнос.

Превенцията на изоставянията на ниво родилен дом е нискоэффективна, както поради късния етап на намеса, така и поради краткия период за работа на социалния работник.

Деца, настанени в специализирани институции

Деца, настанени в

Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)-гр. Силистра

Най-голям риск от настаняване в специализирани институции има за децата от 0 до 3-годишна възраст. За периода 2007-31.05.2010 г. общият брой на тези деца е 125, настанени в ДМСГД, а на децата в по-горна възраст, настанени в ДДЛРГ, е 69. Най-многобройни настанявания в ДМСГД има от община Силистра, тъй като по-голямата част от децата се настаняват от ННО при „МБАЛ-Сс” АД.

През 2007 г. са настанени 51 деца, през 2008 г. – 31 деца, през 2009 г. – 29 деца, а до 31.05.2010 г. са настанени 14 деца. Тенденцията показва, че броят на настанените деца в ДМСГД през годините намалява, независимо от увеличаване на раждаемостта за областта.

Деца, настанени

в Дом за деца, лишени от родителски грижи (ДДЛРГ)

На територията на Област Силистра има две специализирани институции. Едната е в община Силистра, а другата в с. Малък Преславец, община Главиница. ДДЛРГ в с. Малък Преславец е за деца от 3 до 7 години, а ДДЛРГ „Димчо Дебелянов”-Силистра е за деца на възраст от 7 до 18 години.

Относително постоянен е броят на децата, настанени в специализирани институции по местоположение на институцията. През 2007 г. те са били 12, през 2008 г. – 11, през 2009 г. – 12, а към април 2010 г. те са три. Намалява броят на децата, настанени в специализирана институция извън общината като през 2008 г. те са 7, през 2009 г. – 4, а към м. април 2010 г. няма такива.

Свързани рискови групи с групата на децата, настанени в специализирани институции: непълнолетни майки, непълнолетни и млади

майки от ромски произход, многодетни семейства, безработни, семейства с ниски доходи и/или с жилищен проблем, деца с увреждания.

Изводи:

- В специализираните институции за деца преобладава делът на децата от ромски произход. Тези домове работят основно с деца от бедни семейства (безработни, лоши условия на бит и живот, липса на жилище, недостатъчен родителски капацитет).
- В институциите броят на децата, които престояват над две години, е най-голям.
- Почти половината от децата са настанени заедно със своите братя и сестри.
- По отношение на работата със семействата анализът показва, че родителите проявяват незаинтересованост. Липсата на контакт със семейството се определя от необразоваността на родителите и от тяхната нагласа, че Дома е по-добрата грижа за децата им.
- Институциите са местата, където децата се настаняват поради бедност, безработица, лоши битови условия на семействата. Тези рискови групи могат да бъдат подпомогнати успешно с услуги в общността, с което да бъде намален рискът от трайна институционализация.
- Услугите в Област Силистра не покриват всички нужди на рисковите групи – деца с един родител; деца от многодетни семейства. Липсват услуги за развитие и подкрепа на родителските умения, не е развита и приемната грижа.

Деца, отглеждани в семейна среда

Деца с увреждания

Към 31.12.2009 г. общият брой на децата с увреждания в областта е 264. От тях 141 са с физически увреждания, 56 с множествени, 45 с умствена изостаналост и 22 с психични разстройства. За последните четири години има само девет настанени деца в Дом за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ), като едно от тях е от гр. Силистра, шест от община Главиница и две от община Кайнарджа. На територията на гр. Силистра има Помощно училище, където се обучават 33 деца с увреждания и Дневен център за деца и младежи с увреждания (ДЦДМУ), където се предоставя рехабилитация на 48 деца с увреждания.

Съществува необходимост от:

- осигуряване на почасова, дневна и седмична грижа за деца с увреждания, с цел да се обхванат децата и от други по-малки общини, където няма разкрити услуги за предоставяне на рехабилитация;

- осигуряване на достъпна архитектурна среда, особено в изолираните малки населени места;
- интеграция на децата с увреждания сред техните връстници;
- включване на децата в системата на образование;
- разширяване на спектъра от услуги за рехабилитация в общността;
- подкрепа на родителите на децата с увреждания за осигуряване на трудова заетост, психологическо консултиране и обучения за справяне с проблеми, свързани с увреждането на децата.

Деца в риск от отпадане от училище

През учебната 2007-2008 г. общият брой на отпадналите от училище е 151 ученика, като най-много са в община Силистра – 76. Следват общините Тутракан – 28, Кайнарджа – 21, Ситово – 17, Дулово – 11 и Главиница – 11. През учебната 2008-2009 г. са отпаднали 147, а през 2009-2010 г. – 60. Тенденцията показва, че през годините процентът на отпадналите ученици намалява за всички общини.

Основните проблеми, водещи до отпадане на децата от училище са:

- липса на мотивация на децата за посещаване на училище;
- не добро владение на български език от деца от ромските общности;
- занижен родителски контрол;
- не приемане на образованието като ценност;
- недостатъчно доходи на семейството и бедност.

Деца, жертви на насилие и жертви на трафик

За периода 2007-31.05.2010 г. общо за всички общини са регистрирани 198 случая за насилие над деца, като най-голям брой от случаите са в община Дулово – 125. Следват общините Силистра – 53, Ситово – 5, Главиница – 5, Алфатар – 4 и Тутракан – 3. Увеличава се броят на децата, претърпели насилие, като в повечето случаи то се случва в средата, в която живеят, учат и се развиват.

Деца с проблемно поведение

Анализът показва, че най-голям е броят на децата, извършили кражби. От 77 регистрирани случая за цялата област 66 са от община Силистра, пет от община Дулово, четири от община Главиница, три от община Кайнарджа и едно от община Ситово.

Децата, извършили насилие над деца, за периода са 23, като 12 от тях са в община Силистра, девет от община Дулово и по едно за общините Ситово и Главиница.

По данни от отделите за закрила на детето се увеличава броят на децата с поведенчески и емоционални проблеми в тийнеджърска възраст. Регистрирани са и единични случаи на деца с дромоманни прояви.

Деца на самотни родители

Към 31.12.2009 г. в общините Алфатар, Ситово, Силистра, Дулово, Кайнарджа, Главиница и Тутракан са регистрирани общо 2259 деца на самотни родители. Най-големи са групите на деца, отглеждани от самотни родители в общините Кайнарджа – 952, следвана от общините Дулово, Главиница, Тутракан, Силистра и Алфатар.

Деца в многодетни семейства

През 2009 г. на територията на област Силистра са регистрирани 967 деца в многодетни семейства. Данните сочат, че най-много такива има регистрирани в община Дулово – 403, следвани от общините Кайнарджа, Тутракан, Главиница, Алфатар и Силистра. Няма официални данни каква част от децата в различните рискови групи са от многодетни семейства.

Деца със зависимости

През 2009 г. за Област Силистра са регистрирани общо 14 деца със зависимости. Десет от децата са регистрирани на територията на община Силистра и четири деца на територията на община Главиница. С децата работят специалисти от МКБППМН и Общинските съвети по наркотични вещества, като за всяко дете е разработена индивидуална програма, която цели възстановяване на неговото психично здраве.

Деца, настанени при близки и роднини

През 2007 г. по реда на *Закона за защита на детето* в семейството на близки и роднини са настанени 99 деца, през 2008 г. – 73, през 2009 г. – 75, а през 2010 г. – 57 деца. Най-много настанявания за изминалия период от четири години са извършени на територията на община Кайнарджа и на община Главиница. Най-честите причини за настанявания в семейства на близки и роднини са изоставяне на децата от своите родители, които трайно не се интересуват от развитието им или смъртта на единия или двамата родители.

Изводи:

- Децата, настанени при близки и роднини, остават в семейната среда и не попадат в специализирани институции;
- Посещават училище и не са застрашени от отпадане от образователната система;

1.5.3.3. Данни за пълнолетното население

Общи данни за лица с увреждания

Към месец декември 2009 г. в Област Силистра пълнолетните хора с увреждания са общо **22 163**. **Относителният дял** на хората с увреждания в общините към общото население варира от 11% до 34%. В процентно съотношение към общото население относителният дял на хората с увреждания е най-висок в общините Алфатар – 34%, Силистра – 23%, Тутракан – 23% и Ситово – 21%. Най-големи са групите на хора с увреждания в областния център – 11 341, следвани от общините Тутракан – 3 377 и Дулово – 3 251.

Лица с физически увреждания

На територията на Област Силистра са регистрирани общо **12 324** лица, от които най-голям брой е за областния център Силистра – **5142**, следван от община Дулово – 2720 и община Тутракан – 1753. Единствената специализирана институция за лица с увреждания е в с. Айдемир – това е Домът за възрастни хора с физически увреждания (ДВХФУ). Към април 2010 г. услуга на ДВХФУ ползват 83 лица, от които 38 жени и 43 мъже от Област Силистра и две лица са от друга област.

Лица с множествени увреждания

Регистрирани са **8395** лица с множествени увреждания, като 51 от тях са настанени в специализирани институции (в областта – 36 лица и извън областта – 15 лица). С единични изключения лицата с множествени увреждания живеят в семейна среда и са обгрижвани от своите близки. През 2009 г. най-много лица с множествени увреждания са регистрирани в общините Силистра – 5142, и Тутракан – 1534. Следват общините Алфатар – 456, Ситово – 450, Кайнарджа – 396, и Дулово – 357. Най-малко са в община Главиница – 60 лица.

Лица с психични заболявания

На територията на всички общини в областта лицата с психични заболявания са общо **1255**, като преобладаващата част се намира в община Силистра – 1057 лица, следвана от общините Дулово – 77, Тутракан – 54, Главиница – 48, Ситово – 10, Кайнарджа – 5 и Алфатар – 4 лица. Социални услуги ползват едва 26 от общия брой хора с психични заболявания. Наблюдава се рязко увеличаване на лицата с психични заболявания, желаещи и нуждаещи се да ползват социални услуги от институционален тип поради липса на достатъчно разкрити форми на социални услуги за обгрижване в семейна среда.

Съществува необходимост от **алтернативни услуги** за лица с психични разстройства, настанени в специализирани институции, за рехабилитация.

литация, изграждане на умения за независим живот, социално вграждане и обучение, както на боледуващите, така и на техните семейства.

Лица с умствена изостаналост

Общият брой на лицата е **189**, преобладаващ брой от тях са в община Дулово – 97 лица, следвани от община Тутракан – 36. В областта за лица с умствена изостаналост има разкрита услуга само в Силистра – Дневен център за деца и младежи с увреждания (ДЦДМУ).

Стари хора

Стари хора, настанени в специализирани институции

На територията на областта функционират четири дома за стари хора - ДСХ в гр. Силистра, ДСХ в гр. Тутракан, ДСХ в гр. Алфатар и ДВХФУ в с. Айдемир. Към май 2010 г. настанените са 206, от които 84 мъже и 122 жени. От община Силистра от услугата са се възползвали 146 потребители, 51 лица от другите общини на областта и девет потребители от други области.

Стари хора, ползващи социални услуги

Услугите в общността за стари хора в Област Силистра са сравнително добре развити, но не са равномерно разпределени и са с недостатъчен капацитет. Това са Домашен социален патронаж, два дневни центъра за стари хора в общините Кайнарджа и Силистра, един Дневен център за възрастни хора с увреждания (ДЦВХФУ) в община Кайнарджа, преходно жилище към ДСХ в община Алфатар, „личен асистент” и „социален асистент” по НП „АХУ”, като по тези модули са включени всички общини от областта, домашен помощник и личен асистент по ОП „РЧР”, като услугата „личен асистент” се предоставя от всички дирекции „Социално подпомагане” в областта. Във всички общини на областта функционират и клубове на пенсионера.

Най-предпочитаната услуга в общността от старите хора е Домашният социален патронаж (ДСП). Тя се ползва се от **1487** лица, повечето от които са самотни възрастни хора.

Анализът на съществуващите рискови групи и предлаганите в Област Силистра социални услуги очертава **следните дефицити:**

За деца:

- Липсват алтернативни услуги за деца в ситуация на изоставяне. На територията на областта само специализираните институции за деца предлагат такива услуги.

- Липса на услуги за оказване на подкрепа на лица и семейства в затруднено положение за недопускане на настаняване на децата в специализирани институции.
- Липса на алтернативни услуги в общността за кризисно настаняване на деца в риск.
- Липсват услуги за превенция на изоставянето и настаняването в специализирани институции.
- Недостатъчен брой развити услуги за деинституционализация.
- Недостатъчен капацитет на развитите услуги.
- Услугите не покриват всички нужди на рисковите групи деца - с един родител; деца от многодетни семейства, деца с увреждания и най-вече тези с психични увреждания.
- Неравномерно разпределение на развитите услуги на територията на областта. В общините Тутракан, Кайнарджа, Ситово и Дулово изобщо липсват услуги за деца в риск.
- С изключение на община Силистра, в другите общини липсват услуги за деца с увреждания.
- В областта липсват услуги за подкрепа на деца и младежи с отклоняващо се поведение и техните семейства.

За възрастни:

- Липса на алтернативни услуги за подкрепа на възрастни с психични заболявания.
- Недостатъчно на брой услуги за възрастни хора с увреждания.
- Липса на услуги, които да покриват нуждите на всички уязвими групи пълнолетни лица и възрастни в риск.
- Недостатъчен капацитет на съществуващите услуги.
- Липса на мобилни услуги.
- Неравномерно разпределение на развитите услуги на територията на областта.
- Персоналът в част от институциите е предимно медицински и не получава достатъчно подкрепа за предоставяне на социални услуги.
- Не се използват пълноценно възможностите на клубовете на инвалида и пенсионера, които могат да се използват като база при изграждане на различни мобилни услуги.
- Недостатъчен брой активно работещи НПО и други организации, ангажирани в сферата на социалните услуги.
- Недостатъчен капацитет на НПО и другите организации за управление на социални услуги.
- Липса на достатъчно обучения и супервизии на персонала, липса за системна подкрепа за развитие и директна работа с потребителите на услугите.

- Липса на квалифициран персонал в малките общини и населени места.
- Не се използва оптимално партньорството на местната власт с широко участие на граждани, НПО и бизнес за формиране на по-добри политики и възможности за развитие на социални услуги и тяхното ефективно, отговорно и демократично управление.
- Липса на финансова възможност от страна на доставчиците на социални услуги за дофинансиране на услугата.

1.5.3.4. Специализирани институции

Специализирани институции за деца в Област Силистра

На територията на Област Силистра има три специализирани институции за деца:

- Дом за медико-социални грижи за деца от 0-3 години (ДМСГД);
- Дом за деца, лишени от родителски грижи (ДДЛРГ) от 3-7 години;
- Дом за деца, лишени от родителски грижи (ДДЛРГ) от 7-18 години.

Таблица 59.

Капацитет на специализираните институции за деца към 2010 г.

Година	2008	2009	Към април 2010
ДДЛРГ Силистра	78	78	78
ДДЛРГ с. М. Преславец	50	50	40
ДМСГД Силистра	100	100	100
Общо:	228 места	228 места	218 места

Специализирани институции за възрастни в Област Силистра

На територията на Област Силистра има пет специализирани институции за възрастни:

- Дом за стари хора в гр. Силистра (ДСХ);
- Дом за възрастни хора с физически увреждания (ДВФУ)-с. Айдемир;
- Дом за стари хора (ДСХ)-гр. Тутракан;
- Дом за стари хора „Щастлива старост”(ДСХ)-гр. Алфатар;
- Дом за възрастни хора с психични разстройства (ДВХПР)-с. Правда.

Таблица 60.

Капацитет на специализираните институции за възрастни хора за периода 2008-2010 г.

Година	2008	2009	Към април 2010
ДСХ Тутракан	40	40	40
ДВФУ Айдемир	130	130	130

ДСХ Силистра	210	210	210
ДВХПР Правда	70	70	70
ДСХ Алфатар	40	40	35
Общо:	490 места	490 места	485 места

I.5.3.5. Социални услуги в общността

В тази група влизат услуги, които се предоставят в семейна среда или в среда, близка до семейната. По своя смисъл те представляват алтернатива на настаняването на деца и възрастни в институция.

Регистрираните доставчици на социални услуги в Област Силистра не са достатъчно като брой, но въпреки това работят с повечето от рисковите групи. На практика голямата част от услугите продължават да се управляват пряко от **общините** – възложените за управление услуги след конкурс за външни доставчици не са много.

Таблица 61.

ОБЩИНИ	УСЛУГИ в ОБЩНОСТТА
Силистра	Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ)-гр.Силистра, Дневен център за деца и младежи с увреждания (ДЦДМУ)-гр.Силистра Дневен център за стари хора (ДЦСХ)-гр.Силистра, Кризисен център-гр. Силистра, Защитено жилище за лица, напускащи ДДЛРГ-с. Айдемир, Преходно жилище към ДДЛРГ, Личен асистент, Социален асистент, Домашен помощник, Домашен социален патронаж, Обществена трапезария, Клубове на инвалида и пенсионера, ЦСРИ за деца и възрастни ЦОП.
Ситово	Личен асистент
Тутракан	Личен асистент, Домашен социален патронаж, Обществена трапезария, Клубове на инвалида и пенсионера,
Главиница	Социален учебно-професионален център (СУПЦ)-гр. Главиница, Личен асистент, Домашен социален патронаж, Обществена трапезария.
Алфатар	Кризисен център гр.Алфатар, Преходно жилище към Дом за стари хора в гр.Алфатар, Личен асистент, Домашен социален патронаж, Обществена трапезария.
Кайнарджа	Дневен център за стари хора (ДЦСХ)-с.Кайнарджа, Дневен център за възрастни хора с увреждания (ДЦВХУ)-с. Средище, Личен асистент,

	Домашен социален патронаж, Обществена трапезария.
Дулово	Личен асистент, Домашен социален патронаж.

- Най-развита услуга в общността за възрастни хора са **домашните социални патронажи**, които биха могли да подобрят дейността си по отношение на специализиране на персонала за подобряване на социалната подкрепа на клиентите и търсене на възможности за допълнително финансиране, което да намали броя на хората, които се отказват от ползване на услугата поради завишаване на таксите.
- Дневните центрове за стари хора в Област Силистра предоставят социални услуги на много малка част от нуждаещите се. Те покриват част от нуждите на старите хора, но е необходимо да се подобри организацията на работа и да се разшири обхватът на предоставените услуги.
- Центърът за социална рехабилитация и интеграция е с пълен капацитет и не задоволява потребностите на големия брой нуждаещи се, което показва необходимостта от разкриване на още такива в общината и в други населени места от областта.

I. 6. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

През последните няколко години на фона на трайно влошаване на здравно-демографските показатели на населението в Област Силистра се наблюдават и някои **негативни явления** в системата на здравеопазването, свързани с дисбаланс на териториалното разпределение на лечебните структури, водещо до неравнопоставен достъп на населението до медицинска помощ, неефективно изразходване на обществените ресурси и като краен резултат – влошено качество на медицинските услуги и нарастваща неудовлетвореност на гражданите.

Здравната система трябва да удовлетворява очакванията на хората, да зачита тяхното човешко достойнство, конфиденциалност, автономност, да ги обслужва качествено и навременно, да предоставя удобства, достъп до мрежи за социална подкрепа и избор на изпълнител на медицинска помощ. Това са **основните цели** на националната и регионална здравна политика.

I.6.1. Демографски показатели. Естествен прираст. Смъртност

Демографските показатели за Област Силистра за 2008, 2009 и 2010 г. показват, че населението следва трайна тенденция за намаляване (129 121 души към 31.12.2008 г., 127 659 души към 31.12.2009 г. и 125 827

души към 31.12.2010 г.). Това до голяма степен се дължи на засилената миграция, поради съществуващата безработица и липсата на условия за реализация на младите хора, по-ниската раждаемост и по-високата смъртност, сравнени с тези показатели в страната. В този период раждаемостта в областта нараства – през 2008 г. има 1 191 живородени (9,22‰), а през 2009 г. броят живородени е 1 245 (9,75‰), като за страната този показател за 2009 г. е 10,7‰. Смъртността в Област Силистра се запазва относително постоянна – 1 956 умрели лица през 2008 г. (15,15‰) и 1 926 през 2009 г. (15,09‰), но тя е по-висока в сравнение с тази в страната (коэффициента на смъртност за страната през 2009 г. е 14,28‰). Изключително тревожно е повишаването на коэффициента на детската смъртност на деца до едногодишна възраст – от 9,24‰ през 2008 г. на 11,24‰ през 2009 г. при общ коэффициент за страната за 2009 г. 9,0‰.

Естественият прираст в областта следва дългогодишната **отрицателна** тенденция. През 2008 г. разликата между живородените и умрелите лица е -765, естественият прираст е -5,92‰ (за СЦР този показател е -6,9‰, общо за страната е -4,3‰), а през 2009 г. разликата между живородените и умрелите лица е -681, естественият прираст е -5,33‰ (за СЦР този показател е -6,1‰, общо за страната е -3,5‰). Тези данни показват, че естественият прираст в Област Силистра нараства, като той е по-висок от средния за СЦР, но е значително по-нисък от общия за страната показател.

Причините за **смъртността** през 2009 г. са представени на следващата **фигура 5**.

От разгледаните демографски показатели за Област Силистра могат да се направят следните **изводи**:

1. Населението в областта непрекъснато намалява.

2. Висока е детската смъртност.
3. Трайна е тенденцията за отрицателен естествен прираст.
4. Водеща причина за смъртността са болестите на органите на кръвообращението.

I.6.2. Болестност и заболяемост

Това са двата основни измерителя на здравното състояние, които показват честотата на заболяванията.

Болестността представлява броя на случаите на заболявания сред определена група лица (в риск) в точно определен момент, а **заболеваемостта** включва броя на новите случаи, възникващи през даден период сред лицата в риск. През 2008 г. в Област Силистра най-висока стойност има болестността, предизвикана от **болести на органите на кръвообращението**, като абсолютният брой болни по този клас болести е бил 73 651 (всичко болни са били 267 516), а относителният им дял е бил 27,53% от всички болни. За същия период най-голяма е заболеваемостта, дължаща се на **болести на дихателната система** – абсолютният брой заболели от този клас болести е 46 444 (всичко заболели са 140 147), а относителният им дял е бил 33,14% от всички заболели. През 2009 г. отново водеща е болестността, предизвикана от болести на органите на кръвообращението, като абсолютният брой болни по този клас болести е бил 76 591 (всичко болни са били 269 805), а относителният им дял е бил 28,39% от всички болни. През 2009 г. най-много са заболелите от болести на дихателната система – 46 933 души, при общ брой заболели 147 419 и относителен дял на заболеваемостта по този клас болести 31,84%. По показателя хоспитализирана заболеваемост в Област Силистра през 2008 г. с най-висок относителен дял са заболелите от болести на кръвообращението (18,11% от всички изписани или 3 738 лица) и от болести на дихателната система (16,28% или 3 361 лица), а през 2009 г. на първо място по хоспитализирана заболеваемост са заболелите от болести на дихателната система (18,6% от всички изписани или 3 636 лица) и на второ място – от болести на органите на кръвообращението (17,23% или 3 368 лица).

I.6.3. Здравна мрежа

Състоянието на **здравната мрежа** в Област Силистра се определя от регистрираните лечебни заведения за извънболнична помощ, лечебни заведения за болнична помощ, център за спешна медицинска помощ, специализирани институции за деца и възрастни, лаборатории, аптеки.

През 2008 и 2009 г. действащите договори на Районна здравноосигурителна каса (РЗОК)-Силистра с общопрактикуващи лекари на територията на областта са били 65.

За 2008 г. осигуреността с изпълнители на **първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП)** е била 6,36 изпълнители на 10 000 души здравноосигурено население, или един лекар е обслужвал средно 1 502 броя ЗЗОЛ, а през 2009 г. осигуреността с изпълнители на ПИМП е била 6,42 изпълнители на 10 000 души здравноосигурено население или един лекар е обслужвал средно 1 572 ЗЗОЛ. Всички лекари, оказващи ПИМП са индивидуални практики (ИП). За да се гарантира 24-часово обслужване на пациентите, както и оказване на помощ в неработните дни и часове, би било целесъобразно изпълнителите да се обединят в групови практики (ГП). Обезпокояващ е фактът, че трайно свободни и незаети са 20 практики в областта.

Първична извънболнична дентална помощ (ПИДП) се осъществява в 79 практики – 78 ИП ПИДП и една ГП ПИДП.

По данни на РЗОК-Силистра през 2008 г. лицата с избор на общопрактикуващ лекар в Област Силистра са били 128 029 или 99,15% от населението на областта, а през 2009 г. регистрирани в пациентни листи са били 125 966 души или 98,67% от населението. Данните за осигуреността на регистрираните лица в пациентни листи на ОПЛ са: за 2008 г. – 103 685 осигурени лица (80,99%) и 24 344 неосигурени лица (19,01%), за 2009 г. – 102 069 осигурени лица (81,02%) и 23 897 неосигурени лица (18,98%).

Дейностите по профилактика са показани в таблица 62:

Дейности по профилактика

Възрастова група	Изискуем брой прегледи за една година	Среден брой прегледи на едно ЗЗОЛ за една година	
		2008 г.	2009 г.
0-1 г.	12	9,37	9,65
1-2 г.	4	2,72	2,71
2-7 г.	2	1,30	1,34
7-18 г.	1	0,80	0,81
Над 18 г.	1	0,17	0,10

Източник: РЗОК-Силистра.

По изпълнение на профилактичните прегледи за 2009 г. във всички възрастови групи Област Силистра е била под средното ниво за страната, а при лица над 18 г. е заемала последно място в страната.

Програмата „Майчино здравеопазване” в ПИМП се изпълнява в по-голяма степен от ОПЛ, обслужващи селски практики. През 2008 г. броят на пациентките, преминали наблюдение по програмата е бил 173 с 415 броя извършени прегледи, а през 2009 г. броят на пациентките е бил 112 с брой прегледи по програмата 288. Отчита се незадоволителна дейност на

ОПЛ по тази програма, поради трайната тенденция бременните да бъдат наблюдавани от специалист АГ.

Дейностите по **диспансерно наблюдение**, извършвано от изпълнителите на ПИМП, показват брой диспансеризирани лица при ОПЛ за 2008 г. 7 255 броя, а за 2009 г. броят им нараства на 20 911. Увеличението се дължи, от една страна, на промяна в нормативната уредба (съгласно която за някои от диагнозите пациентите са преминали на диспансеризация от специалист при ОПЛ) и, от друга страна, поради включване на нови лица с диспансерни диагнози. С най-голям относителен дял са лица, диспансеризирани с Хипертонична болест на сърцето – 12 054, Стенокардия – 3 423 и Последици от мозъчносъдова болест – 1 676.

Специалистите в **извънболничната помощ** са работили в **114** индивидуални практики за специализирана медицинска помощ (ИП СИМП) през 2008 г. (85 в община Силистра, 15 в община Дулово и 14 в община Тутракан) и в 115 ИП СИМП през 2009 г. (85 в община Силистра, 15 в община Дулово и 15 в община Тутракан). Съществува една групова практика за специализирана медицинска помощ (ГП СИМП) и една индивидуална практика за специализирана дентална помощ (ИП СИДП) в община Силистра. През 2008 г. изпълнителите на СИМП са отчетели 107 154 броя прегледи, а през 2009 г. – 107 489 броя прегледи. Най-голям брой прегледи са отчетени от кардиолози (15,63%), следвани от педиатри (13,16%) и невролози (9,6%). Една от причините за такъв висок брой прегледи е изискването хронично болните, наблюдавани от ОПЛ, да бъдат консултирани с тези специалисти във връзка със заболяването, за което са диспансеризирани. Броят на хронично болните, които се водят на диспансерно наблюдение при СИМП е намалял от 10 230 през 2008 г. на 7 531 през 2009 г. главно поради преминаване на някои от диспансерните диагнози на наблюдение при ОПЛ. Лицата под 18 г. с провеждано диспансерно наблюдение при лекар-специалист през 2008 г. са били общо 285 броя, а през 2009 г. те са били 273. И през двете години водещо място при диспансеризираните деца заема заболяването Астма с преобладаващ алергичен компонент, следвани от децата с диагноза Епилепсия, Неалергична астма и др. Има и деца, наблюдавани по две диспансерни диагнози.

Като **лечебни заведения за извънболнична помощ** в Област Силистра през 2008 и 2009 г. са функционирали два медицински центъра (МЦ) – в гр. Силистра и в гр. Тутракан, както и един диагностично-консултативен център (ДКЦ) в гр. Силистра.

В община Силистра през 2008 и 2009 г. са работили 4 медико-диагностични лаборатории (МДЛ). Медико-техническите лаборатории (МТЛ) в областта през 2008 г. са били 23 (19 в община Силистра, 2 в община Дулово и 2 в община Тутракан), а през 2009 г. – 27 (23 в община Силистра, 2 в община Дулово и 2 в община Тутракан).

Броят на **аптеките** на територията на РЗОК-Силистра в края на 2008 г. е бил 23, а към края на 2009 г. – 21. Териториалното разпределение на сключените договори с аптеки в края на 2009 г. е съответно: гр. Силистра – 13, гр. Тутракан – 3, гр. Алфатар – 1, гр. Главиница – 1, гр. Дулово – 1, с. Айдемир – 2. Има две общини (Ситово и Кайнарджа), в които няма аптеки, сключили договор с РЗОК-Силистра.

Населението в областта се обслужва от три многопрофилни болници за активно лечение – в гр. Силистра, гр. Дулово и гр. Тутракан.

Областната здравна карта на Област Силистра определя първичната извънболнична медицинска помощ и първичната дентална медицинска помощ да се осъществяват в по **93 практики** по първична и дентална медицинска помощ. Същите са разположено равномерно на територията на областта, като центровете им съвпадат. Средният брой жители на една практика е 1372 души.

Таблица 63.

**Минимален брой и разпределение на лекарите
и лекари по дентална медицина
в първичната извънболнична помощ в Област Силистра**

НАСЕЛЕНИ МЕСТА		НАСЕЛЕНИЕ- брой	ЛЕКАРСКИ ПРАКТИКИ - брой	СРЕДЕН БРОЙ население на ЛП	ЦЕНТЪР НА ЛЕКАРСКАТА ПРАКТИКА
	ОБЛАСТ СИЛИСТРА	127659	93	1 372	
1.	ОБЩИНА СИЛИСТРА	54 885	42	1 307	
	гр. Силистра	38 583	28	1 378	гр. Силистра
	с. Айдемир, с. Полковник Ламбриново	6 764	6	1 127	с. Айдемир
	с.Калипетрово	4 592	4	1 148	с. Калипетрово
	с.Сребърна, с.Ветрен	906	1	906	с. Сребърна
	с.Професор Иширково, с.Йорданово, с.Смилец, с.Сърпово, с.Бабук, с.Казимир, с.Майор Ценович	3 018	2	1 509	с. Професор Иширково
	с.Брадвари	1 022	1	1 022	с. Брадвари
	ОБЩИНА ДУЛОВО	28 860	21	1 374	
	гр.Дулово, с.Раздел, с.Черковна, с.Водно, с.Поройно	10 013	6	1 669	гр. Дулово
	с.Паисиево, с.Орешене	1 269	1	1 269	с. Паисиево

	с.Боил, с.Долец	1 487	1	1 487	с. Боил
	с.Вокил, с.Овен	2 238	2	1 119	с. Вокил
	с.Черник	2 299	2	1 150	с. Черник
	с.Окорш	1 617	1	1 617	с. Окорш
	с.Правда	1 664	1	1 664	с. Правда
	с.Чернолик, с.Златоклас	2 052	2	1 026	с. Чернолик
	с.Межден, с.Козяк, с.Полк.Таслаково, с.Колобър, с.Върбино	2 120	2	1 060	с. Межден
	с.Секулово, с.Грънчарово, с.Скала, с.Прохлада	1 887	1	1 887	с. Секулово
	с.Яребица, с.Руйно	2 214	2	1 107	с. Яребица
3.	ОБЩИНА ТУТРАКАН	16 920	11	1 538	
	гр.Тутракан, с.Пожарево, с.Дунавец, с.Антимово, с.Търновци, с.Царев дол	10 213	6	1 702	гр. Тутракан
	с.Нова Черна, с.Сяново	1 875	1	1 875	с. Нова Черна
	с.Цар Самуил	1 486	1	1 486	с. Цар Самуил
	с.Шуменци, с.Варненци	929	1	929	с. Шуменци
	с.Белица, с.Преславци, с.Бреница	1 420	1	1 420	с. Белица
	с.Старо село	997	1	997	с. Старо село
	ОБЩИНА ГЛАВИНИЦА	12 610	8	1 576	
	гр.Главиница	1 928	1	1 928	гр. Главиница
	с.Калугерене, с.Ножарево, с.Падина	1538	1	1538	с. Ножарево
4.	с.Стефан Караджа, с.Черногор, с.Осен	1 626	1	1 626	с. Стефан Кара- джа
	с.Подлес, с.Листец, с.Вълкан	1 153	1	1 153	с. Листец
	с.Звенимир, с.Зебил, с.Зарица	1 615	1	1 615	с. Звенимир
	с.Богданци, с.Косара, с.Зафирово, с.Коларово, с.ДолноРяхово, с.Малък Преславец	2 984	2	1 492	с.З афирово

	с.Суходол, с.Башино, с.Сокол, с.Дичево	1 766	1	1 766	с. Сокол
5.	ОБЩИНА КАЙНАРДЖА	5 250	3	1 750	
	с.Кайнарджа, с.Светослав, с.Полк. Чолаково, с.Зарник, с.Войново	1 763	1	1 763	с. Кайнарджа
	с.Средище, с.Посев, с.Поп Русаново, с.Давидово, с.Каменци, с.Господиново, с.Стрелково	1 808	1	1 808	с. Средище
	с.Голеш, с.Краново, с.Добруджанка	1 679	1	1 679	с. Голеш
	ОБЩИНА СИТОВО	5 810	5	1 162	
6.	с.Ситово, с.Слатина, с.Ястребна	1 005	1	1 005	с. Ситово
	с.Искра, с.Босна, с.Нова Попина	2 315	2	1 158	с. Искра
	с.Попина, с.Гарван, с.Поляна	1 298	1	1 298	с.Попина
	с.Добротица, с.Любен, с.Ирник	1 192	1	1 192	с. Добротица
	ОБЩИНА АЛФАТАР	3 324	3	1 108	
7.	гр.Алфатар, с.В. Лев- ски, с. Цар Асен, с.Чуковец	2 302	2	1 151	гр. Алфатар
	с. Алеково, с. Бистра, с. Кутловица	1 022	1	1 022	с. Алеково

Източник: РЦЗ-Силистра, Областна здравна карта, 2010 г.

Минималният и максимален брой легла по видове, необходими за задоволяване потребностите на населението от болнична медицинска помощ са определени в таблица 64 и отговарят на приетите национални и европейски стандарти за осигуреност на населението за високо качество на медицинската помощ. Към момента обаче в **Област Силистра не функционират легла за рехабилитация, долекуване и продължително лечение.**

Таблица 64.

Минимален и максимален брой легла за активно лечение (терапевтични, хирургични, педиатрични, акушеро-гинекологични и легла за интензивно лечение) и за рехабилитация, долекуване и продължително лечение

Вид болнични легла	Минимален брой	Максимален брой
За активно лечение	409	571
В т.ч. за реанимация и интензивно лечение	26	40
терапевтични	192	265
педиатрични	57	80
хирургични	77	106
акушеро-гинекологични	57	80
За рехабилитация, долекуване и продължително лечение	102	212
Общо:	511	783

Източник: РЦЗ – Силистра, 2010 г.

I.6.4. Спешна медицинска помощ (СМП)

В гр. Силистра функционира **Център за СМП с филиали** в Тутракан, Дулово, Кайнарджа и Главиница. В областта съществуват три специализирани институции за деца – Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД) в Силистра и Домове за деца, лишени от родителски грижи (ДДЛРГ) в Силистра и в с. Малък Преславец, три дома за стари хора – в Силистра, Тутракан и Алфатар, един дом за възрастни хора с физически увреждания (ДВХФУ) – в с. Айдемир и един дом за възрастни хора с психически разстройства (ДВХПР) в с. Правда, община Дулово. През 2008 г. в Област Силистра функционират седем детски ясли с капацитет 323 места.

Диагнозите, които са били най-разходоёмки за РЗОК, са основни социално значими заболявания, а именно: Хипертония, Стенокардия, Неинсулинозависим захарен диабет, Последници от мозъчносъдова болест, Инсулинозависим захарен диабет, Епилепсия, Астма, Шизофрения, Глаукома, Хронична обструктивна белодробна болест (ХОББ), Паркинсон, Психични разстройства. Сравнявайки процентното изменение на броя на лицата през 2009 г. спрямо 2008 г., най-голямо увеличение се констатира при лицата с диагнози: Глаукома, Неинсулинозависим захарен диабет, ХОББ, Хипертония, Стенокардия.

Най-често констатираните **нарушения** при оказване на ПИМП и СИМП, установени при извършените медицински проверки на РЗОК за 2008 и 2009 г., са: несъответствие между договорената и извършена медицинска дейност по профилактика и диспансерна дейност, неизвършване на изискуемия брой профилактични прегледи, неспазване на сроковете за извършване на имунизация, нарушения при предписване на лекарствени средства.

Проблемите в здравеопазването в Област Силистра не се отличават съществено от тези в национален мащаб, а **най-важните** от тях са:

1. Трайно незаети практики в отдалечени селски райони с лоша пътна инфраструктура и малък брой жители;
2. Концентрация на специализирани практики (около 81%) в областния град;
3. Липса на лекари с профили специалисти в лечебните заведения за болнична помощ в гр. Тутракан и гр. Дулово; липса на договори в СИМП със специалисти по онкология, анестезиология, ревматология, неврохирургия;
4. Липса на лекари в системата на спешна медицинска помощ в цялата област;
5. Траен недостиг на специалисти по здравни грижи.

В **резултат** от промените в здравната система, тя трябва да се превърне в реструктурирана, реформирана, финансово устойчива и ефективна здравна система, която осигурява качествени здравни грижи по промоция, профилактика, лечение и рехабилитация.

I. 7. ОБРАЗОВАНИЕ

I.7.1. Основно и средно образование

В сферата на основното и средното образование целите и задачите на образователната политика в Област Силистра се определяха най-вече от **Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка (2006–2015 г.)** и осъществяването на ония образователни промени, които в своята съвкупност водят до **повишаване качеството на образованието.**

Институциите, които осъществяват тази политика, са училищата, Регионалният инспекторат по образование към Министерството на образованието, младежта и науката (РИО към МОМН), отделите за образование и специалистите към общините, както и общинските съвети.

За последните години очерталите се непосредствени и **най-важни задачи** от програмата са **оптимизирането на училищната мрежа, утвърждаването на балансиран план-прием в средните училища, външното оценяване на учениците от IV, V и VI клас и по чужд език след VIII клас, изпитите по Български език и литература и по Математика след завършен VII клас, протичането на държавните зрелостни изпити /ДЗИ/, професионалната квалификация и кариерното развитие на учителите, утвърждаване механизма на делегираните бюджети и на диференцираното заплащане.**

Задачата на Областна администрация беше да съдейства, когато и където е необходимо, за осъществяването на значими и неотложни за всяка учебна година проблеми пред областното образование.

I.7.1.1. Оптимизирането на училищната мрежа

Една от основните задачи, които Националната програма постави, беше **оптимизирането на училищната мрежа**. Това се налагаше поради големия брой **маломерни** и **слети** паралелки, както и маломерните училища, които снижаваха значително качеството на учебно-възпитателния процес.

Затова РИО към МОМН и общинските съвети предприеха необходимите стъпки за **закриване на маломерните училища**.

Така през учебната **2005-2006 г.** бяха закрити Начално училище (НУ) „Васил Левски”-Тутракан и НУ-с. Ножарево, община Главиница.

През учебната **2006-2007 г.** са закрити **две** начални и **четири** основни училища: НУ-с. Богданци, община Главиница, НУ-с. Търновци, община Тутракан, ОУ-с. Старо село, ОУ-с. Преславци, ОУ-с. Белица – и трите от община Тутракан и ОУ „Йордан Йовков”-Силистра. Беше закрито и **едно** обслужващо звено - **МУЦ по ТПО** в община Тутракан.

През учебната **2007-2008 г.** бяха направени предложения и със заповеди на министъра на образованието и науката бяха закрити още **три** начални (НУ „Й. Йовков”-с. Боил, община Дулово, НУ „Св. св. Кирил и Методий”-с. Долец, община Дулово, НУ „Екзарх Йосиф”-с. Зарник, община Кайнарджа) и **осем** основни училища - ОУ „Ал. Константинов”-с. Вокил, ОУ „Хр. Ботев”-с. Овен, ОУ „Д. Чинтулов”-с. Водно и ОУ „Ст. Караджа”-с. Межден – и четирите от община Дулово, ОУ „Светлина”-с. Суходол, ОУ „Хр. Смирненски”-с. Зебил и ОУ „Н. Вапцаров”-с. Звенимир – и трите от община Главиница и ОУ „Отец Паисий”-с. Попина, община Ситово. ОУ „Отец Паисий” в с. Алеково, община Алфатар, беше пробразувано в **начално**.

Закрити бяха и държавното оздравително училище (ОЗУ) „Хр. Ботев” в с. Цар Асен, община Алфатар, както и общинските детски комплекси (ОДК) в градовете Дулово и Алфатар и в с. Кайнарджа.

По този начин и поради демографския срив състоянието на училищната мрежа в Област Силистра за учебните 2008-2009 г. и 2009-2010 г. се оказа следната:

Училищата в областта намаляха до **50**. От тях **11** са **държавни**, а **39** - **общински**.

Държавните училища са **11**: професионални гимназии – 8, професионално училище – 1, както и две специални училища – Социално-педагогическия интернат (СПИ) „Христо Ботев” в с. Варненци, община Тутракан и Градско помощно училище (ГПУ) „Софроний Врачански” в гр. Силистра.

Професионалните гимназии са **8** (осем) и са по стопанско управление, администрация и услуги (ПГСУАУ) „Атанас Буров”, по механотехни-

ка (ПГМТ) „Владимир Комаров”, по строителство (ПГС) „Пеньо Пенев”, по производствени технологии (ПГПТ) „Евлоги Георгиев”, по лека промишленост (ПГЛП) „Пенчо Славейков”, по земеделие (ПЗГ) „Добруджа” – всички в гр. Силистра; по облекло, обслужване и транспорт (ПГООТ) в гр. Дулово и по механизация на селското стопанство (ПГМСС) в с. Средище, община Кайнарджа. **Професионалното училища (ПУСС) „Никола Вапцаров”** е по селско стопанство и се намира в с. Ситово. **Паралелки за професионална подготовка** има в три СОУ.

Общинските училища са 39, като от тях **38 са общообразователни**, а едно училище е **спортно** – в гр. Силистра.

От **общообразователните училища началните училища са вече само две** (НУ „Светлина” в с. Поройно, община Дулово и НУ „Отец Паисий” в с. Алеково, община Алфатар), **основните (ОУ) – 28**, а **средните общообразователни училища (СОУ) – 8**.

Основните училища в Област Силистра **по общини** са разположени така: в Алфатар – 1, в Тутракан – 3 (включително СПИ-с. Варненци), в Кайнарджа – 3, в Ситово – 3, в Главиница – 4, в Дулово – 6 и в Силистра – 8 (включително ГПУ-Силистра).

Средните училища в областта са **общо 20** и по общини се намират в: Силистра – 11; Дулово – 4; Тутракан – 2; Главиница – 1; Ситово – 1 и Кайнарджа – 1.

Средните общообразователни училища (СОУ) са 8: в Главиница – 1, в Силистра – 2, в Тутракан – 2 и в Дулово – 3 (в Дулово, Окорш и Паисиево).

Профилираните гимназии са Езикова гимназия (ЕГ) „Пейо К. Яворов”-Силистра и Природоматематическа гимназия (ПМГ) „Климент Охридски”-Силистра.

Общинското спортно училище (ОСУ) „Дръстър” в гр. Силистра е средно училище и съществува от шест години.

Обслужващите звена са няколко. В Силистра те са: Център за ученическо техническо и научно творчество (ЦУТНТ); Център за работа с деца /ЦРД/; Ученическа спортна школа (УСШ), Обединено общежитие за средношколци (ООС) „Младост”, Ученическа астрономическа обсерватория (УАО) „Галилео Галилей”, Регионален център за отдих и туризъм (РЦОТ), Дом на учителя.

За сметка на закритите училища МОМН утвърди във всяка област така наречените **средищни училища**. Те са държавни или общински и в тях се обучават деца, в чиито селища (вече) няма училище. Децата всеки ден със специален транспорт се превозват до средищното училище. Средствата на този етап се поемат от държавата (МОНМ).

За учебната 2009-2010 г. в областта бяха утвърдени следния брой средищни училища: за община Дулово – 7, за Главиница – 4, за Силистра – 3 и за Тутракан, Ситово, Кайнарджа и Алфатар – по 2.

Съответно **пътуващите ученици** са: в община Дулово – 932, в Главиница – 630, в Тутракан – 273, в Силистра – 268, в Ситово – 139, в Кайнарджа – 109 и в Алфатар – 79 или общо **2430** ученика.

Източник: Собствена информация на Областна администрация.

След всичко осъществено в тази посока средно на училище се падат по около **250 ученика**. Въпреки всичко отново започва да нараства броя на маломерните училища, като **10** от тях са с под 100 ученика, а **16** - с между 100 и 150 ученика, което е **32 %** от училищата.

По информация на РИО **средната пълняемост** на паралелките по общини за 2009-2010 г. е следната: за Силистра – **22, 3** (в професионалните гимназии) и **21, 7** (в общинските училища, без ГПУ-Силистра), за Дулово – **22**, за Тутракан – **19, 8**, за Кайнарджа – **19**, за Ситово – **17, 7**, за Главиница – **17** и за Алфатар – **13**.

I.7.1.2. Ученикът – в центъра на образователната политика

Съвсем естествено огромният брой задачи от Националната програма са насочени именно към него.

А. За съжаление, както посочихме, **продължава тревожната тенденция да намалява броя на учениците.**

Ако например през учебната 2004-2005 г. общият брой на учениците в Област Силистра е бил **16 810**, то в края на учебната 2010-2011 г. те са били **11 843**. По учебни години пък броят на **първокласниците** в областта е следният: за 2006-2007 г. – **1207**; за 2007-2008 г. – **1183**; за 2008-2009 г. – **1015**; за 2009-2010 г. – **1047** и за учебната 2010-2011 г. – **972**.

(Източник: Годишни доклади-анализи на РИО към МОМН.)

Ако намаляването на децата в първи клас може да се обясни най-вече с недостатъчния естествен прираст и миграцията на населението, то **отпадането** на ученици от училище е друг голям проблем за националната образователна система и е свързан и с други сериозни причини. За **отпаднал** се счита този **ученик**, който няма оформен успех за текущата учебна година, който е без удостоверение или, ако е взел такова, не се е записал в друго училище до края на същата учебна година.

В **таблица 65** са посочени **отпадналите ученици** в Област Силистра за последните четири учебни години:

Класове	Учебни години и брой отпаднали ученици			
	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010

I–IV клас	118	103	34	22
V–VIII клас	174	172	37	36
IX–XII клас	152	122	33	23
ОБЩО отпаднали:	444	397	104	81

Източник: От годишните доклади-анализи на РИО към МОМН.

Видно е, че най-много ученици отпадат в прогимназиалния курс на обучение. Непосредствени **причини** за това се оказват попадането в неподходяща социална среда, ромския произход на мнозинството отпаднали ученици, невладеенето на българския език, липсата на столово хранене в училище, както и съвсем семейните причини, свързани с недостига на семейни средства, липсата на родителски контрол поради работа на родителите в чужбина, ранното омъжване на ромски момичета и др. т.

Радостното е и данните го показват, че в областта **тази лоша тенденция до голяма степен е овладяна** с широк кръг от мерки, предприети от РИО към МОМН, местната власт и училищата.

Б. От години утвърждаването на държавния план-прием в средните училища на областта неминуемо свързваме с развитието на областната икономика и големите изисквания, които пазара на труда поставя пред областното образование.

Важна задача тук е Областният съвет за развитие, съответно Комисията по заетост към него, както и РИО към МОМН да намерят **вярната граница** между естествения стремеж на част от завършващите към университетското образование и **захранването** на местната икономика с добре подготвени млади средни специалисти.

В тази връзка за учебната **2010-2011 г.** беше постигнат добър баланс в приема след 7-ми и 8-ми клас между професионалното и общото образование. Така в приема след 7-ми клас бяха заложили 19 паралелки и изпълнени 15, а в приема след 8-ми клас бяха заложили 28 паралелки и изпълнени 23 – или бяха изпълнени **общо 38 паралелки**. Това изпълнение по успеваемост се оказва **значително над средното за страната**. По такъв начин **професионалното** образование формира 20 паралелки или 52,6 %, а **общото** образование – 18 паралелки или 47,4 % от всички изпълнени паралелки.

(За сравнение в план-приема за учебната **2009-2010 г.** след завършен 7-ми клас бяха заложили 18, а изпълнени 14 паралелки, а в приема след завършен 8-ми клас бяха заложили 35, а изпълнени 29 паралелки – или **общо 43 изпълнени** паралелки).

В този смисъл считаме, че беше съхранен баланса между интересите на учениците и нуждите на областната икономика.

В заключение ще посочим, че през следващите години, както на ниво МОМН, така и на местно ниво, е необходимо извънредно внимание към проблемите на **професионалното образование и обучение**.

Необходимо е, според нас:

първо, по **нов начин** да се дефинират и законодателно да се регламентирант **взаимоотношенията** между професионалното образование и обучение и сферата на бизнеса;

второ, да се въведе **национална рейтингова система** за цялостното състояние на образователния и възпитателния процес в професионалните гимназии;

трето, **сливането** в Област Силистра на професионални гимназии с направления в изучаването на техниката и технологиите.

В. Външното оценяване е следващото важно изискване за подобряване качеството на образованието, което въведе Националната програма.

По форма то е външен и независим контрол върху резултатите от учебния процес в българските училища. Проведено правилно и коректно, то дава много по-обективни оценки на количеството и качеството усвоени знания от учениците.

Външното оценяване в IV клас беше въведено за първи път през учебната 2006-2007 г. Чрез тест през месец май се оценяват знанията на учениците по четири предмета: Български език и литература, Математика, Човекът и обществото и Човекът и природата.

За учебната **2009-2010 г.** то се провежда за четвърти път. В Област Силистра участваха средно **985** ученици от **36** училища, обучаващи се в **52** паралелки.

Таблица 66

Паралелки и ученици	Учебни години			
	2006-2007 г.	2007-2008 г.	2008-2009 г.	2009-2010 г.
Брой паралелки	72	57	51	52
Брой ученици	1165	861	942	985

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 23.

Среден бал по предмети

Учебен предмет	2008/2009 г.	2009/2010 г.
БЕЛ	14.97	14.12 (- 0, 85)
Математика	14.63	13.81 (- 0, 82)
Човекът и природата	14.99	15.27 (+ 0, 28)
Човекът и обществото	15.74	14.51 (- 1, 23)
Общ среден бал	15.08	14.43

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 23.

Външното оценяване в V, VI и VII клас.

Това оценяване беше въведено за първи път съответно: за V клас – през учебната 2007-2008 г., за VI клас – през учебната 2008-2009 г. и за VII клас – през учебната 2009-2010 г.

Специално за VII клас оценяването е по учебните предмети Български език и литература, Математика, първи чужд език и културно-образователните области „Обществени науки, гражданско образование и религия” и „Природни науки и екология”.

Участваха: от V клас – 36 училища, 935 ученици, 51 паралелки, от VI клас – 37 училища, 808 ученици, 48 паралелки и от VII клас – 37 училища, 1061 ученици, 54 паралелки. Средният успех за Област Силистра за последните три години е показан на таблица 67:

Класове	2007/2008 г.	2008/2009 г.	2009/2010 г.
5 клас	15,40	14,88	14,53
6 клас	-----	14,44	14,36
7 клас	-----	-----	14,16

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 23.

Предложенията на РИО за този важен контролен процес е да отпадне външното оценяване на учениците в V и VI клас и то да се провежда само при завършване на **етап на обучение** (в IV и VII клас).

Основанията са, че нанасянето на резултатите от външните оценявания като текуща оценка по отделните предмети след 10 юни не оказва влияние върху оформянето на срочните оценки на учениците и в тази връзка е безсмислено. Освен това до момента не са обосновани промени в учебните програми на основание на външното оценяване, нито се създава национален рейтинг на училищата по неговите резултати.

Външно оценяване в VIII клас с интензивно изучаван чужд език.

То се провежда през месец юни за ученици, които изучават интензивно английски, немски и френски език. За учебната 2009-2010 г. това са **367** ученика от шест училища. Те се оценяват по няколко тестови елемента – слушане с разбиране, четене с разбиране, лексикално-граматичен и изграждане на текст.

Очевидна е **голямата разлика** в знанията и оценките на учениците от профилираните и професионалните гимназии:

- за ПМГ „Кл. Охридски”-Силистра явилите се на английски език 110 ученика имат среден успех **52,10**;
- за ЕГ „Пейо Яворов”-Силистра явилите се на английски език 56 ученика имат среден успех **50,88**, а явилите се на немски език 28 ученика – **53,27**;
- за СОУ „Й. Йовков”-Тутракан явилите се на английски език 23 ученика имат среден успех **51,22**;

- за ПГСУАУ „Ат. Буров”-Силистра явилите се на английски език 85 ученика имат среден успех **50,65**, а явилите се на френски език 29 ученика – **46,00**;
- за ПГМТ „Вл. Комаров”-Силистра явилите се на по английски език 21 ученика имат среден успех **47,29**;
- за ПГС „П. Пенев”-Силистра явилите се по английски език 15 ученика имат среден успех **35,70**.

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 24.

Г. Изпитите по Български език и литература (БЕЛ) и по Математика след завършен VII клас.

През учебната 2009-2010 г. те обхванаха двата възможни модула - националното външно оценяване и допълнителния модул по желание на ученика. Така седмокласниците справедливо бяха освободени от изпити след приключване на учебната година. Факт е обаче, че около начина на тяхното кандидатстване дискусиите продължават, а РИО към МОМН-Силистра също изложи по този въпрос множество рационални съображения и предложения.

Резултатите за Област Силистра показваме в таблица 68:

	БЕЛ	Математика
Брой явили се	1061	1053
Положили изпита на второ ниво	518	493
Действително работили по второ ниво	509	400
Среден успех	3, 813	3, 387
Брой двойки	111 (10,5 %)	163 (15,4 %)

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 25.

Средният успех съвсем не е задоволителен, но той съчетава в себе си и **голямата поляризация** във възможностите на учениците в градските и селските училища.

Най-добри резултати и по двата предмета са показали: ПМГ „Св. Кл. Охридски” – Силистра, ОУ „Отец Паисий” - Силистра и ОУ „Ив. Вазов” - Силистра. На другия полюс са например четири училища, постигнали по БЕЛ среден успех под 3 и още седем училища, постигнали по математика среден успех под 3.

Д. Държавни зрелостни изпити (ДЗИ).

Според РИО училищата вече са придобили значителен опит при провеждането на ДЗИ и те вече преминават при стройна организация без съществени пропуски и нарушения.

Броят на явилите се зрелостници на държавен зрелостен изпит по **Български език и литература** през 2010 г. е **1061** ученици – с 117 по-малко от явилите се през 2009 г.

Таблица 69

БЕЛ	Положили ДЗИ	Среден успех	Брой отлични оценки	Брой слаби оценки
2008 г.	1180	4,27	147 (12,5 %)	54 (4,6 %)
2009 г.	1178	4,13	113 (9,6 %)	77 (6,5 %)
2010 г.	1061	4,05	81 (7,6 %)	71 (6,7 %)

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 27.

Леко е намалял средният успех, но са намалели значително отличните оценки за сметка на увеличението на слабите. Все пак резултатите на зрелостниците от Област Силистра са **съизмерими** с тези за страната – средният успех за страната за 2009 г. е по-висок с 15 стотни (4,28) и за 2010 г. – с 26 стотни (4,31).

Ето и интересните резултати **по училища** в таблица 70:

№	Населено място	Име на училището	Брой ученици	Резултати
1	Силистра	ЕГ "Пейо Яворов"	116	5.21
2	Силистра	ПМГ "Св. Климент Охридски"	122	4.73
3	Тутракан	СОУ "Йордан Йовков"	67	4.41
4	Дулово	СОУ "Васил Левски "	62	4.27
5	Силистра	СОУ "Никола Й. Вапцаров"	48	4.16
6	Силистра	ПГ по СУАУ "Ат. Буров"	122	4.01
7	Средище	ПУМСС "Никола Вапцаров"	21	3.76
8	Силистра	ОСУ "Дръстър"	19	3.75
9	Силистра	СОУ "Юрий Гагарин"	11	3.74
10	Главиница	СОУ "Васил Левски"	48	3.73
11	Силистра	ПГПТ "Евлоги Георгиев"	55	3.70
12	Силистра	ПГС "Пеньо Пенев"	35	3.65
13	Тутракан	СОУ "Христо Ботев"	34	3.64
14	Дулово	ПГООТ	75	3.62
15	Ситово	ПУСС „Никола Вапцаров”	21	3.54
16	Силистра	ПГМТ "Вл. Комаров"	70	3.49
17	Окорш	СОУ "Йордан Йовков"	31	3.47
18	Силистра	ПГЛП "Пенчо Славейков"	40	3.37
19	Паисиево	СОУ "Христо Ботев"	29	3.31
20	Силистра	ПЗГ "Добруджа"	35	3.31

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 28.

По среден успех първите три училища запазват местата си от 2009 г. Пет училища повишават със стотни средния си успех (ПУ по МСС „Н. Вапцаров” СОУ „Ю. Гагарин”, ПГЛП „П. Славейков”, ПГПТ „Е. Георгиев” и ПУМСС-Ситово). При останалите училища се наблюдава слабо

понижение на средния успех.

Пет училища са без слаби оценки – ЕГ, ПМГ, ПУ по МСС–Средище, СОУ „Н. Вапцаров”-Силистра и СОУ „Ю. Гагарин”-Силистра. В предходната година 3 училища са били без слаби оценки.

По **втория ДЗИ** средните резултати по отделните предмети в низходящ ред са следните:

Таблица 71

Предмет	Брой явили се	Среден брой точки	Среден успех П ДЗИ
Испански език	7	76.643	5.430
Химия и опазване на околната среда	10	72.500	5.186
Немски език	18	71.139	5.119
Френски език	11	68.591	4.917
Английски език	75	66.547	4.880
Биология и здравно образование	145	63.707	4.703
Математика	71	54.225	4.290
Руски език	9	51.722	4.138
Философски цикъл	20	48.300	3.962
История и цивилизация	99	39.520	3.663
Физика и астрономия	27	35.741	3.428
География и икономика	629	28.221	3.156

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 29.

Става традиция **най-предпочитаните** за явяване предмети да са География и икономика, Биология и здравно образование и История и цивилизация. Голям е спадът на интереса към математиката – например през 2009 г. са се явили само 147 ученика.

1.7.1.3. Учителят – организатор и творец на учебно-възпитателния процес

В **Националната програма** за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка (2006-2015 г.) са заложили двете **основни цели** на националната образователна политика – **равен достъп до образование и качествено образование.**

Реализирането на тези цели извежда на преден план ключовата роля на **учителя.**

А. Областната образователна система е осигурена с учители, което добре се вижда от таблица 72:

Учебно за-	Педагогически	Непедагогически	Съотношение
------------	---------------	-----------------	-------------

ведение	персонал	персонал	педагог./ не-педагог. персонал
Училища	1246	413	3 пъти повече
Обслужващи звена	80	34	2,4 пъти повече
Детски градини	337	411	
Общо	1663	858	2 пъти повече

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 13.

В училищата работят **1246** педагози - учители, възпитатели и педагогически съветници, включително **50** директори и **25** заместник-директори. От педагогическия персонал в училищата с **норма** на преподавателска работа са **1048** педагози.

Б. В системата за кариерно развитие на учителя (като I-ви стълб на системата за диференцирано заплащане) професионално-квалификационните степени (ПКС) са пет и в Област Силистра те са постигнати от следния брой учители:

- V ПКС имат 249 учители или 20, 27 % от общия брой в Област Силистра;
- IV ПКС имат 137 учители или 11, 15 % от общия брой учители;
- III ПКС имат 18 учители или 1, 46 % от общия брой учители;
- II ПКС – 103 или 8, 38 % от общия брой учители;
- I ПКС имат 16 или 1, 30 % от общия брой учители.

Източник: Доклад-анализ за дейността на РИО-Силистра за учебната 2009-2010 г., с. 14.

Така общо учителите, постигналите ПКС, са **523**, което е **42 %** от всички учители.

Същевременно споделяме изцяло категоричното мнение на РИО към МОМН, че **Наредба 5 за условията за повишаване квалификацията на педагогическите кадри в системата на народната просвета и реда за придобиване на професионално-квалификационни степени** (от 29 декември 1996 г., променена през 1999 г.) е твърде остаряла и не стимулира в нужната степен усилията на учителите за повишаване на квалификацията им. Тя утвърждава уравниловката и обезсмисля постигнатото. Показателно е, че ня-ма случай на учител, който да е придобил всички степени. ПКС се заплаща много ниско и не носи очакваните предимства нито при назначаване, нито при съкращаване на учители.

В. След известен няколкогодишен експериментален период през 2009 г. във всичките 50 училища на областта бяха въведени делегираните бюджети.

Чрез тях целта най-общо е да се децентрализират, а от там да се оптимизират училищните финанси. Оптимизацията ще спомогне за диференцираното заплащане на учителския труд и за посрещането на новите кадри и дидактически предизвикателства пред българското образование.

Основата на такъв училищен бюджет са **трите** неизменни елемента:

- **броят** на учениците в училището,
- единният **разходен стандарт** за издръжката на **един** ученик, който се определя от МОМН,
- както и специфичната **формула** за разпределяне на средствата.

Едновременно с това през 2009 г. беше приета и **Националната програма за диференцирано заплащане** (както и **Решения** на МС № 339 от 26.05.2008 г. и № 146 от 12.03.2009 г.) за училища, детски градини и обслужващи звена, която въвежда и се основава на **три стълба**:

- **система за кариерно развитие на педагогическите кадри** в хоризонтален и вертикален план (ПКС и длъжностите от „младши учител” до „учител-методик”) и **диференцирана основна заплата** за съответното длъжностно ниво;
- **система за определяне на допълнително трудово възнаграждение** за постигнати резултати от труда на база **показатели**, определени на национално ниво и **критерии** към всеки от тях, приети с решение на педагогическите съвети;
- **система за външна оценка на дейността на училището (рейтингова система)**, която би следвало да отчита както знанията, уменията и компетентностите на учениците, така и различни други важни фактори като материална база, оборудване, квалификация на учителите, планиране, организация и управление на учебновъзпитателния процес и да влияе на допълнителното възнаграждение в зависимост от съответното място на училището в рейтинг-скалата.

Очакването ни е системата веднага да покаже своите предимства, надеждност и справедливост относно длъжностните равнища в училищата и заплащането на учителите и в тази връзка да получи тяхното одобрение.

I.7.2. Висше образование

В сферата на това образование в гр. Силистра съществуват **два филиала**:

Филиал-Силистра към Русенски университет „Ангел Кънчев”.

През 2011 г. Филиалът отбеляза 110-та годишнина от началото на педагогическото образование в гр. Силистра, 40 години от своето създаване през 1971 г., както и 25 години от началото на техническото обучение.

За учебната 2010-2011 г. Филиалът обучава общо **360 студенти** в **шест** специалности, но притежава сграден фонд за 1600 студенти.

Специалностите „Български език и чужд език” (английски и френ-

ски), „Физика и информатика”, „Електроинженерство” и „Транспортна техника и технологии” предоставят образователно-квалификационната степен „бакалавър”, а специалностите „Информатика и компютърни технологии” и „Комуникативни техники и педагогически умения” – степента „магистър”.

Филиалът провежда традиционна **ежегодна научна конференция** и осъществява научна издателска дейност.

Филиал-Силистра към Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите-гр. Пловдив.

За учебната 2011-2012 г. той ще обучава общо **над 300 студенти** в специалностите „Аграрна икономика”, „Икономика на туризма” и „Управление на агробизнеса”.

С Решение на Народното събрание от 6 юли 2011 г. и заповед на ректора от 21 юли 2011 г. филиалът предоставя **бакалавърска** образователно-квалификационна степен по трите си специалности.

За завършилите по-рано студенти се организират бакалавърски курсове, включително в задочно обучение.

I. 8. КУЛТУРА и КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

I.8.1. Принципи на културната политика

Това са най-общите **правила**, от които трябва да се ръководят културните институции на Област Силистра и могат да се представят така:

- институциите гледат **на културната политика** като на важен **фактор за социална интеграция**, професионална изява и приобщаване на възможно най-голям брой граждани към демократичните ценности;
- институциите признават и подчертават **културното многообразие в региона**, както чрез утвърждаване и развитие на нови форми на културна изява, така и чрез подпомагане на традициите, **обичаите и изкуството на етническите малцинства** като важен елемент на местната култура и в духа на модерната доктрина за мултикултурите;
- институциите **подпомагат диалога** на местната култура с историята и културата на различните европейски региони и съдействат за **международното разпространение на местната култура**, движенията на творците – професионалисти и самодейци - и сключването на международни споразумения за сътрудничество в областта на културата;

- те съдействат за обогатяване и съхраняване на **културно-историческото наследство** и го свързват с **икономическите фактори** и възможности на бизнеса и туризма с цел максималното му разпространение и обществена ползност.

Тези принципи изискват културната ни политика да е в съзвучие с европейските изисквания, че **културата създава духовните общности**, свързва и сближава хората и формира сходни демократични **ценности**. Затова държавата, съответно областните и общинските институции са пряко задължени да стимулират **културното разнообразие**, да осигуряват **еднакъв достъп на гражданите до културните събития** и да съхраняват регионалното културно богатство като ресурс, който е притежание и от полза на цялото общество.

В тази връзка областната културна политика ще залага на усилията и дейностите по **запазване на мрежата от културни институции**, в т.ч. на читалищата, **децентрализация на културната политика** и формите на културна изява (публичните институции не винаги са в състояние да откликнат правилно и навреме на всички културни, етнически и групови интереси и събития, важни за местните общности), създаване на **подходяща обществена среда и атмосфера за развитие на културата, селективно финансиране и конкуренция** при разпределение на средства-та (особено в условията на настоящ финансов дефицит) и **съхраняване и представяне на културно-историческото наследство** включително чрез развитието на подходящи форми на туризма.

I.8.2. Мрежа на културните институции

Средища на културно развитие в Област Силистра са читалищата, библиотеките, театрите, музеите, галериите и изложбените зали и религиозните домове на различните вероизповедания.

Мрежата от културни институции в областта разполага с един **театър**, осем исторически и етнографски **музея** (Регионален исторически музей с археологическа и етнографска експозиции-Силистра; Природонаучен музей „Сребърна“; Исторически музей-гр. Тутракан, Етнографски музей на дунавския риболов и лодкостроене-гр. Тутракан; Исторически музей с художествена галерия-гр. Дулово; Етнографска експозиция – с. Окорш, община Дулово; Етнографска къща-музей „Добруджанска къща“-гр. Алфатар; Добруджанска къща-с. Калипетрово, община Силистра), една художествена **галерия** (гр. Силистра), **105 читалища** и **86 библиотеки**.

В **културния календар** на областта **утвърдени прояви с международно участие** са Международният куклено-театрален фестивал за най-малките (международна куклено-театрална лаборатория) „Ян Бибиян“, Международният детски танцов фестивал „Утрешният мир започва с днешното приятелство“, Международния конкурс за детска и забавна песен „Звезди над Дунав“, организирани от община Силистра и Между-

народният фестивал на изкуствата „Речни ноти”, организиран от община Тутракан. Утвърдени **прояви с национално значение** са похода по стъпките на четата на Таньо Стоянов-Войводата и съборите-възпоменание, посветени на Тутраканската епопея, организирани от община Тутракан, както и годишнините от присъединяването на Южна Добруджа към Отецеството.

Читалищата са основата на културната мрежа и се утвърдиха като значими и назаменими културни средища с многообразна дейност, обхваща развитието на различните изкуства, особено на фолклора и съхраняване на живите традиции и обичаи. В основата на тази дейност са както професионални (най-вече в градовете), така и множество самодейни индивидуални изпълнители, групи, състави и оркестри. В по-малките селища читалищата осъществяват освен традиционните просветни дейности, но и нови социални дейности, наложили необходимостта си с времето.

През 2010 година областта се представи чудесно на Десетия юбилеен събор на българското народно творчество „Копривщица 2010”. В основата на това представяне бяха читалищните състави.

Барьерите за развитие на читалищата са свързани както с недостига на средства за осъвременяване на материалната им база, така и със субективния фактор, който не винаги притежава необходимото образование, организационна култура и амбиции да издига равнището на читалищната дейност. Освен това читалищните дейности не се обвързват с краен резултат, пък и липсва действителен пазар на труда в културната сфера.

Новите промени в **Закона за народните читалища** (обн. ДВ. бр.89 от 22 октомври 1996г.), са в посока на либерализация на читалищната дейност.

I.8.3. Културно-историческо наследство

Културните пластове и присъствията в региона са най-различни - тракийско, римско, византийско, турско, възрожденско и съвременно присъствие. Огромната част от него е концентрирано на територията на областния център.

Почти 2/3 от територията на гр. Силистра (1720 дка) е обявена за Национален архитектурно-археологически резерват „Дуросторум-Дръстър-Силистра”⁶.

Високата културно-историческа, познавателна и атрактивна стойност на уникалните паметници от римската и средновековната българска епоха превръщат резервата в поле за изследвания, база за туристически продукти, „културен гръбнак” на настоящите поколения и „мост” за прехвърляне на ценности към бъдещите поколения.

⁶ Решение на Министерски съвет № 627 от 28.12. 1971 г., актуализирани граници с протокол на НИПК от 1992 г.

Ето защо в тази сфера **основните задачи** са свързани с изследването, реставрирането, съхраняването и консервирането на културно-историческите ценности.

По-значимите паметници на културно-историческото наследство са:

- **Тракийски скален култов център по река Табан „Свещената долина на Залмоксис”, Силистренско.**

От изследването на ст.н.с. д-р на ист. науки Георги Атанасов „Тракийски скален култов център по река Табан, Силистренско”, Силистра, 2006 г., научаваме, че преди повече от 20 години по сухоречието Табан, явяващо се естествена граница между общините Кайнарджа и Алфатар в Област Силистра, е регистриран любопитен скален култов комплекс. Той включва скални светилища, олтари, култови площадки и ями, групирани по протежение на 4 км край бреговете на древната река Табан (Малък Канагьол) в района на селата Стрелково, Васил Левски, Поп Русаново и Кутловица. През лятото на 2005 г. са проведени сондажни археологически разкопки на най-значителното от пещерните светилища по Табан, наречено „**Баджалията**”, което способства в голяма степен за прецизиране на датировката и уточняване на елементи от култовите практики.

- **Мощехранилницата на свети Дасий (Дазий) Доростолски.**

Светецът е **първият Христов мъченик по българските земи**. Посечен е за християнската вяра на 20 ноември (петък) 292 или 302 г. В края на **VI в.** жители на Доростол, уплашени от аваро-славянските нашествия, побягнали в Италия. Те отнесли със себе си мощите на светеца в големия град **Анкона**, където и днес в музея „Диоцезиано” се пази неговият каменен **саркофаг** с надпис: „**На това място лежи св. Дазий, пренесен от Доростол**”. Надали е случайно, че един от епископите, участвали в преговорите между Римската курия и св. княз Борис-Михаил, бил Павел Анконски.

При посещението си в България през 2001 г. **папа Йоан Павел II** дари на Силистра част от мощите (дясната раменна кост) на св. Дасий, положени в мраморна мощехранилница, която е приблизително копие на саркофага от Анкона. Днес те се съхраняват в катедралния митрополитски храм „Св. ап. Петър и Павел” в Силистра.

- **Късноантична римска гробница в гр. Силистра.**

Наричана „Силистренската гробница”, тя е изградена през първата половина на **IV век** и има изключителна художествена и историческа стойност. Това е най-известният в страната и чужбина античен паметник на Дуросторум, емблематично творение на **късноантичната цивилизация** и е без аналог на територията на Късноримската империя. Тя присъства във всички сериозни изследвания, посветени на тази епоха.

- **Дворецът на доростолските епископи през V-VI в.**

Намира се до раннохристиянската епископска базилика (в централната част на гр. Силистра) в комплекс с руини от римска вила-урбана (II-III в.). За **първи епископ** на раннохристиянския Дуросторум се счита **Авксентий (Меркуриян)** – арианин, ученик на просветителя на готите Улфила, който приел християнството в арианската му форма. Авксентий застава начело на катедрата в Дуросторум около **383** година. По-късно бяга заради убежденията си в Медиолан (дн. Милано), където също оглавява епископската катедра. След него на Дуросторумската катедра през V-VI в. са **Яков, Монофилитус** и **Дулцисимус**. При археологически разкопки е разкрита резиденцията на тези доростолски епископи, която е непосредствено до раннохристиянската епископска базилика. Резиденцията се намира в централната част на днешния гр. Силистра върху руините на градска вила (вила-урбана) от II-III в.

- **Северната крепостна стена на средновековния Дръстър.**
Реставрирана и експонирана през 2000 г. по брега на р. Дунав.
- **Патриаршеската базилика на патриарх Дамян Доростолски (Дръстърски) в гр. Дръстър (Силистра).**

Това е **първата патриаршеска църква в българската държава** и втората по големина в страната. В *Дюканжовия каталог* (от името на съставителя му французина Шарл Дюканж) Дамян е посочен като **петия духовен водач (предстоятел) на българите**. Текстът за него в каталога е изключително кратък и гласи: „Дамян (който светителствал) в Доростол, а сега Дриста. При него и България бе почетена за **автокефална**. Той по заповед на император Романа Лакапина се провъзгласи за **патриарх** от императорския съвет, а после биде низведен от Йоана Цимисхия”.

Т.е. Дамян е **първият български патриарх**, заемал тази светителска длъжност до падането на България под византийска власт (1018-1019 г.).

- **Средновековният катедрален патриаршески и митрополитски храм на Дръстър и патриаршеската резиденция от X век.**

Импозантна трикорабна базилика до северната крепостна стена на Дръстър-Силистра, многократно преустройвана в дългата си история на катедрален храм.

- **Част от колона на хан Омуртаг.**

Изложена е в Археологическия музей на гр. Силистра. Все още неоткрит остава **„преславен дом на Дунава”**, построен от него; но изследователските хипотези са насочени именно към Силистра.

- **Историческа местност „Аязмото” до с. Руйно, община Дулово.**

Там се намира средновековна българска **крепост от IX-XI век**, охранявала древния стратегически път между столиците Плиска и Велики Преслав и р. Дунав. Местността е свързана и с пребиваването на мюсюлманския светец **Демир Баба** (Железния баша) в средата на XVI век, което е описано в житието му **„Виляетнаме”**.

- **Арменски апостолически храм „Сурп Аствадзадзин” (Света Богородица) в гр. Силистра.**

Това е **най-старият** арменски храм в България – построен през **1620 г.**

- **Историческата чешма край село Кайнарджа.**

Свързана с подписването на *Кючук-Кайнарджанския мирен договор* през 1774 г., с който завършва I-та Екатеринаинска война между Русия и Турция. Той **постановява покровителството на Русия над християнските народи на Балканите**. Този акт слага отпечатък върху по-нататъшната история на тази част на света. Последният вариант на договора, написан на италиански и на турски, е подписан от генерал-фелдмаршал граф Петр А. Румянцев и от великия везир Мусин-заде Мехмед паша. Официалният текст е на италиански език.

Чешмата е построена през **1892 г.** Значимостта ѝ се подсилва от уникалните размери – **фронт над 70 м.** Обявена е за паметник на културата.

- **Ранносредновековната крепост „Картал кале” (Орлова крепост), строена през XVIII в. до с. Руйно, община Дулово.**

Това е втората крепост до с. Руйно и се намира само на около 4 км от „Аязмото”. Разположена е на причудливо недостъпно място в суходолие върху руините на малко тракийско селище и късноантично укрепление.

- **Турски форт „Абдул Меджиди” (Меджиди табия).**

Намира се южно от гр. Силистра. Това е най-запазеният от шестте пункта на фортификационната система по северната граница на Османската империя. Построен е в периода 1841-1853 г. от немския военен инженер фон Молтке, впоследствие военен министър на Германия.

- **Куршумлу джамия.**

Намира се в центъра на гр. Силистра и е паметник на културата от местно значение.

- **Гробът на еврейския равин Елиезер Папо.**

Той **един от 12-те** най-тачените еврейски равини, починал през **1829 г.** в гр. Силистра.

Всъщност „**ele-azar**” (на християнски **Лазар**) означава „Бог помага”. И наистина именно той е помогнал на местното население да се пребори с епидемията от холера. Заразил се е от ужасната болест и е починал, а силистренци в знак на благодарност му издигат гроб на брега на р. Дунав, впоследствие разрушен от турците.

През 2003 година варненски инвеститор закупи 800 квадратни метра урегулиран имот около мястото, където се предполага, че е погребан Папо. Сега там е изграден **мемориално-религиозен комплекс** в негова чест, който е включен в програмите на много чуждестранни туроператори и е редовно посещаван от поклонници от целия свят.

Организацията на евреите в България „Шалом” също потвърди сериозните намерения на общността към развитието на комплекса и религиозния туризъм.

- **Женски манастир „Покров Богородичен” край с. Айдемир.**

Това е най-новият манастир в Доростолската епархия (1996 г.).

- **Добруджанска къща в гр. Алфатар.**

Реставрирана етнографска експозиция, открита през 1984 г. Къщата е основен притегателен център за туристически посещения, както и едно от културните средища на общината.

- **Християнски храм „Света Троица” в гр. Алфатар.**

Това е най-старият християнски храм в Област Силистра. Представлява трикорабна базилика от **1846** г. с богата украса от икони и дърворезби, изпълнени от майстори на Тревненската школа. Този храм, както и храмът в с. Калипетрово „Свети Димитър” (1847 г.) са градени от български майстори, насилва докарани от турците, за да издигнат крепостта „Меджиди табия” в Силистра.

- **Архитектурен резерват „Рибарска махала” в гр. Тутракан.**

Съхранено атрактивно рибарско селище с атмосферата и материалните следи на някогашния основен поминък на Тутракан – рибарството. Има висока културна и туристическа стойност.

- **Женски манастир в с. Каменци, община Кайнарджа.**

Често посещаван храм заради обнадеждаващите поверия и привлекателната природна среда.

I. 9. ТУРИЗЪМ.

ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ И ПРОДУКТИ

I.9.1. Област Силистра – най-добрата туристическа дестинация на България за 2010 г. по проект EDEN

EDEN е акроним на European Destinations of Excellence (Най-добри европейски дестинации) – проект по програма „Нови индустрии, туризъм и корпоративна социална отговорност”, който популяризира моделите на устойчиво развитие на туризма на територията на целия Европейски съюз. Главната цел на проекта е да популяризира **нововъзникващи туристически дестинации**, както и да създаде платформа за обмен на добри практики на европейско ниво и да стимулира сътрудничеството между отличените дестинации, като по този начин насърчава други дестинации да възприемат модели за устойчиво развитие на туризма.

Най-голямото предимство от участието в мрежата EDEN е **рекламата**, която Област Силистра получи. Това е рядка възможност за непознати места да се представят пред цяла Европа и да станат част от новата ев-

ропейска туристическа карта на малко познатите туристически дестинации. Продължава работата в EDEN мрежата с останалите отличени дестинации за обмяна на опит и добри практики.

Наличието на богато природно и културно наследство е само потенциален, но не и реален туристически ресурс. Последният предполага директно включване в продаваеми туристически продукти. За съжаление повечето обекти с потенциал за туристически интерес имат както средови препятствия (достъп, специализирана инфраструктура, чистота на средата), така и много неизвършени още действия по тяхното експониране (реставрация, визуална информация, атрактивна презентация).

В основата на различни форми на **алтернативен туризъм** биха имали тежест следните обекти:

- **Поддържан резерват „СРЕБЪРНА” – познавателен туризъм (за общи и специални интереси - орнитоложки);**
- **Ловно стопанство „КАРАКУЗ” – ловен туризъм (елитарен), при договорени условия – фотосафари;**
- **Река Дунав – яхтен туризъм, спортен риболов, круизи, туристическа инфраструктура по брега (необходимо устройване на пристанищата);**
- **Суходолие „МАЛЪК КАНАГЪОЛ” – археологически училища на терен (тракийско светилище „Баджалията”), екотуризъм (нужна инфраструктура), въздушни разходки на ф-ма „Ребус” (елитарна форма за богати туристи).**
- **Гробът на еврейския равин Елиезер Папо - мястото е почитано като особено свято за вярващите евреи. (Поклоннически туризъм).**

Другият несъмнено „тежък” потенциален ресурс се обляга на богатото **културно-историческо наследство**. Почти всички обекти, представени в предишния раздел, биха могли да се вплетат в богатата „добруджанска шевица” на туристическо предлагане.

Занаятите са също така характерен поминък за региона, както като древни занаяти в 1900-годишнина на гр. Силистра-Доросторум и по-късно прераснали в промишлено производство. Основателна и добра е идеята на община Силистра да се изгради улица на древните занаяти. В миналото упражняването на занаяти от всички жители на дадено село за задоволяване на определени битови потребности постоянно се заменят от произведения, създадени само от майстори-занаятчии. Този период в исторически аспект спомага за раждане на редица открития, тайни на занаята, предавани от баща на син, от майстор на калфа. Уменията и тайните на занаятите макар и много крехки се запазват и възраждат с продуктите на занаятчийството. Не може да не споменем добруджанските черги, битовите рогозки на с. Татарница, рибарските принадлежности, добруджанските дантели и шевици, добруджанските носии (облекла) характерни за региона, добруджанските каруци, медните съдове и подноси, изработените от дърворезба произведения, бъчварството, кожухарските изделия и пр., които са ярък пример за древната самобитна култура и наследство на региона.

В допълнение къщите за гости в с. Ветрен и с. Сребърна и др. са важна „гарнитура” към бъдещи продукти за алтернативен туризъм.

Трябва да се подчертае фактът, че дори „силни” и добре експонирани обекти могат да загубят атрактивността си от нелицеприятна среда и, обратно, подредена и добре устроена среда може да стане част от атрактивността на обекта, т.е. самата тя да се третира като туристически ресурс.

Добруджанската къща в гр. Алфатар е може би най-утвърденият туристически „етикет” на областта. Посещава се редовно от туристически групи от черноморските курорти, но не формира продукт и от там – осезателни приходи.

Този списък лесно би могъл да се продължи, но, паралелно с изработване на „менюта” от природно и културно наследство, е необходимо съставянето и прилагането на ясна програма за прагматичните стъпки до реални продажби на маркетабилни продукти.

I.9.2. Туристическа инфраструктура

Въпреки че транспортната инфраструктура в областта е сравнително добре развита, то състоянието на туристическата инфраструктура е незадоволително. Липсват указателни и информационни табели или ако ги има са единствено на български език. Липсват условия за посещение на туристи до повечето природни и културни обекти – устроени паркинги, санитарни възли, а на някои места дори ток и вода.

Туризмът в областта е представен основно чрез фирмите, предлагащи **хотелиерски** услуги, заведенията за обществено хранене и лицензираните туристически агенции. По данни на НСИ през 2008 г. нощувките в хотелите и местата за подслон на територията на областта са **33 288** бр. Спрямо 2005 г. нарастването е с 22,4 %, което определя по-ефективно натоварване на функциониращата туристическа инфраструктура за подслон.

На територията на областта функционират **19 средства** за подслон с **535** легла. Основно място в средствата за подслон заемат **хотелите**. Най-много нощувки са реализирани на територията на община Силистра – 26 594 бр. В сравнение с 2005 г. те са нараснали с 1 840 бр. Общият брой на чужденците нощували в местата за подслон в областта през 2008 г. е 4 507 лица, като в сравнение с 2005 г. увеличението е с 1840 лица.

Таблица 73.

Средства за подслон в Област Силистра към 31.12.2008 г.

	2005	2006	2007	2008
Общо	12	14	15	19
Легла	406	432	269	535
Легла денонощия	140 927	131 425	87 780	153 848
Реализирани нощувки	27 194	26 369	22 535	33 288

В т.ч. от чужденци	3 245	4 917	5 579	8 327
Хотел	7	7	10	13
Легла	309	335	220	463
Легла денонощия	112 320	104 578	77 764	129 589
Реализирани нощувки	25 515	24 406	21 253	30 379
В т.ч. от чужденци	3 040	4 820	5 563	8 327
Къмпинги	1	1	1	1
Легла	27	27	27	27
Легла денонощия	7 425	7 425	4 914	9 882
Реализирани нощувки	348	692	292	850
В т.ч. от чужденци	-	-	-	-
Хижи	1	1	-	1
Легла	40	40	-	23
Легла денонощия	14 600	11 000	-	6 325
Реализирани нощувки	786	660	-	470
В т.ч. от чужденци	80	10	-	-
Други места за краткосрочно настаняване	3	5	4	4
Легла	30	30	22	22
Легла денонощия	6 582	8 422	5 102	8 052
Реализирани нощувки	545	611	990	1 589
В т.ч. от чужденци	125	87	16	-

Източник: НСИ.

1.9.3. Кадрови ресурс

Дейностите в туризма и туризмът като цяло се характеризират с високо потребление на човешки ресурс за създаването на туристическия продукт. Личният контакт, личното впечатление, ясното осъзнаване на потребностите на туриста и съпричастността към неговите проблеми при обслужването му в туристическата агенция, хотела или ресторанта могат да бъдат установени единствено от човек.

В **Професионалната гимназия по стопанско управление, администрация и услуги „Атанас Буров“ – гр. Силистра (ПГСУАУ)** през учебната 2011/2012 г. се извършва обучение в направление туризъм по следните специалности: **„Организация на туризма и свободното време“**, **„Производство на кулинарни изделия и напитки“**, **„Организация на хотелиерството“** и **„Кетъринг“**-задочна форма на обучение. Професионалната гимназия е член на Международната асоциация по ресторантьорство и хотелиерство.

Също така ПГСУАУ е лицензиран доставчик на услуги от Агенция по заетостта, по специалност **„Малък и среден бизнес“** към проект **„Подкрепа за предприемчивите българи – Компонент I“** за схема BG051PO001-1.2.01. **„Насърчаване стартирането на проекти за развиване на самостоя-**

телна стопанска дейност – Компонент Г” на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

Филиал към Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите-гр. Пловдив за учебната 2011-2012 г. обучава студенти в Силистра в специалностите „Аграрна икономика”, „Икономика на туризма” и „Управление на агробизнеса”.

I. 10. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ

Основните антропогенни фактори, които оказват влияние върху качествата на околната среда са: промишлеността, транспорта, комунално-битовата дейност, употребата на изкуствени торове и пестициди в селското стопанство. Тези фактори оказват влияние върху състоянието на атмосферния въздух, водите, почвите и биологичното разнообразие.

Област Силистра се характеризира с добро качество на околната среда, което се определя от липсата на крупни промишлени замърсители, земеделие, основаващо се на традиционни екологосъобразни практики, както и на благоприятни климатични условия.

Направените разходи за опазване и възстановяване на околната среда през 2007 г. са увеличени почти двойно в сравнение с предходната 2006 г., като за 2008 г. увеличението вече е почти два пъти и половина спрямо 2007 г. и повече от четири пъти в сравнение с 2006 г., което е една много добра тенденция. Също така, през 2008 г. за първи път в разглеждания тригодишен период са направени разходи в размер на 382 хил. лв. за опазване на биологичното разнообразие и защитените природни обекти. Направените разходи за опазване на околната среда през 2008 г. са 19,87% от годишните разходи в целия Северен централен район и като абсолютен размер на инвестициите застават на **трето място** или средно ниво в сравнение с останалите области.

Таблица 74.

Разходи за опазване и възстановяване на околната среда в област Силистра⁷ (хил.лв.)

	2006	2007	2008
Общо разходи за ДМА – ЕП	4 829	9 449	22 382
За опазване на водните ресурси	2 474	3 100	9 292
За обратно водоснабдяване	-	1 089	687
За опазване на въздуха	139	1	58
За опазване на земята	189	249	197
За опазване на горите	1	-	-
За опазване на биологичното разнообразие	-	-	382

и защитените природни обекти			
За ловностопански и рибностопански мероприятия	-	-	-
За третиране на отпадъците	2 012	4 992	11 745
За защита от шума	-	-	-
Научна дейност	-	-	-
Апаратура за мониторинг и контрол	14	15	21
² Разходите за опазване и възстановяване на околната среда включват разходи за придобиване и разходи за поддържане. Включени са и разходите за апаратура за мониторинг и контрол. От 2005 г. разходите за амортизация не са включени към разходите за околна среда.			

Източник: НСИ, ТСБ - Силистра

I.10.1. Качество на атмосферния въздух (КАВ)

Област Силистра е един от седемте района в СЦР, включен в мониторинговата система за оценка и управление на качествата на атмосферния въздух (КАВ).

Съвместната българо-румънска система за контрол на качеството на атмосферния въздух (КАВ) разполага със следните пунктове (ДОАС системи) във въздушните басейни на Силистра – Кълъраш, разположени на територията на двете страни.

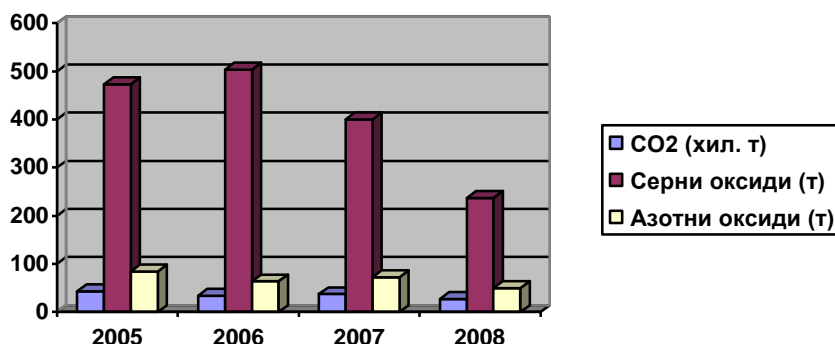
Силистра	Кълъраш
Пункт „Профсъюзите” (S1) – Централна градска част	Пункт „Кълъраш 1” (C1)
Пункт „Лесилмаш “ АД (S2) – Западна промишлена зона	Пункт „Кълъраш 2” (C2)
	Фонова метеорологична станция

Качеството на атмосферния въздух се следи от два броя ДОАС системи на фирма „OPSIS”, като се измерват следните замърсители на въздуха: серен диоксид, азотен диоксид, озон, азотен окис, въглероден оксид, азотни оксиди, и фини прахови частици до 10 микрограма. Контрол се осъществява и чрез Химична лаборатория в гр. Силистра – четири пъти дневно се вземат проби за наличието на серен диоксид, азотен диоксид, сероводород, фенол и прах.

В района на пристанището в гр. Кълъраш е изградена фонова метеорологична станция, измерваща скорост и посока на вятъра (на височина 2 м и 10 м), налягане, температура, относителна влажност и слънчева радиация.

В сравнение с 2005 г. замърсяването на въздуха в областта като цяло бележи тенденция към **намаление**. Ако през 2005 г. емисиите на въглероден диоксид са били 43,76 хил. т, то през 2008 г. те са 26,78 хил. т, т.е. намалението е 1,63 пъти. Намаляло е два пъти замърсяването със серни оксиди, 1,7 пъти е намаляло количеството на азотните оксиди и около 2,6 пъти е намаляло замърсяването с метан.

Графика 3. Атмосферно замърсяване в област Силистра (по данни на НСИ)

Интензивността на концентрациите на фини прахови частици (ФПЧ10) през зимния отоплителен период се запазва, докато през летния период тези превишения са единични. В района на град Силистра няма изградена топлоелектрическа централа и през зимния сезон населението използва предимно локални котли и печки на твърдо гориво. Други източници на замърсяване в региона са промишлеността, селското стопанство и транспортните дейности, като остарял автомобилен парк и лоша поддръжка на пътните настилки.

Разработена и утвърдена е *Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух* със съответните мероприятия за регион Силистра. През 2009 г. е отчетено изпълнение на заложените мерки, което води до намаляване на атмосферното замърсяване спрямо предходните години.

I.10.2. Води.

I.10.2.1. Повърхностни води

Като се изключи р. Дунав, през областта протичат само **временни реки** по време на интензивни валежи или снеготопене: Царацар, Канагьол, Сухата река и др. Крайбрежната ивица (терасите на р. Дунав в районите на градовете Силистра, Тутракан и на селата Ветрен, Сребърна, Попина, Нова Черна) е богата на плитки подпочвени води. На много места се срещат карстови извори с дебит 1-2 л/сек. Карстови води подхранват и езерото Сребърна.

Характерно за **добруджанските реки** е, че те съществуват на определено разстояние след изворите си, след което се загубват в лъсовите образувания на Добруджа и следващите ги суходолия, като не формират повърхностен приток към р. Дунав. Реките, вливащи се в р. Дунав, водят началото си от високото плато, намиращо се в южния край на Добруджа между градовете Разград и Варна като текат в северна посока.

По-важна река е **р. Суха** с дължина 126 км и площ на водосборната област от 2404 км². Поречието обхваща следните общини: Русе, Сливо по-

ле, Кубрат, Тутракан, Главиница, Исперих, Завет, Дулово, Силистра, Алфатар, Кайнарджа, Ситово, Самуил.

Водите в зависимост от ползването им се разделят на **три категории: първа** – води, които се ползват за питейни нужди, в хранителната и други промишлености, изискващи вода от същото качество; **втора** – води, които се ползват за водопой на животни, културни нужди, рибовъдство, воден спорт и др. и **трета** – води, които се ползват за напояване, за промишлеността и др.

Категоризацията на повърхностните водни обекти на територията на област Силистра са:

- р. Дунав – III-та категория;
- Суходолия от поречие Добруджански реки – II-ра категория.

Качествения състав на водите на р. Дунав се следи чрез ежемесечен мониторинг на пункт от Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ) „Река Дунав при гр. Силистра на пристанището”. Анализират се от 18 до 80 общи и специфични показатели в зависимост от вида мониторинг – контролен, оперативен или по така наречената „Дунавска програма”. Показателите са съобразени и с производствената дейност в областта. Международен мониторинг по Дунавската програма при град Силистра се осъществява чрез три наблюдавани пункта – R 0850-български бряг, M 0850-среда на реката и L 0850- румънски бряг. Пробите се вземат ежемесечно и се анализират по 45 броя показатели – 38 броя общи и специфични показатели (феноли, детергенти, нефтопродукти, хлорофил, общ азот и общ фосфор, тежки метали) и газхроматографски анализи за съдържание на пестициди и летлива органика. Проби за биологичен анализ се изпращат в ИАОС-София.

Радиационен фон на Дунавското крайбрежие – проби от река Дунав за радиологичен контрол – се пробонабират един път на тримесечие съгласно изискванията на Дунавската програма и анализите се извършват в Радиологичната лаборатория на ИАОС. Не са констатирани стойности над ПДК.

I.10.2.2. Водоснабдяване

През 2008 г. всички общини са водоснабдени 100%. Процентът на **загубите при пренос** на вода по последните налични данни не се е променил и остава сравнително висок – **55,5 %** през 2008 г. Общото количество на използваната вода за периода 2005-2008 г. е нараснало с почти 2 млн. куб.м./ год, като е увеличено потреблението основно в селското стопанство и индустрията.

Таблица 75.

**Използвана вода в Област Силистра
за периода 2005-2008 г. (млн. куб. метра)**

Използвана вода млн.куб.м./год.		Използвана вода по дейности млн. куб.м./год.				
Година	Общо	Селско стопанство	В т.ч. за напоиване	Индустрия	Битов сектор	В т.ч. за До- макинства
2005	8,95	0,11	0	4,77	4,07	3,28
2006	9,99	0,40	0,21	5,03	4,56	3,74
2007	11,44	0,72	0,53	6,09	4,63	3,75
2008	10,89	0,43	0,22	6,11	4,35	3,60

Използваната вода е изчислена като сума от водата от собствено снабдяване и доставената вода на крайните потребители (ВиК, напоителните системи и други предприятия).

Източник: НСИ, ТСБ – Силистра.

I.10.2.3. Отпадни води

По всички показатели водите на река Дунав отговарят на нормите за III-та категория водоприемник. Само в две проби са регистрирани незначителни отклонения по показател „нефтепродукти” (за цялата 2009 г.), дължащи се на локални (инцидентни) брегови замърсявания с краткотрайно действие.

Основен проблем е замърсяването на водните поречия с непречистени отпадъчни води. Това се дължи на липсата на пречиствателни станции за отпадъчните води в населените места, неправилна експлоатация на локалните пречиствателни съоръжения за промишлени отпадъчни води към предприятията или липсата на такива.

Със *заповед* на Министъра на околната среда и водите от 2003 г., всички водни обекти във водосбора на река Дунав, както и река Дунав са обявени за чувствителни зони, т.е. отвеждането на отпадъчни води в тях, без необходимото пречистване, може да доведе до трайни неблагоприятни последици за тяхното качество. В този смисъл е изключително важно да се търси и осигури финансиране за изграждане на необходимите пречиствателни съоръжения.

Съгласно разписаните срокове в екологичното законодателство до 2014 г. трябва да се изградят пречиствателни станции и канализационни системи във всички населени места с жители над 1 500 човека (2 000 екв. ж.), а до 2010 г. – в селищата с над 10 000 жители. В областта има 12 населени места, попадащи в първата група и две от втората – Силистра и Тутракан.

В периода 2005-2008 г. количеството на зауствените отпадни води е увеличено от 5,03 млн. куб. м през 2005 г. на 9,33 млн. куб. м през 2008 г. Същевременно делът на третираните отпадни води преди заустването им е увеличен от 900 хил. куб. м на 2,97 млн. куб. м.

Населените места в областта се характеризират с ниска степен на изграденост на канализационната мрежа. Дела на населението от областта, обслужвано от канализационна мрежа през 2008 г. е **45,8 %**, което е значи-

телно под средното за Северен централен регион - 60,5%⁸ и нарежда Област Силистра на предпоследно място. В отделни села има изградени частично канални колектори – дъждовни, смесени или само фекални, които не отговарят на изискванията за опазване на повърхностните и подземни води, както и за поддържане на здравословна жизнена среда. Битовите отпадъчни води от сградите се заустват в септични ями и попивни кладенци или се отвеждат непречистени в някой естествен приемник.

Град Силистра е с изградена смесена канализационна мрежа. Градът е разположен на равнинен терен, което не позволява изграждане на колектори с номинални наклони. Канални колектори №1 ф2000/1800мм по бул. „7-ми септември”, №2 ф500мм по ул. „Хаджи Димитър”, №3 по ул. „Вапцаров” ф1000 отвеждат отпадъчните води до р. Дунав, които се заустват брегово. Канален колектор №4 отвежда отпадъчните води от селата Айдемир и Калипетрово, които се припомпват от канална помпена станция с. Айдемир. Няма изградена градска пречиствателна станция за отпадни води.

Пречиствателни съоръжения за производствени отпадни води са изградени във „Фазерлес” АД, „Меком” АД. В „Силома” АД има изградено съоръжение за пречистване на химически замърсена вода и друго за битови води. Заустени са в река Дунав. „Стомана” АД има локално пречиствателно съоръжение (ЛПС) – към душ кабина за паропочистване и вани за обезмасляване и измиване. След неутрализация водите се заустват в градска канализационна мрежа. Регионалното депо за твърди битови отпадъци също има изградено ЛПСОВ. Изградена е канализационна мрежа и пречиствателна станция в с. Сребърна. Предстои въвеждането им в експлоатация.

В **град Тутракан** частично е изградена канализационната мрежа, а в останалите населени места на общината се използват преди всичко септични ями и попивни кладенци. Няма изградена градска пречиствателна станция за отпадни води.

В **град Дулово** пречиствателната станция за отпадни води с механично и биологично пречистване се очаква да се въведе в експлоатация през настоящата година. Към момента се пречистват само механично около 190 хил. м³ отпадни води на около 60 % от домакинствата в гр. Дулово, включени в градската канализационна система.

От 2010 г. работи пречиствателна станция за отпадни води в **с. Ситово**. Към момента се пречистват отпадните води на около 60-70% от населението в селото, което се е включило в изградената канализационна система.

⁸ По данни на ТСБ, източник АДИ на Регионален план за развитие на СЦР 2009-2013 г.

Пречиствателната станция в гр. Главиница е на етап довършителни работи. Изградената канализация на Главиница ще се въведе в експлоатация след въвеждане в експлоатация на ПСОВ.

В **Алфатар** е изградена канализационна система, но тя ще започне да действа, когато се изгради пречиствателна станция за отпадните води.

Към момента в областта са разработени и финансирани девет проекта за изграждане на канализация и пречистване на отпадни води (общини Силистра, Алфатар, Главиница, Дулово и Ситово).

I.10.2.4. Състояние на подземните води

За Област Силистра състоянието на подземните води се следи в четири пункта от НАСЕМ на подземни води – кладенец тип „Раней” помпена станция (ПС) гр. Силистра, кладенец тип „Раней” помпена станция гр. Тутракан, кладенец ПС Дулово и кладенец с. Сребърна. Пробонабирането се извършва веднъж на тримесечие, а за с. Сребърна – два пъти годишно. Анализират се 20 броя показатели, включени в т.н. „базова програма”. Един път годишно през м. август се извършват и анализи за определяне съдържанието на тежки метали, а на пунктовете в Тутракан, Силистра и Сребърна – за съдържание на пестициди. Няма отчетени превишения на препоръчителните показатели за опазване на подземните води от замърсяване.

I.10.3. Почви

I.10.3.1. От видовете почви на територията на Област Силистра преобладаващи са **излужените черноземи** – плодородни почви, особено подходящи за отглеждане на всички по-важни селскостопански култури. По Дунавското крайбрежие са разпространени **алувиално-ливадни почви**, **ливадно-черноземни почви**, а северно от с. Нова Черна – **торфено-блатни почви**. Върху дебела лъсоча подложка в югоизточната част на областта са развити силно излужени и оподзолени черноземи и тъмносиви горски почви, а по суходолията – ерозирани излужени черноземи.

През 2003 г. е изградена **мрежа за следене** състоянието на засоляване и киселяване на почвата. През 2004 г. е внедрена система за **почвен мониторинг** на база мрежа 16 x 16 км². На територията на Област Силистра са определени 11 пункта. Това са селата Богданци, Звенимир, Ирник, Поляна, Раздел, Бравари, Полковник Ламбриново, Кутловица, Богорово, Добружанка и град Тутракан. Мониторинговата система се извършва на **три нива:**

- Първо ниво – широкомащабен мониторинг;
- Второ ниво – мрежите за киселяване и засоляване;
- Трето ниво – локални замърсители – дифузно почвено замърсяване от земеделски източници.

Целта на мониторингова система е да се обхванат по-големи територии от почвените различия, намиращи се на територията на страната. Почвеното пробонабиране и анализите се извършват от Регионална лаборатория-Русе.

До края на 2009 г. не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и вкисляване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове и сеитбооборот. Не е констатирано и наднормено съдържание на тежки метали от автотранспорт, което е показател за ползването на безоловен бензин.

През последните години все по-вече се налага тенденцията за **намаляване замърсяването** на земите и почвите. Ограниченото ползване на пестициди и торове в земеделието, програмите за екологично земеделие и животновъдство, въведения контрол за ограничаване на емисионното замърсяване по отношение на въздуха, водите и управлението на отпадъците, технологичното обновление в производствените процеси и дейности водят до намаляване деградацията на земите и почвите.

I.10.3.2. Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители (пестициди).

Остава неразрешен проблема със **залежалите пестициди** на територията на областта. Залежалите негодни за употреба препарати за растителна защита се съхраняват в 18 склада и 6 ББ-кубове. Голяма част от складовете са безстопанствени с нарушена покривна конструкция без врати и прозорци, без охрана. От ПУДООС са отпускани средства на общините Дулово и Ситово за възстановяване на складове за съхранение на пестициди, а на община Алфатар за обезвреждането им в ББ-кубове. Община Силистра е направила постъпки за отпускане на безвъзмездна помощ за реализацията на проект: Събиране, преупаковане и изгаряне на негодните за употреба пестициди (обезвреждане на опасни отпадъци – операция D 10).

I.10.3.3. Ерозия на почвите.

Ерозията се проявява главно в плоскостно отнасяне на почвения слой и в **ровинна ерозия**. Ерозионните процеси в Дунавската равнина непрекъснато увеличават своя интензитет, като причиняват значителни вреди на инженерни съоръжения и селското стопанство. Най-силно засегнат от ровинна ерозия е Дунавският бряг. Тя застрашава функционирането на изградени водоземни съоръжения в терасата на р. Дунав. Ровинната ерозия на суходолията при водообилни сезони е оформила стръмни до каньоновидни долинни системи.

Проявления има и **ветровата ерозия**, поради равниния и открит релеф и периодично силните ветрове. Създадени са полезащитни горски пояси с цел предотвратяване на ветровата ерозия и равномерно разпределение на снежната покривка в междуклетъчните пространства. По този начин те изпълняват и влагозадържащи функции.

Според използвания в ИАОС модел за оценка на ветровата ерозия, най-добро е **ерозионното състояние на почвите** в община Главиница, където рискът от ветрова ерозия в земеделските земи е **слаб** (0,5-1,0 t/ha/y).

Таблица 76:

Общини/ област	Степен на ерозионен риск (Площ (ha))						Общо площи (ha)	% от обра- ботвае- мата земя (ha)	Почвени загуби(t)	Средно годиш- на ин- тензив- ност на ветро- вата ерозия (t/ha/y)
	Слаб (0,5 – 1,0 t/ha/y)	Слаб до уме- рен (1,01 – 2,0 t/ha/y)	Умерен (2,01 – 10,0 t/ha/y)	Умерен до висок (10,01 – 20,0 t/ha/y)	Висок (20,01 – 50,0 t/ha/y)	Мно- го ви- сок (> 50,0 t/ha/y)				
Община Алфатар	1 672	2 300	6 888	0	0	0	10 860	42	23 122	2
Община Главини- ца	26 568	0	0	0	0	0	26 568	59	5	0
Община Дулово	687	779	29 913	0	0	0	31 380	53	82 110	3
Община Кайнар- джа	1 869	2 275	6 702	0	5 480	0	16 326	56	53 039	3
Община Силистра	5 395	8 721	16 572	0	0	0	30 715	61	59 901	2
Община Ситово	2 013	2 940	10 759	0	0	0	15 712	60	33 941	2
Община Тутракан	10 247	9 998	6 175	0	0	0	26 420	63	34 849	1
Област Силистра	48 451	27 013	77 010	0	5 480	0	157 980	57	286 967	2

Източник: РИОСВ-Русе

Площната водна ерозия се проявява най-вече при обработваемите земеделски земи и при земи с наклон на терена по-голям от 1°. За възникването и наличието на ерозионните процеси освен наклона голяма роля играят и валежите.

Данните и оценката за **състоянието на земеделските земи**, засегнати от **водоплощна ерозия** и почвени загуби в общините на областта, са получени в резултат на използвания в ИАОС математически модел за изчисляване на водоплощна ерозия.

Таблица 77:

Общини	Степен на ерозионен риск (Площ (ha))		Общо ко- личество ерозирана почва (t)	Средно годиш- на ин- тензив- ност на

								водоплъщната ерозия (t/ha/y)	
		Слаб (0,5 – 1,0 t/ha/y)	Слаб до умерен (1,01 – 5,0 t/ha/y)	Умерен (5,01 – 10,0 t/ha/y)	Умерен до висок (10,01 – 20,0 t/ha/y)	Висок (20,01 – 40,0 t/ha/y)	Много висок (> 40,0 t/ha/y)		
Община Алфатар	Площ (ha)	11617	8005	3395	1397	427	6	74453	3,0
	Загуба почва (t)	0	16393	25701	21089	10962	308		
Община Главиница	Площ (ha)	17266	23536	4109	1811	887	56	116464	2,4
	Загуба почва (t)	0	37134	28276	23331	24279	3444		
Община Дулово	Площ (ha)	18942	27324	6346	3362	569	30	173321	3,1
	Загуба почва (t)	0	57665	46384	50769	16843	1660		
Община Кайнарджа	Площ (ha)	8607	12384	6496	3474	500	24	140423	4,5
	Загуба почва (t)	0	29547	46283	49743	13693	1157		
Община Силистра	Площ (ha)	13211	23166	6885	5261	1764	256	229803	4,5
	Загуба почва (t)	0	49166	51823	72142	42958	13714		
Община Ситово	Площ (ha)	5766	13587	3260	2686	962	40	108823	4,1
	Загуба почва (t)	0	25776	22469	33713	24913	1952		
Община Тутракан	Площ (ha)	12454	21477	4452	2937	787	17	123092	2,9
	Загуба почва (t)	0	36981	29510	36394	19408	799		

Източник: РИОСВ-Русе

Прилагането на добрите земеделски практики, правилното залесяване и обработки са гаранция за предотвратяването на ветрова и водна ерозия на почвата.

I.10.3.4. Опазване на земните недра и рационалното използване на подземните богатства.

Кариери за добив и преработка на скална маса на територията на областта:

- **кариера „Ястребна“**, намираща се на територията на с.Ястребна, община Ситово. Нарушена площ 10,5 дка. Обща площ на кариерата – 107,8 дка. Експлоатира се от „Водно строителство-Силистра“ АД.

- **кариера „Богорово“**, намираща се в с. Богорово, община Силистра. Нарушена площ 73,43 дка. Обща площ на кариерата – 155,3 дка. Експлоатира се от „Благстрой“ ЕООД.

- **кариера „Поп Кралево“**, намираща се в с. Поп Кралево, община Силистра. Нарушена площ 101,9 дка. Обща площ на кариерата – 249,186 дка. Експлоатира се от „Пътстроймонтаж“ ООД.

- **кариера „Керамик“**, намираща се в град Силистра. Нарушена площ 29,0 дка. Обща площ на кариерата – 150,0 дка. Експлоатира се от „Керамик“ ООД.

I.10.4. Биологично разнообразие. НАТУРА 2000

НАТУРА 2000 е общоевропейска мрежа от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни до-

говорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – *Директива 92/43/ЕЕС* от 21 май 1992 г. относно опазване на естествените хабитати местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и *Директива 79/409/ЕЕС* от 2 април 1979 г. относно опазването на дивите птици, наричана накратко Директива за птиците.

Основните изисквания на двете директиви са отразени в българското законодателство чрез *Закона за биологичното разнообразие (ЗБР)*. Съгласно ЗБР в страната се обявяват защитени зони като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за хабитатите. Списъците с природните местообитания и видовете, за чиито местообитания се обявяват защитени зони, са изброени в *приложения 1 и 2* на ЗБР.

Българската част от Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ обхваща **11,3%** от територията на страната по *Директивата за опазване на дивите птици 79/409/ЕИО* и **13,4%** от територията на страната по *Директивата за опазване на местообитанията 92/43/ЕИО*, приети с *Решение на МС № 122* от 02 март 2007 г за приемане на *Списък на защитените зони за опазване на дивите птици и на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна*.

На територията на областта има обявени **19 защитени зони (ЗЗ)** с обща площ **352 025,25ха**, от която **174 808,74 ха** на територията на област Силистра.

Защитените зони (ЗЗ) в Област Силистра по *Директивата за опазване на дивите птици* са девет на брой, разположени на **88 619,52 ха**, което представлява **31,13%** от територията на областта:

1. Комплекс Калимок (НАТУРА 2000 код BG0002030, области Силистра и Русе);
2. Стената (НАТУРА 2000 код BG0002031, Област Силистра);
3. Остров Пожарево (НАТУРА 2000 код BG0000237, Област Силистра);
4. Сребърна (НАТУРА 2000 код BG0000241, Област Силистра);
5. Хърсовска река (НАТУРА 2000 код BG0002039, Област Силистра);
6. Суха река (НАТУРА 2000 код BG0002048, области Силистра и Добрич);
7. Лудогорие (НАТУРА 2000 код BG0002062, области Русе, Разград и Силистра);

8. Гарванско блато (НАТУРА 2000 код BG0002064, Област Силистра);
9. Блато Малък Преславец (НАТУРА 2000 код BG0002065, Област Силистра).

Защитените зони в областта по *Директива за опазване на местообитанията* са десет на брой, разположени на **86 189,22 ха** или **30,28%** от територията на областта:

1. Калимок – Бръшлен (НАТУРА 2000 код BG0000377, области Русе и Силистра);
2. Лудогорие (НАТУРА 2000 код BG0000168, области Русе, Разград и Силистра);
3. Лудогорие – Сребърна (НАТУРА 2000 код BG0000169, област Силистра);
4. Лудогорие – Боблата (НАТУРА 2000 код BG0000171, области Разград и Силистра);
5. Суха река (НАТУРА 2000 код BG0000107, области Добрич, Варна и Силистра);
6. Боблата (НАТУРА 2000 код BG0000180, Област Силистра);
7. Пожарево – Гарван (НАТУРА 2000 код BG0000530, Област Силистра);
8. Остров Чайка (НАТУРА 2000 код BG0000534, Област Силистра);
9. Хърсовска река (НАТУРА 2000 код BG0000106, области Силистра, Добрич и Шумен);
10. Сребърна (НАТУРА 2000 код BG0000241, Област Силистра).

В областта има **16 защитени територии** по смисъла на *Закона за защитените територии (ЗЗТ)*. Един поддържан резерват, **12 защитени местности** и **3 природни забележителности** с обща площ **10 706,8543 ха**, от които **7535,7885 ха** са на територията на Област Силистра. Или **2,65%** от територията на областта са защитени територии по смисъла на ЗЗТ.

Поддържан резерват:

1. Поддържан резерват „Сребърна”.

Защитени местности (ЗМ):

1. ЗМ „Блатото край село Малък Преславец”;
2. ЗМ „Гарвански блата”;
3. ЗМ „Горната кория”;
4. ЗМ „Каракуз”;
5. ЗМ „Калимок – Бръшлен”;
6. ЗМ „Малък Канагьол”;
7. ЗМ „Меджит Табия”;
8. ЗМ „Остров Пожарево”;
9. ЗМ „Паметника”;

- 10.3М „Сая Кулак”;
- 11.3М „Суха река”;
- 12.3М „Пеликаните”.

Природни забележителности (ПЗ):

- 1. ПЗ „Скално образование Вратата”;
- 2. ПЗ „Скално образование Пещерата”;
- 3. ПЗ „Острата канара”.

I.10.5. Управление на отпадъците

От септември 2006 г. в гр. Силистра функционира регионално депо за твърди битови отпадъци (РДТБО), изградено със средства по Програма ИСПА на Европейския съюз. Депото приема битови, строителни и производствени отпадъци. Обслужва общините Силистра, Кайнарджа, Ситово, Дулово, Алфатар и Главиница. Община Тутракан депонира отпадъците си на РДТБО-Русе.

Таблица 78.

Количество отпадъци, депонирани на Регионално депо-Силистра за периода 2006-2010 г. (тонове/год.)

Община	Количество отпадъци (тона)				
	2006	2007	2008	2009	2010
Община Алфатар			48	230	291
Община Главиница					55
Община Дулово					2 469
Община Кайнарджа				169	241
Община Силистра	3 212	24 830	25 102	24 851	28 390
Община Ситово					440
Община София			29 480	146 549	
Община Никола Козлево					64,5
ОБЩО:	3 212	2 483	54 630	171 799	31 950,5

Източник: Община Силистра

Организация на сметосъбирането и сметоизвозването по общини

Всички населени места в **общините Силистра, Кайнарджа, Ситово, Дулово, Алфатар и Главиница** са обхванати от система за организирано сметосъбиране. Към момента основният метод за обезвреждане на отпадъците е депонирането им на РДТБО в гр.Силистра.

Сметоизвозването на твърдите битови отпадъци (ТБО) в **община Силистра** се извършва по *график*, утвърден и контролиран от общината. Периодичността на обслужване за град Силистра варира от ежедневно за контейнерите Бобър до веднъж седмично за съдовете Мева и контейнерите от 4 м³ в селата Айдемир и Калипетрово.

През 2008 г. община Силистра подписва договор с „Импакт Корпорейшън“ АД за оползотворяване на отпадъците от опаковки. Срока на договора е петгодишен. Организацията на системата за събиране на отпадъци от опаковки се състои от **три контейнера** в една точка: **син** (за хартия и картон), **жълт** (за пластмаса) и **зелен** (за стъкло). Контейнерите са разположени в **80 точки**, в които се разполагат три броя цветни контейнера или системата в напълно изграден вид следва да функционира с 240 броя съдове за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Понастоящем общият брой на разположените контейнери е 176 в 83 точки, като контейнерите за стъкло са 10 в десет точки. Честотата на извозване към момента е **два пъти** седмично за хартия и картон, и пластмаса и **един път** месечно за стъкло. Средно 460 души се обслужват от една точка за отпадъци от опаковки от хартия и картон, стъкло, и пластмаса. Обхванато население към момента е около **38 000 души** на територията на град Силистра.

Организацията на сметоизвозването от **община Главиница** до РДТБО в Силистра е два пъти месечно за контейнерите в гр. Главиница и веднъж месечно в останалите населени места от общината. В три точки в гр. Главиница са разположени контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

В **община Кайнарджа** от месец юли 2009 г. е организирано смето-събиране и извозване на битови отпадъци до РДТБО-Силистра. Сметосъбирането се извършва с индивидуални кофи тип „Мева“ с обем 0,11 м³ – 1894 бр. и контейнери тип „Бобър“ 1,1 м³ – 81 бр.

На 13.07.2009 г. е сключен договор между община Кайнарджа и „Импакт корпорейшън“ АД за доставка на съдове и организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки. В три точки в с. Кайнарджа са разположени контейнери за разделно събиране на отпадъци.

Организацията на сметоизвозването на ТБО в **община Дулово** се извършва по график от общинска фирма за гр. Дулово и втора, която обслужва останалите населени места в общината. В двадесет и пет точки в гр. Дулово са разположени контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Предстои включване на селата Черник, Чернолик и др. в системата за разделно събиране на отпадъци.

От 2008 г. в **община Алфатар** организирано се събират и извозват битови отпадъци до РДТБО-Силистра. От 2011 г. в общинския център стартира разделно събиране на отпадъци от опаковки.

В селата Ситово и Искра в **община Ситово** отпадъците се извозват до РДТБО-Силистра три пъти месечно, а в останалите села от общината – два пъти месечно. В края на месец март 2011 г. в с. Ситово са поставени контейнери за разделно събиране на отпадъци в три точки по три контейнера. Предстои поставяне на контейнери на още две точки в с. Ситово и пет в с.Искра. В с. Слатина пилотно стартира проект за разделно събиране

на отпадъци в чували. На всички домакинства в селото са раздадени по два чувала, един за пластмаса и хартия и втори за стъкло и метални отпадъци.

Все още няма стартирали мерки в общините за изграждане на площадки за третиране и компостиране на биоразградими отпадъци.

Нерешени проблеми на територията на областта възникват във връзка с оползотворяването (обезвреждането) на някои видове опасни отпадъци. Проблемът е нерешен за територията на цялата страна.

Частично е решен въпроса със съхранението и оползотворяването на залежали и негодни за употреба препарати за растителна защита на територията на областта. Нерешен остава въпроса с негодните за употреба пестициди на територията на общините Тутракан, Главиница и Силистра. На притежателите им са дадени предписания за привеждане на складовете за временното им съхранение в съответствие с нормативните екологични изисквания. ПУДООС набира информация за наличните количества пестициди с изтекъл срок на годност, съхранявани в складове, разположени на територията на РИОСВ-Русе, за решаване на проблема на национално ниво.

По отношение на болничните отпадъци, инсертаторите на болниците в Силистра и Дулово са спрени от експлоатация в края на 2006 г. В началото на 2007 г. всички лечебни заведения са сключили договори за транспортиране и предаване на опасните си отпадъци за обезвреждане в инсталации, отговарящи на нормативните екологични изисквания. През 2008 г. в МБАЛ-Силистра е въведен в експлоатация автоклав за обезвреждане на опасни болнични отпадъци.

I.10.6. Шум

Шумът е от един основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които е генериран. В зависимост от характера (постоянен, периодично повтарящ се, прекъснат), честотния спектър, интензивността и продължителността на експозиция на шума, въздействието му е по-малко или повече вредно.

Основният аспект на вредното въздействие на шума е свързан с влиянието му върху човешкия организъм. Високите шумови нива влияят не само върху слуховия апарат на човека, но и върху психическото и нервното състояние, имунната система и др. **Шумът представлява комплекс от различни по честота, сила, периодичност и др. фактори трептения.** Той може да е причинен от автомобилния, железопътния, въздушния и водния транспорт, както и от промишлени инсталации и съоръжения. Шумът може да бъде разделен **по вид трептения** (непрекъснат, импулсен, смесен) и според **честотната характеристика** (нискочестотен, средночестотен, свръхчестотен).

Провеждането на мониторинг се регламентира с:

Директива 2002/49/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 25 юни 2002 г. за оценка и управление на шума в околната среда.

Закон за защита от шума в околната среда, Обн. ДВ. бр.74 от 13 Септември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Юни 2009г.

Наредба № 2 от 05.04.2006 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр. 37/05.05.2006 г.

Наредба за изискванията към разработването и съдържанието на стратегическите карти за шум и към плановете за действие, обн. ДВ бр.70/29.08.2006 г.

През 2005 и 2006 г. измервания са провеждани на 24 контролни пункта, а от 2007 г. – на 15 пункта, разпределени в три зони:

- Пунктове върху територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик – 6 бр.;

- Пунктове върху територии с промишлени източници на шум – производствено-складови територии и зони – 4 бр.;

- Пунктове върху територии, подлежащи на усилена шумозащита:

- в зони за учебна дейност – 2 бр.;

- в зони за лечебна дейност – 1 бр.;

- в жилищни зони и територии – 2 бр.

Разпределение на шумовите нива по функционални зони:

- *Пунктове върху територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик.*

На всички контролни пунктове в тази функционална зона се наблюдава тенденция към понижаване на шумовите нива след 2005 г. Въпреки устойчивата тенденция на намаление все още дневните еквивалентни шумови нива в контролните пунктове при всички измервания превишават граничните стойности на дневно шумово ниво 60 dB (A), като за периода 2005/2009 г. превишението е от 2 до 12 dB (A).

- *Пунктове върху територии с промишлени източници на шум – производствено-складови територии и зони.*

Всички измерени стойности на дневното шумово ниво в периода 2005/2009 г. са в границите на допустимата норма - 70 dB (A) и варират от 57 до 69 dB (A).

- *Пунктове върху територии, подлежащи на усилена шумозащита – зони за учебна дейност; зони за лечебна дейност и жилищни зони и територии.*

В зоните за учебна дейност и в жилищните зони се наблюдава тенденция към намаление на шумовите нива след 2006 г., но все още се отчита превишение на граничните стойности на дневно шумово ниво от 45 dB (A) в зоните за учебни и лечебни дейности и 55 dB (A) в жилищни зони и територии. Превишаването е от 15-22 dB (A) в зоните за учебна и лечебна дейност и от 5-12 dB (A) в жилищни зони и територии.

II. АКТУАЛИЗИРАН SWOT-АНАЛИЗ

Силни страни (стимулатори на развитието)	Слаби страни (ограничители на развитието)
Териториална структура, природни ресурси и културно-историческо наследство – наличие, проблеми, използваемост	
<ul style="list-style-type: none"> - Добър потенциал на географското разположение, възможност за големи инфраструктурни проекти (мост Силистра-Кълъраш, път I-7). - Стратегическо транспортно местоположение за трансгранично сътрудничество. - Устройствена готовност за нови инвестиции, особено в центъра. - Плодородни почви – най-богатият природен ресурс на областта; висока използваемост на земеделските земи. - Богато културно и историческо наследство (КИН) – уникални културни факти от национално значение. - Богато природно наследство – биосферен резерват „Сребърна”, защитени територии, природни забележителности и защитени зони по Natura 2000. - Развита селищна мрежа със силно изявен център; добра достъпност на областния център от всички общински центрове. - Липса на сериозни релефни препятствия. - Добър потенциал за създаване на продукти на алтернативен туризъм, базиран на влажни зони – птици, КИН – висока познавателна стойност и атрактивност, 	<ul style="list-style-type: none"> - Непреодоляна периферност и затруднена достъпност на района. - Неоползотворени възможности за трансфер на стоки, технологии и хора през граничната зона. - Бедна на полезни изкопаеми, водни ресурси и гори, липса на повърхностни водни течения. - Оскъдни валежи, остри засушавания. - Малко поливни площи, разрушени напойтелни системи, неоползотворени възможности за интензивно земеделие. - Раздробена собственост и липса на развит пазар – бариера за ефективно ползване на земята. - Големи диспропорции в областта – „център-периферия”. - Недостатъчни зелени пояси в равнината, водещи до интензивна ветрова ерозия на почвите. - Наличие на свлачища и нестабилни лъсови основи – затруднено изграждане и поддържане на пътна инфраструктура. - Липса на продаваеми туристически продукти и още невалоризирано културно и природно наследство.

<p>р. Дунав.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Силистра е отличната европейска дестинация на България за 2010 г. по програма EDEN на ЕС. 	
Човешки ресурси и социален сервиз	
<ul style="list-style-type: none"> - Добър научен и кадрови потенциал, както и практически опит в сферата на селското стопанство (фермерство, агроикономика, кайсия, маркетинг). - Все още съхранени специалисти в машиностроенето, електрониката и химия. - Добре развит сектор на услугите предимно в областния център. - Достъп до мрежа от образователни и здравни услуги, културни институти и спортни съоръжения. - Толерантност между етническите групи. - Съхранени културни традиции на Добруджанския фолклор. - 	<ul style="list-style-type: none"> - Отрицателен естествен прираст, особено силен в селата, предопределящ регресивен тип възпроизводство на населението. Силно застаряване на населението. - Интензивни миграционни процеси. - Териториални различия при регистрираната безработица. Безработица със стойности над средните за страната и особено висока при групи с ниска квалификация, средно специално и основно образование при младите хора и ромите. - Намален дял на реално заетите от активното население. - Сезонна заетост в селското стопанство и хранителната индустрия. Неоползотворени кадри на Висшия земеделски колеж и Опитна станция по кайсията. - Ниско образователно равнище в селата. Липса на условия за кариера на младите хора в селата. - Хроничен дефицит на средства за поддържане и обновяване на съществуващата инфраструктура на здравеопазването, образованието и културата. - Селският проблем „училища в криза“ се пренася във времето поради намаляващите контингенти деца. - Трайно незаети лекарски практики в отдалечени селски райони, концентрация на специалисти в областния град, недостиг на лекари в спешната помощ и на специалисти по здравни грижи.
Стопански сектор	
<ul style="list-style-type: none"> - Готовност на местната власт да обоснове възможностите за осъществяване на големи инфраструктурни (транспортни и производствени) проекти, финансирани чрез фондовете на Европейския съюз 	<ul style="list-style-type: none"> - Непреодоляно сътресение от реструктурирането, липса на стопански структури с капацитет за тласък в развитието и обновяването на областната икономика; липса на нови/утвърдени търговски марки; липса на ново търговско лого на об-

<p>и привличане на държавни целеви средства.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Газификация на няколко общини на областта през 2012 г. - Сравнително добре развити икономически функции на центъра – диверсифицирана икономика. - Специализация, научен потенциал, производствен опит и традиции в хранителната индустрия и аграрния сектор. - Силно развито растениевъдство. - Тенденция към значителен ръст в индустриалния сектор (промишлеността). - Добре развита преработваща промишленост, базирана на селското стопанство и добри възможности за изграждане на клъстер „Храни”. - Наличие на сертифицирани производства на храни за износ в ЕС („Меком”, „Жоси”). - Развиващ се сектор на жизнеспособни МСП. - Устроени възможности за изграждане на бизнес парк „Дунав” и мост Силистра-Кълъраш. - Добри предпоставки за привличане на инвестиции включително и за високотехнологични производства. - Развитие на рибарството. Учредена рибарска общност на общините Тутракан, Главиница и Сливо поле. Предстоящи за инвестиране 7 млн. лева от ОП „Рибарство и аквакултури”. - Наличие на добър потенциал и стремеж за развитие на алтернативен туризъм. - Добър климат на партньорство между областта, частния сектор и неправителствените структури. 	<p>ластта.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Липса на стимули за иновации. - Сравнително ниска бизнес култура, мениджмънт и предприемачески умения в МСП. Неконкурентноспособно оборудване и технологии. - Недостиг на инвестиционен капитал за обновяване и разширяване на производствата. Нисък дял на наукоемки и високотехнологични производства. - Неразвита логистична инфраструктура (тържища, борси, зони и паркове). - Ограничени местни пазари и недостатъчна конкуренция. - Слаба инвестиционна активност. - Сериозно разминаване между предлагана и търсена квалификация в пазара на труда (недостатъчно проучен проблем). - Нестабилни стопански структури в аграрния сектор; ниско ниво на научно обслужване; липса на условия за развитие на фермерство от европейски тип. - Висока степен на зависимост от аграрния сектор (41%). - Неоползотворени възможности на кайсията, лозята и поливното земеделие. - Неоползотворени възможности за ефективно животновъдство и недостатъчни суровини за преработка. - Много бариери пред желаното развитие на туризма: инфраструктура – нисък стандарт; туристически продукти – в „идейна фаза”; професионализъм – оскъден; селищна среда – видими следи на хронична бедност и ниска битова култура; нагласа и информираност на населението – оскъдна.
Техническа инфраструктура и екология	
<ul style="list-style-type: none"> - Река Дунав като общоевропейски транспортен коридор (ОЕТК) № 7 улеснява комуникациите на областта с Източна и 	<ul style="list-style-type: none"> - Все още липса на газификация. - Нисък дял на пътищата от висок клас. Недобро състояние на общинската пътна

<p>Централна Европа.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пристанище Силистра, както и новоизграденият фериботен комплекс са връзката на сухоземната инфраструктура на областта с ОЕТК № 7. - Възможност за финансиране на мащабни инфраструктурни и екологични проекти от структурните фондове на ЕС. - Начало на процедурите през 2011 г. по строителството на Дунав мост III. Ремонт на отсечки по път I-7 „Силистра-Шумен-Ямбол-ГКПП Лесово-Хамзъбейли” и превръщане на гр. Силистра в един от неговите транспортни възли. - Възможност за ефективна експлоатация и натоварване на комбинираните видове транспорт, предлагани от съществуващата инфраструктура, които ще повишат инвестиционната привлекателност на областта. - Изградена транспортна мрежа. - Добре изградена електроенергийна мрежа с възможности за допълнително натоварване. - Възможност за добиване на енергия от възобновяеми източници – р. Дунав, вятър и слънце. - Изграден Областен съвет по енергийна ефективност. Целенасочени действия за повишаване на енергийната ефективност. - Областта няма „горещи” екологични точки и агресивни замърсители. - Осигурено непрекъснато водоснабдяване за цялото население от областта. - Съхранена чистота на въздуха и почвите най-вече благодарение на ниска гъстота на населението и отсъствие на тежка индустрия. - Богат ресурс на чисти води (в поречието) – за питейни нужди и поливно земеделие. - Разнообразие на защитени територии и защитени зони по Натура 2000 с уни- 	<p>мрежа.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Единствената железопътна линия не е удвоена и не е електрифицирана. - Амортизирана водопроводна мрежа и големи загуби на вода. - Голяма дълбочина на водоизточниците, което оскъпява водата. - Разрушени хидромелиоративни системи и понижено предлагане на вода за напояване. - Недостатъчни ПСОВ и недоизградени канализационни системи. - Забавен процес на модернизация на съобщителната система и ограничено предлагане на съвременни услуги. - Недостиг на финансов ресурс за поддържане на съществуващата и за изграждане на нова техническа инфраструктура, както и за благоустрояване на населените места; - Съществуват нерегламентирани сметища и стари замърсявания. Общините нямат достатъчно средства и системи за контрол за ликвидиране на замърсяванията.
--	---

<p>кални природни дадености и богато биологично разнообразие (птиците).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Възможност за отреждане на нови защитени територии и зони за програма НАТУРА 2000 по дунавското крайбрежие. 	
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> - Макроикономическа стабилизация на страната. - Реализиране на транспортно-географското местоположение на областта и интегриране в европейските транспортни коридори при ново качество на транспортната инфраструктура на основата на съвременен комбиниран транспорт. - Отвореност към европейските пазари. - Преодоляване на периферността и издигане качеството на областта до евроцентър чрез трансгранично, транснационално и трансрегионално сътрудничество като предпоставка за устойчив растеж и привличане на инвестиции. - Нараснало търсене на модерни туристически продукти в световен, европейски и национален план. - Развитие на публично-частно партньорство, концесии и т.н. 	<ul style="list-style-type: none"> - Продължаващо обезлюдяване на територията. - Продължаваща слаба адаптивност на работната сила. - Изтичане на млади квалифицирани специалисти в други по-развити страни от ЕС. - Силен конкурентен натиск върху бизнеса (особено върху МСП) вследствие от присъединяването към ЕС. - Силен конкурентен натиск от страна на съседни райони на областта за привличане на инвестиции – публични и частни. - Недостатъчна децентрализация и развитие на местното управление: голяма зависимост на общините от централното бюджетно финансиране. - Липса на финансови средства за съфинансиране на проекти. - Липса на институционален и административен капацитет в малките общини за разработване на проекти и усвояване на средства от европейските фондове.

III. АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ, ЦЕЛИ И МЕРКИ

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 1:

Изграждане на съвременна инфраструктура, реализираща геостратегическото местоположение на областта, водеща до повишаване на привлекателността за инвестиции и подкрепяща ускореното социално-икономическо развитие на Област Силистра.

По този приоритет **междинната оценка** за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г., дадена от лицензираната фирма „Орбис-план“-София за периода до 2010 г. включително, е **65 %**, т.е. **оптимални резултати/ много голям напредък**.

Развитието и модернизацията на инфраструктурата е от определящо значение за инвестиционните възможности и конкурентнособност на областта.

Периферното местоположение на Област Силистра налага усилия за преодоляване на структурните проблеми в развитието ѝ като граничен район. Прекият път към преодоляване на този проблем преминава през всеобщо подобряване на инфраструктурата, стимулираща общото икономическо развитие, трансгранично сътрудничество и икономическо приобщаване на цялата територия.

Облекчаването на **проблема „териториална изолация“** чрез подобрен достъп до транспортни, информационни и комуникационни мрежи и услуги, развитието на трансгранични инфраструктурни системи и бизнес услугите при съхранен екологичен баланс се търси чрез следните специфични цели:

Специфична цел 1: Граничното разположение на областта да се превърне от ограничител в стимулатор за развитие.

Неизградената инфраструктура е една от причините за относителната **изолираност** на областта от националната територия и почти пълната затвореност на север. Превръщането на Област Силистра в кръстопът на Общоевропейския транспортен коридор (ОЕТК) № 7 и транспортен коридор I-7 между Турция, Румъния, Украйна, Русия и пр. изисква следните мерки и действия:

Мярка 1. Свързване на пътната и жп мрежи на Р България и Румъния и осигуряване функционирането на Източния Балкански коридор.

Мярката свързваме с:

- Изграждане на **мост**, комбиниран за пътен и жп транспорт, както и с газопрееносна тръба, с оглед улесняване процесите на транспортно и икономическо сътрудничество между двете страни и усвояване потенциала на транспортните им системи;

Мярка 2. Усвояване специфичните възможности на транспортната инфраструктура на областта за комбиниране на видовете транспорт.

- Модернизиране на **пристанище Силистра** като единственото у нас специализирано пристанище за обслужване на кораби и вагони с на-сипни, палетизирани и контейнеризирани товари.

- Изграждане на ферибот Тутракан-Олтеница и подобряване параметрите на второкласния път II-49 Тутракан-Разград, с търсене на най-късата връзка до автомагистрала „Хемус” и пристанище Варна.

Мярка 3. Концентриране на финансови средства за поддържане на съществуващата пътна инфраструктура.

- Усилията да се насочат основно към гръбнака на пътната мрежа – **първокласния път I-7** за привеждането му във вид, готов да поеме международен пътнически и товарен трафик. Да се търси взаимодействие със съседните области за едновременни действия в тази посока.

Специфична цел 2: Развитие и модернизация на регионалната и местната инфраструктура.

Важните предпоставки за регионален растеж и заетост са свързани с осигуряване на добър транспортен и комуникационен достъп до зоните за развитие на икономически дейности и социални услуги. Действията ще се съсредоточат в няколко посоки:

Мярка 1. Подобряване на достъпа и развитието на информационните и комуникационни технологии в областта на публичните услуги и услугите за МСП.

Постигането на тази цел е свързано с:

- въвеждането на широколентови технологии за цифров пренос на информация, водещи до повишаване на ефективността, обхвата и прозрачността от предоставянето на публични услуги на населението (образование, здравеопазване, услуги на местната и областната администрация, данъци и др.), както и услуги за местния бизнес (информационни системи, данъчна информация и др.), предоставяни от местната власт;
- осигуряването на подходящо обучение на населението и местния бизнес.

Мярка 2. Подобряване на транспортния достъп на регионално ниво до главните транспортни коридори, както и достъпа до периферните и изостаналите райони.

Тази мярка е насочена към пътищата, осигуряващи вътрешнорегионални връзки и включва ремонтване на второкласните пътища в посока изток-запад, както и поддържане на третокласната пътна мрежа, осигуряваща връзките в областта.

Мярка 3. Оптимално усвояване потенциала на областта за добив на вода и използване на възобновяеми енергийни източници.

Макар и на голяма дълбочина, ресурсите на питейна вода са големи и една обмислена стратегия за **износ на вода** в съседни, бедни на вода общини, може да бъде добра възможност за развитие.

Все по-големият интерес към използването на **възобновяеми енергийни източници** е удачно да се реализира чрез създаване на каскада от хидрогенератори, които да се задвижват от водното течение на река Дунав.

Областта попада в зоната на средно-машабната ветрова енергия, което дава възможност за разработване и включване в проекти за **добив на вятърна енергия** в съответствие с Националната стратегия за увеличаване използваемостта на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ).

Специфична цел 3: Доизграждане и модернизиране на енергийната инфраструктура.

Периферното разположение на областта в националната територия я поставя и в периферно положение по отношение на националните газо-преносни и електропреносни системи, което затруднява сигурността в обслужването и възможностите за алтернативно захранване. С газификацията на областта и далекопровода от 110 kV проблемът ще бъде преодолян.

Мярка 1. Повишаване степента на сигурност в електрозахранването.

Град Силистра е един от малкото областни градове с една възможност за резервно захранване при аварии. Изграждането на електропровод 110 kV от подстанция Тутракан до подстанция Силистра ще повиши сигурността на захранване и ще подобри капацитета на мрежата в областта. Ще се подобрят и възможностите за резервно електрозахранване на водозточниците за осигуряване на нормално функциониране на помпените станции, което да прекъсне аварийното спиране на водоподаването (специфичен проблем за водоснабдяването в областта).

Доразвитие на електроразпределителната мрежа в крайдунавския ареал, където подпочвените води са плитки и посредством малки помпени станции може да се използват за напояване.

Мярка 2. Модернизиране на енергийната инфраструктура чрез въвеждане на природния газ като алтернативен енергоносител в областта.

Планирано е **газифицирането на няколко общини** на областта да започне през **2011 г.** Изграждането на **газоразпределителна мрежа** за битово, обществено и промишлено газоснабдяване на град Силистра, предвид безспорните икономически и екологически предимства на природния газ пред традиционните енергоносители, е една добра перспектива за областта.

Мярка 3. Оптимизиране на енергийното потребление чрез разработване на програми и проекти за енергийна ефективност.

Действията за подобряване на енергийната ефективност разкриват голям потенциал за подобряване както на конкурентноспособността на

икономиката чрез намаляване на енергоемкостта на произведения продукт, така и за повишаване стандарта на обитаване на частните и обществените сгради. Необходими са не само технологични мерки, но и разяснителна, информационна и организационна дейност.

Специфична цел 4: Инвестиции в екологичната инфраструктура и подобряване на екологичния баланс на територията на областта.

Съхраняването на екологичния баланс в територията на областта ще бъде насочено към поддържане на чистотата на въздуха, водите и почвите, опазване на защитените природни територии и биоразнообразието, а също така към функционирането на надеждна система за мониторинг и управление на околната среда, за екологично образование и трансгранично сътрудничество.

Мярка 1. Подобряване качеството на атмосферния въздух.

- Намаляване на вредните емисии от производствения и битов сектор.

Общинските власти са органите с най-големи задължения и отговорности по поддържането на качеството на атмосферния въздух на местно ниво. В случаите на нарушено качество те имат определени задължения от законодателството. В задълженията им се включва да изготвят програми, в които да оценят нивата на замърсяване, да установят конкретните източници и да предвидят и приложат мерки за достигане на установените норми за качество.

Най-сериозен проблем във връзка с качеството на атмосферния въздух в регион Силистра се явява **наднормените нива на съдържание на фини прахови частици**. Това се дължи на използването на твърди горива с високо пепелно съдържание, основно в битовия сектор през отоплителния сезон. Друг източник на прах е промишлеността.

- Организиране на ефективен и екосъобразен транспорт.
- Подобряване чистотата на пътищата.

Мярка 2. Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси на територията на Област Силистра.

- Намаляване замърсяването на повърхностните води от заустването на непречистени отпадъчни води:
 - доизграждане на канализационната мрежа на областта като до момента е канализирана **45,8%** от урбанизираната среда на областта;
 - въвеждане в експлоатация на **ПСОВ⁹ в с.Сребърна**;
 - доизграждане на пречиствателни станции за отпадни води в Главиница и Дулово;

⁹ Пречиствателна станция за отпадни води

- стартиране процеса на изграждане на **ПСОВ в Силистра, Тутракан и Алфатар**, което ще доведе до подобряване качеството на водите на водоприемниците, в които до сега отпадните води са зауствани без пречистване;
- прилагане на добри земеделски и фермерски практики за предотвратяване замърсяването на повърхностните води.
- Минимизиране на рисковете/щетите от вредното въздействие на водата при кризисни ситуации:
 - почистване и укрепване на речни корита;
 - брегоукрепване чрез изграждане на **800 метра кейова стена** по р. Дунав;
 - наблюдение и контрол на язовирите в областта.

Мярка 3. Осигуряване на непрекъснато водоснабдяване с питейна вода с добри качества.

- Намаляване загубите на питейна вода.
- Подмяна на амортизираните водоснабдителни съоръжения.
- Спазване на нормите за качество на питейната вода.
- Обновяване или реконструкция на водопроводната мрежа.

Мярка 4. Устойчиво управление на отпадъците.

Чрез мярката се цели намаляване образуването на отпадъци и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци:

- изграждане на съоръжение за предварително третиране на битови отпадъци, в това число и компостиране на отпадъци, към Регионалното депо за твърди битови отпадъци;
- увеличаване дела на разделно събраните отпадъци и дела на рециклираните и оползотворени битови отпадъци;
- увеличаване количествата рециклирани и оползотворени биоотпадъци;
- рационално управление на утайките, получени като отпадък при пречистване на отпадъчни води;
- изготвяне и реализиране на Проекти за саниране на неорганизираните сметища и поетапното им ликвидиране;
- саниране и/или рекултивация на закритите депа на територията на областта.

Мярка 5. Опазване на биоразнообразието и защита на природата.

- Опазване на редки и защитени растителни и животински видове и техните местообитания в:

Защитени зони по НАТУРА 2000. Целта е опазването на местообитания и видове растения и животни, определени като такива с европейско значение. Изграждането на мрежата е от съществен принос в усилията за запазване и подобряване на качествата на околната среда.

Защитени територии. Подобно на мрежата НАТУРА 2000, развитието и на мрежата от защитени територии с национална значимост допринася за подобряване качеството на живот и развитието на туризма. Доброто управление на тези мрежи е важен фактор за постигане на главната цел за ограничаване загубата на биологично разнообразие и устойчиво ползване на природните ресурси.

- Увеличаване площта на защитените зони и територии.
- Разработване на планове за управление на защитените зони и територии.
- Изграждане на еко-туристическа инфраструктура.
- Разработване на проекти, насочени към защита на природата – проектни предложения в сектор „Биоразнообразие” по Оперативна програма „Околна среда”.
- Устойчиво ползване на биологични ресурси – гори, дивеч, различни видове морска и сладководна риба, лечебни растения, билки, горски гъби и др.
- Ликвидиране на браконьерската сеч и други незаконни дейности в защитените територии и по поречието на Дунав.
- Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

Мярка 6. Намаляване на замърсяването от стопанска дейност и опазване на почвите.

Чрез мярката се цели да се запазят най-важните функции на почвата, като тези да филтрира подпочвените води, да задържа хранителни вещества и вода, необходими за растежа на растенията, да бъде жизнена среда за различни организми, сред които и разграждащите вещества, да поглъща, натрупва и отразява слънчева енергия. Необходимо е:

- постоянен контрол на обекти, които със своята дейност са потенциални замърсители на почвите;
- прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство, умерена употреба на препарати за растителна защита и достатъчна отдалеченост от промишлени замърсители;
- борба с ерозионните процеси и укрепване на свлачищата.

Ерозията може да е резултат на всяка човешка дейност, която излага почвата на въздействието на дъжда и вятъра, увеличава скоростта на оттока от дъждовна вода или разширява засегнатата площ.

Мярката включва залесявания на ерозирани и застрашени от ерозия терени, противосвлачищни отводнителни и укрепващи съоръжения.

- Рационално използване на подземните богатства.

Мярка 7. Намаляване на вредното въздействие на шума.

Шумът и шумовото замърсяване на околната среда представляват един от големите екологични проблеми на нашето време. Шумът влияе из-

ключително негативно върху човешкото здраве, като засяга всички системи в тялото. В началото се засяга слухът, след това централната нервна система, кръвното налягане и психиката. Нарушава се сънят, човек става раздразнителен и неработоспособен. Звучите се възприемат и по време на сън, като влиянието им е дори по-вредно от това в будно състояние.

- Изработване на шумова карта на град Силистра.
- Подобряване организацията на транспорт по натоварените пътни артерии.

Мярка 8. Разработване и изпълнение на Програми за опазване на околната среда.

Съгласно чл. 79, ал. 1 от *Закона за опазване на околната среда* общините имат задължение да разработят програми за опазване на околната среда, чието основно предназначение е да посочат как да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми. В тази връзка програмите трябва да открият екологичните приоритети на общините, а набелязаните в тях мерки да са в съответствие с Областната стратегия. Това са мерки, чрез които общините следва да изпълнят задълженията си и да реализират про-
возмоцията си, делегирани им от нормативни актове.

Неразделна част от общинските програми за опазване на околната среда трябва да бъдат общинските програми за управление на отпадъците, разработени в съответствие с изискванията на *Закона за управление на отпадъците*, както и местните програми за управление качеството на въздуха в случаите, когато това се изисква от *Закона за чистотата на атмосферния въздух* и *Наредба № 7*.

Мярка 9. Институционални мерки, партньорства с бизнеса и гражданите. Те са:

- провеждане на активна информационна и обучителна кампания за повишаване на екологичната култура и съзнание на населението в областта;
- повишаване на екологичното съзнание на учениците в училищата;
- използване на програмите за заетост за решаване на екологични проблеми;
- поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 2:

Развитие на диверсифицирана и конкурентноспособна икономическа структура на областта.

По този приоритет **междинната оценка** за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г., дадена от лицензираната

фирма „Орбис-план”-София за периода до 2010 г. включително, е **15 %**, т.е. **незначителни резултати/ минимален напредък**.

Основен проблем в развитието на областта е равнището на изграденост и структурата на **преработващата промишленост**. Необходимо е да се предприемат мерки, които да стабилизират и развият икономическата структура в посока към засилване позициите на преработващата промишленост с дейности от различен вид, доколкото тази промишленост е основа за въвеждане на нови технологии, диверсифициране на работните места, запазването и привличането на високо квалифицирани специалисти.

Специфична цел 1: Нарастване на вложените инвестиции, в т.ч. на чуждестранните.

Мярка 1. Създаване на условия за привличане на инвестиции в областта. Тази мярка изисква:

- осъществяване на газифицирането и на други големи инфраструктурни проекти в областта;
- маркетингова реклама и промоциране на възможностите на областта;
- разширяване на контактите с чужди бизнес партньори и международно сътрудничество, стимулиращо бизнес контактите;
- работа в мрежа с организации, подкрепящи икономическото развитие на национално, регионално и местно равнище.

Мярка 2. Устройство решения за ново икономическо развитие.

Предлагането на предприемачески **терени**, както и на **офиси**, е важен фактор за разкриването на нови производства и допринася по решителен начин за създаване на работни места и модернизиране на производствената структура. За тази цел е необходимо да се определят и резервират нови производствени терени. В сегашното си състояние всички производствени зони са неефективно използвани и което е по-важно – не могат да бъдат използвани за нови инвестиционни инициативи, тъй като над 90% от собствеността на терените в тях е частна и раздробена. За тази цел дейностите ще се насочат към:

- осигуряване на терени за изграждане на нови технологични предприятия и привличане на чужди инвестиции;
- осигуряване на терени и възможности за ускорено развитие на сектора на услугите, изследванията и технологиите;
- обвързване на предприемаческата среда с всички видове елементи на техническата инфраструктура (удобен и бърз транспортен достъп, качество на съобщителните комуникации), лесно и удобно взаимодействие с елементи на пазарната инфраструктура (банкови и застрахователни институции, борси и др.), удобен достъп до различните

елементи на социалната инфраструктура и всичко друго, което се включва в понятието „стандарт за качество на средата“.

Специфична цел 2: Стимулиране на частния бизнес и ориентирането му към развитие на жизнеспособни и високо адаптивни малки и средни предприятия.

Мярка 1. Подкрепа на предприемачите за стартиране и развитие на малкия и среден бизнес сектор чрез повишаване на достъпа и изграждане на регионална и местна бизнес инфраструктура.

Тук могат да се предприемат следните дейности:

- предоставянето на регионални и местни **бизнес услуги**, допринасящи за развитието на предприемачеството и местния бизнес;
- подкрепа за развитието на **бизнес паркове** и **бизнес инкубатори**, в т.ч. на „Дунавски бизнес парк“; засилване капацитета на съществуващите и изграждане на **консултантски и информационни центрове** за предоставяне на навременна и компетентна информация относно пазарната, ценовата и технологичната политика;
- изграждане на **регионални офиси** за обслужване на инвеститори, изложбени зали;
- организиране и участие на стопанските субекти в областта в **изложения** и информационни кампании за стимулиране на икономическите връзки и сътрудничество.

Подкрепа на бизнеса чрез осигуряване на информация за възможности за участие в **европейски програми и фондове** на регионално, национално и международно ниво.

Мярка 2. Подобряване на обслужването на бизнеса в областта.

- изграждане на система за електронно обслужване на бизнеса;
Изграждането на такава система ще намали бюрокрацията и ще създаде предпоставки за „безболезнена комуникация с властта“, т. е. ще намали контактите между администрацията и представителите на бизнеса, което е също важен фактор за премахване на корупцията.
- въвеждане на нови технологии и информационни продукти за обслужване на бизнеса;
- разработване на пакет от **инструменти за стимулиране на бизнеса** на местно ниво: местни данъци и такси, поддържане на база данни за свободни общински терени, консултантска и методическа подкрепа за създаване и развитие на малки и средни предприятия в преработващата промишленост, информационно осигуряване, провеждане на периодични срещи и форуми с бизнеса в областта и общините.

Мярка 3. Подпомагане на МСП за възприемане и ефективно изпълване на информационните и комуникационни технологии.

- изграждане на информационни системи;
- обучение на местния бизнес;
- развитие на бизнес мрежи и коопериране на малките и средни предприятия в областта.

Специфична цел 3: Повишаване на технологичното ниво и конкурентноспособността на икономиката в областта.

Тази цел е свързана с постигането на определени технологични стандарти и ново качество на произвежданата продукция.

Мярка 1. Развитие на потенциала на областта в трансфера на технологии в различни сектори на икономиката.

Необходимо е да се положат усилия за създаване на **технологични центрове**, които да подпомагат производителите по отношение на тяхното технологично развитие. За тази цел могат да се ползват и възможностите по линия на трансграничното, транснационалното, международното и трансрегионалното сътрудничество.

Мярка 2. Въвеждане на нови технологии и повишаване на конкурентноспособността.

- подкрепа на бизнеса за въвеждане на нови технологии в производството;
- внедряване на **системи за управление на качеството** в предприятията.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 3:

Развитие на аграрния сектор и създаване на клъстер „Храни“.

По този приоритет **междинната оценка** за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г., дадена от лицензираната фирма „Орбис-план“-София за периода до 2010 г. включително, е **25 %**, т.е. **умерени резултати/ значителен напредък.**

Област Силистра има **утвърден аграрен профил**, който е значим в структурата на икономиката ѝ. Развитието на областта ще се обляга основно на него и през плановия период до 2013 г. Оценен от позицията на съвременните критерии и изисквания на ЕС, аграрният сектор на областта съдържа много недостатъци и в същото време неизползвани потенциали.

Целите и мерките се насочват в **две основни направления:**

- преодоляване на недостатъците – ниска принадлежна стойност, слаба организираност и пазарна инфраструктура, слабо присъствие на научно обслужване, ниска ефективност;

- разширяване на комплекса от дейности (оползотворяване на ресурси) – модерно животновъдство, увеличаване на трайните насаждения (кайсия, лозя, технически култури), **поливно земеделие**, преработващи предприятия, екологизация (НАТУРА 2000), включване на алтернативния туризъм като съпътстваща дейност (допълнителни доходи и „култивираща” поведението на всички), клъстер „Храни”, туристическо лого на областта.

Наред с пазарно ориентираните производства и услуги, областта носи бремето на много бедни натурални и полупазарни стопанства. Подпомагането им и извеждането на част от тях до нивото на пазарно-ориентирано производство е също част от целевия пакет за развитие на аграрния сектор и селските райони на областта като цяло.

Крайната цел в развитието на аграрния сектор и селските райони е да се постигнат нови качества – конкурентноспособност, интензификация, устойчивост, собствена физиономия.

На тази основа се залагат следните специфични цели и мерки.

Специфична цел 1: Оптимално използване на природните ресурси.

Мярка 1. Развитие на модерно животновъдство.

Мярката включва подпомагане в изготвяне на бизнес планове и проекти за създаване на модерни ферми, административна подкрепа в изготвяне и реализация на инвестиционните проекти, изготвяне на устройствени проекти и осигуряване на базова инфраструктура.

Мярка 2. Подмяна и увеличаване на трайните насаждения (кайсия, лозя, технически култури).

- съдействие за комасация на необходимата земя;
- привличане на инвеститори;
- отдаване на концесия.

Мярка 3. Увеличаване на площите за поливно земеделие.

- инициране на публичен проект за нова напоителна система с дунавска вода;
- осигуряване на вода за напояване в отдалечени от дунавския ареал общини;
- проучване и картиране на микрорайоните, подходящи за поливно земеделие;
- информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване.

Мярка 4. Отреждане на територии за защитени зони по НАТУРА 2000.

Ще се постигнат ефекти на „екологичен имидж“, естетизация на ландшафта откъм реката и от суша, съхранение на биоразнообразието на флора и фауна, обогатен туристически ресурс, възможности за залесяване с противоерозионен ефект и стопанско ползване в бъдеще.

Мярка 5. Залесяване на крайбрежни и ерозиращи терени.

Успоредно с Мярка 4 се провежда залесяване на такива територии.

Мярка 6. Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта.

Мярката включва:

- изграждане, отводняване и стабилизиране на селскостопански пътища,
- устройване на полски чешми, крайпътни залесявания, заслони, места за почивка.

Тази лека инфраструктура ще има двойствено използване – от стопаните и от посетители – туристи/пътници.

Мярка 7. Популяризиране и стимулиране на биологично земеделие.

Популяризирането се реализира чрез масово достъпни информационни материали за добри практики и консултации в агробизнес центрове. Стимулирането става по две **направления** – по-изгодна пазарна реализация на продукцията и леснодостъпно осигуряване на компост за наторяване. Мярката е в пряка зависимост от осигуряване на условия за поливно земеделие.

Мярка 8. Изготвяне (актуализация) на земеустройствени проекти и схема за райониране на културите.

Приоритетно се планират и проектират районите, подходящи за мерки 2,3,4 и 5. Тези проекти са необходима основа както за доброволна комасация, така и за устройване на полската инфраструктура. Областта се нуждае и от актуална, масово достъпна схема за райониране на културите според почвено-климатичните условия.

Специфична цел 2: Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси.

Мярка 1. Осигуряване на масов достъп до актуална информация и повишаване на научното обслужване в аграрния сектор.

Информацията включва пазарните конюнктури, съвременни технологии на растениевъдство, животновъдство, съхранение и преработка, възможности за финансиране на аграрни дейности, консултации, обучение, сортове и породи.

Специална програма към този информационен масив се посвещава на изискванията на ЕС за **качество** на продукцията. Достъпът до тази ин-

формация се осигурява чрез интернет сайт, мрежа от децентрализирани **агробизнес центрове** (поне по един във всяка община, но с единно управление в областния център). Мярката се реализира като единна система за информация и съвети в земеделието.

Мярка 2. Укрепване на съществуващите и създаване на нови браншови организации на производители (овощари, пчелари, животновъди, зърнопроизводители).

Освен крупните частни стопани, мярката обхваща земеделските кооперации и дребни производители. Сегашното „застраховане” от природните рискове с разнородно производство трябва постепенно да премине към тясна специализация, чиито рискове се компенсират с нормални застрахователни инструменти.

Мярка 3. Подкрепа на млади фермери.

Младите фермери ще имат възможност за директна финансова помощ от структурен фонд на ЕС. Необходимо е да им се помага в изготвяне на бизнес планове и проекти за кандидатстване. Мярката предвижда и включване в обучения, съвети, административни улеснения.

Мярка 4. Подкрепа за натурални и полупазарни стопанства с цел превръщането им в пазарноориентирани. Борба със сивия сектор.

Преобладаващите дребни производители са с ориентация към **натурално стопанство** и спорадична ориентация към пазарна реализация на продуктите. Макар и неефективна, тази форма на микроикономика е основната опора/компенсатор на селската бедност и безработица. Досегашните програми за подкрепа в аграрния сектор се оказват неприложими за тях. При директна и лесно достъпна помощ много от тези малки стопанства биха могли да се изведат до пазарна ориентация и специализация. При изготвен бизнес-план за развитие на такова стопанство фермерът би могъл да получи именно такава помощ.

Специфична цел 3: Подобряване на качеството и маркетинга на земеделските продукти.

Мярка 1. Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС.

Освен информацията и съветите по Мярка 2.1 фермерите ще имат възможност да получат и пряка финансова помощ за привеждане на качеството към наложените стандарти.

Мярка 2. Изграждане на лаборатория за сертифициране на качествата на пресни и преработени селскостопански продукти.

Мярка 3. Изграждане на земеделски тържища и борси (в Силистра и Тутракан).

Развитието на тържищната търговия в конкуренция с веригите супермаркети ще повишава както нивото и качеството на търговията с пресни и преработени селскостопански продукти, така и съответствието на качеството им с международните стандарти.

Мярка 4. Създаване на търговско лого на областта – „Кайсия”.

Мярката е зависима от реализацията на други няколко – увеличени насаждения/производство, подменен сортов състав, нови мощности за преработка, създаване на пълния асортимент продукти, базирани на кайсията. Удачно е областта да създаде и реализира **координирана програма „Кайсия”**. Спецификата на настоящата мярка предполага реклама и маркетинг.

Специфична цел 4: Разнообразяване на икономическите дейности и повишаване качеството на живот в селските райони.

Тази цел преследва паралелно няколко желани ефекта:

- регионален – намаляване на диспропорциите в развитието на областта;
- икономически – увеличаване на добавената стойност в аграрния сектор и от там – ефективността и конкурентноспособността му;
- социален – облекчаване на бедността и увеличаване на заетостта в селата.

Мярка 1. Изграждане на предприятия за производство на биоетанол и биогориво.

Мярката е в процес на реализация по частни инициативи. Публичната функция трябва да се изрази в три направления – стимулиране на съпътстващи производства (напр. животновъдство), екологичен мониторинг и съдействие в навременно осигуряване на стандартни инфраструктури.

Мярка 2: Създаване на индустриални паркове за привличане на инвеститори в предприятия за преработка на плодове и зеленчуци (замразяване, сушене, консервиране, дестилиране).

Мярката включва устройствени проекти, уреждане на собствеността на земята, осигуряване на инфраструктура и маркетинг за привличане на инвеститори.

Мярка 3. Подпомагане на частни инициативи в създаване на микро-предприятия (сувенири, екобрикети, пакетиране на храни).

Подходяща форма е създаването на бизнес инкубатори, създадени в адаптирани общински фондове, които не се използват по първичното си предназначение.

Мярка 4. Подпомагане на частни стопани в устройване на къщите си за приемане на гости-туристи.

Специфична цел 5: Създаване на регионален клъстер „Добруджански храни“.

Предвиждат се пакет от организационни мерки, осигуряващ последователно изграждане на бизнес мрежа и клъстер в сферата на хранителната индустрия. Разчита се на пазарните позиции и пробив на фирмите „Меком“ и „Жоси“. Постепенно се присъединява и секторът на преработените плодове и зеленчуци, както и съпътстващите предприятия.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 4:

Постигане на ново качество на жизнен стандарт и жизнена среда.

По този приоритет **междинната оценка** за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г., дадена от лицензираната фирма „Орбис-план“-София за периода до 2010 г. включително, е **55 %**, т.е. **оптимални резултати/ много голям напредък.**

Приоритетът е насочен към ограничаване на негативните демографски процеси, подобряване на адаптивността, качествените характеристики и пригодността на работната сила, повишаване на трудовата заетост, усъвършенстване на човешките умения чрез обучение, квалификация и преквалификация, подобряване достъпа до обществените услуги, интеграция и реинтеграция на групи в социална изолация, развитие на социалните услуги за равни възможности, инвестиции в социалната инфраструктура, подобряване ефективността на здравното обслужване, подобряване ефективността на образователната система и осигуряване на равен достъп до качествено образование, съхраняване и развитие на културните традиции и прояви.

Специфична цел 1: Забавяне и ограничаване на негативните демографски тенденции.

Ограничаването на демографската криза изисква предприемане на мерки за целенасочено въздействие върху всички показатели, които влияят на демографското развитие.

Мярка 1. Забавяне на негативните демографски процеси.

Тази мярка може да се осъществи чрез:

- насърчаване на раждаемостта чрез създаване на среда, благоприятна за отглеждането и възпитанието на деца, финансови стимули за раждане и отглеждане на дете, услуги в подкрепа на отглеждането, възпитанието и развитието на децата в семейна среда, образование на децата, жилищни условия, жизнена среда и инфраструктура, консултации по семейно планиране, утвърждаване на семейството и отго-

ворното родителство, подпомагане на биологичните и приемни родители в отглеждането на децата чрез адекватни промени в законодателството, защита на децата и жените от насилие и експлоатация;

- намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст чрез осигуряване на заетост и намаляване на безработицата сред младите хора, подобряване на условията на труд, заплащането и качеството на заетостта, осигуряване на равен достъп до качествено образование, създаване на възможности за облекчения при кредитиране за закупуване на жилища и подобряване на жилищните условия;
- разработване на адекватна имиграционна политика за привличане на българи, живеещи в чужбина, подобряване на информационното осигуряване и създаване на регистър за имигрантите в страната, създаване на условия за културна и социална интеграция на имигрантите, регламентиране на процедурите за легализиране на образованието на имигрантите;
- преодоляване на последиците от застаряване на населението посредством развитие на политиката за активно старееене, адаптиране на социално-осигурителната система, развитие на системата от социални и здравни услуги.

Мярка 2. Създаване на равни възможности за пълноценен репродуктивен живот за всички социални групи. Необходимо е:

- подобряване на репродуктивното здраве и превенция на стерилитета чрез здравни грижи за бременните жени и младите майки, развитие на семейното планиране, намаляване броя на абортите, превенция и лечение на инфекции и онкологични заболявания на репродуктивната система, осигуряване на лечение за желана бременност;
- повишаване на общото образователно равнище, демографската информираност и сексуално-репродуктивната култура на населението.

Специфична цел 2: Създаване на условия за трудова заетост и повишаване доходите на населението.

Мярка 1. Преодоляване на съществуващия дисбаланс между търсенето и предлагането на работна сила.

- създаване на система за професионално информиране, ориентиране и консултиране с цел подпомагане на безработните лица при техния професионален избор и свързаното с него професионално обучение;
- подкрепа на предприемачеството сред безработните лица за започване на самостоятелна стопанска дейност;
- създаване на областен център за квалификация с дейности, насочени основно за създаване на професионални умения и квалификация на

групата с най-ниско образование при заетите в производствените дейности с основно и без образование;

- крайна необходимост от създаване на национална и регионално диференцирана политика по заетостта (различни мерки, приложени по различен начин, спрямо нуждите на региона);
- повишаване мотивацията на регистрираните безработни за включване в програми или мерки за заетост и обучение;
- включване на една от основните групи работодатели земеделски производители и фирми с основна дейност селскостопанско производство в субсидираната заетост.

Мярка 2. Насърчаване на сътрудничеството между бизнеса и образователните институции.

- да се направи предложение до Министерството на образованието, младежта и науката по **нов начин** да се дефинират и законодателно да се регламентират **взаимоотношенията** между професионалното образование и обучение и сферата на бизнеса;
- по-тясно да се обвързват план-приема и учебните планове на професионалните училища с потребностите на областната икономика и на пазара на труда от добре подготвени средни специалисти;
- подкрепа на достъпа до продължително професионално обучение и обучение по време на работа чрез осигуряване на стимули за работодателите и работещите;
- проучване на възможности и създаване на подходящи сдружения между професионални училища и бизнеса за подготовка и квалификация на кадри от една и съща или сродни професионални области;
- под патронажа на кметовете на общини да се предизвиква обществен дебат за качеството на практическото обучение по професии и специалности, за осигуряването на работни места, както и за провеждане на производствена практика в условията на реално производство.

Специфична цел 3: Развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи.

Мярка 1. Развитие на социалните услуги.

Мярката изисква дейности относно:

- ремонт и модернизация на средата и условията в социалните заведения;
- изграждане на хоспис, осигуряващ палеативни грижи за пациенти с нисък социален статус, инвалидизирани и изпаднали в безпомощно състояние;
- активно включване на неправителствения сектор в подобряване предоставянето на социални услуги;

- реализиране на заложените в *Областната социална стратегия* дейности за плановия период;
- развитие на мерки и услуги за превенция на възрастни и деца в риск.

Мярка 2. Интеграция на уязвимите групи.

Тя ще се осъществи посредством:

- насърчаване на достъпа на уязвимите групи до образование, на активно поведение на трудовия пазар и др.;
- подобряване достъпа на хора с увреждания до обществени места, сгради, транспорт, обществена информация и др.;
- деинституционализация, с развитие на широк спектър от услуги за семейства в риск;
- развиване на нови, гъвкави, алтернативни услуги, съответстващи на спецификата на потребностите на рисковите групи в областта, експериментирание с форми на социална подкрепа като мобилна работа, подкрепа в домашни условия и др.

Специфична цел 4: Създаване на условия за подобряване здравето на населението.

Мярка 1. Осигуряване свобода на избора на здравни услуги и техните изпълнители чрез:

- подобряване събираемостта на здравноосигурителните вноски;
- развитие на системата за финансиране и набиране на средства за здравеопазване в доброволни здравноосигурителни дружества;
- разработване на механизъм за установяване на групи от здравно неосигурените лица и за събиране на здравноосигурителните вноски от Националната агенция за приходите;
- подобряване на възможностите за заплащане на разходите за болнична помощ на лицата, които нямат доход и имущество.

Мярка 2. Гарантиране достъпността на здравните дейности чрез:

- реструктуриране на „МБАЛ-Тутракан” ЕООД и „МБАЛ-Дулово” ЕООД така, че да отговарят както на потребностите на населението, така и на медицинските стандарти и правилата на добрата медицинска практика;
- определяне на адекватен статут на лечебните заведения, съобразен със здравно-демографските реалности и с потребностите от медицински услуги (извеждане на някои лечебни и диагностични дейности от лечебни заведения за болнична помощ в СИМП с разкрити легла за наблюдение и лечение до 48 часа) и разкриване на болница за продължително лечение, долекуване и рехабилитация на територията на Област Силистра;

- задълбочаване на сътрудничеството с неправителствените организации за интегрирането им за предоставяне на услуги в здравния и социалния сектор.

Мярка 3. Превръщане на профилактиката в задължителен елемент на здравната система. Това може да се осъществи чрез:

- утвърждаване на профилактиката като задължителен елемент на здравната система на всички нива;
- продължаване на дейностите по приетите национални програми и разработване и реализиране на нови програми и политики за ограничаване на заболяемостта и смъртността от социално значими заболявания, свързани с поведенческите фактори на риска (тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене, ниска двигателна активност и др.) и факторите на риска в околната среда;
- ограничаване на заболяемостта от инфекциозни заболявания чрез укрепване надзора на заразните болести, увеличаване на процента от населението, обхванато със задължителни имунизации, и увеличаване обхвата на препоръчителните имунизации;
- ограничаване на вродените аномалии и генетични дефекти като причина за детската смъртност, чрез разширяване обхвата на генетичните изследвания по време на бременността и на новородените деца, извършване на профилактични прегледи и скринингови изследвания на бременни за синдрома на Даун, разработване на програма за скрининг при рак на маточната шийка и рак на млечната жлеза.

Мярка 4. Изграждане и развитие на съвременна система за детско здравеопазване.

- осигуряване на свободен достъп до здравни услуги на децата чрез изграждане и развитие на съвременна система за достъп;
- превенция и изграждане на навици за здравословен начин на живот в детска възраст и по време на ранното полово съзряване;
- въвеждане на европейската схема с национално участие за предоставяне на плодове и зеленчуци в учебните заведения.

Мярка 5. Изграждане и развитие на система за продължително лечение и интегрирани грижи за възрастните хора с хронични заболявания.

- изграждане на ефективни връзки между отделните видове лечебни заведения – за първична и специализирана извънболнична помощ, болнична помощ, долекуване и рехабилитация;
- въвеждане на интегриран подход за грижа за възрастните хора чрез осигуряване на продължително лечение, долекуване и рехабилитация и съпътстващи социални услуги;
- подобряване на здравето и качеството на живот на лицата с увреждане, придобили право на пенсия и на лицата с трайно намалена ра-

ботоспособност, въвеждане на система за интегриране на грижите за възрастните хора с хронични заболявания;

- оптимизиране на структурите и дейността на териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК).

Мярка 6. Засилване на контрола върху медицинските дейности.

Създаване на система за реален медицински одит въз основа на медицинските стандарти и правилата за добра медицинска и дентална практика във връзка със сигнали на граждани.

Регламентиране на механизъм за по-активно привличане на пациентски организации в системата за медицински одит и създаване на условия за включването им в одитни комитети, обществени съвети, консултативни съвети и др., за извършване на адекватен контрол.

Подобряване достъпа на пациентите до лекарствена терапия за социалнозначимите заболявания и ограничаване на корупцията.

Специфична цел 5: Осигуряване на равен достъп до образование и повишаване качеството на образованието.

Мярка 1. Оптимизиране на мрежата от училища и детски градини.

Тази мярка подобрява достъпа на учениците до по-добри училища и, следователно, до по-качествено образование и изисква:

- постоянно ограничаване броя на маломерните и слети паралелки и маломерни училища чрез разумна оптимизация на училищната мрежа;
- грижи за средищните училища и осигуряване на навременен и удобен превоз до тях на пътуващите ученици;
- ограничаване броя на отпадналите ученици.

Мярка 2. Утвърждаване на държавния план-прием в средните училища.

Процесът ежегодно изисква постигането на разумен баланс между общото и професионалното образование, за да се отговори на изискванията и на местния пазар на труда и на нуждите на областната икономика от млади средни специалисти.

Мярка 3. Коректно провеждане и отчитане на резултатите от външното оценяване.

Това е друга важна процедура за повишаване качеството на образованието. Тя до голяма степен изключва субективния фактор и дава значително по-добра представа за резултатите от обучението на учениците и ежегодния процес на усвояване на учебните програми.

Мярка 4. Провеждане и резултати от държавните зрелостни изпити.

За всяко средно училище те са интегрален критерий както за способностите и отговорността на учениците при усвояването на знания, така и за резултатите от цялостния учебно-възпитателен процес.

Мярка 5. Осигуряване на образованието с педагогически кадри.

Тази мярка изисква усилия за:

- осигуряване на училищата с педагогически кадри;
- оптимизиране на системата за кариерно развитие на учителите;
- утвърждаване и усъвършенстване на системата на делегираните бюджети.

Специфична цел 6: Развитие на културата и опазване на културно-историческото наследство.

Мярка 1. Съхраняване на мрежата от културни институции, включително читалищата.

Чрез тази мярка ще се съхрани културната идентичност на областта в цялото ѝ многообразие. Мярката (като съвкупност от дейности) освен усилията за съхраняване на музеи, галерии, театри, ансамбли и т.н. изисква съхраняване и на **читалищата** и читалищните библиотеки като уникални за България културни средища, а в настоящия момент – като просветни центрове за иновации и инициативи, включително и като центрове за социални услуги. Затова е необходимо те непрекъснато да се подпомагат в привличането на средства чрез проекти от донорските (европейски и национални) фондове.

Мярка 2. Съхраняване и разпространяване на регионалното изкуство, традиции и обичаи.

Това може да се осъществи чрез утвърждаване на богати календари на културните събития и прояви (професионални и самодейни) в общините и в областта като цяло, популяризиране на културните постижения в регионален, национален и международен мащаб и, разбира се, обвързване на културните дейности и прояви с подходящи форми на туризъм, особено на проявите с международно участие. Това е възможно чрез създаване на подходяща обществена среда и атмосфера за развитие на културата.

Мярка 3. Опазване и съхраняване на културно-историческото наследство.

Усилията и дейностите тук трябва да са насочени към откриване, реставриране, съхраняване и консервиране (където е необходимо) на културно-историческите обекти, както и внимателния избор на исторически обекти и културни ценности за експониране и включването им в туристическите продукти.

Специфична цел 7: Развитие на устойчив туризъм чрез актуализирана областна стратегия и общински програми за развитие на туризма в съответствие с приоритетите на Националната стратегия и съобразно местните туристически ресурси и потребности.

Валоризиране на богатото природно и културно наследство чрез развитие на **алтернативен туризъм** е една от целите и неизползаните възможности за развитие на областта. Усилията трябва да се насочат към създаване на продаваеми туристически продукти и туристически „новини”, изграждане на туристическа инфраструктура, квалификация на кадри, специализирана информация, активен маркетинг, трансгранично и национално коопериране, информираност и адекватно поведение на местното население, благоустрояване в планираните дестинации.

Необходимо е пълноценно да се използват възможностите, които ни предоставя ЕДЕН-мрежата за популяризиране на малко познати туристически дестинации.

Настоящите стопански резултати от сектор „Туризъм” в областта са символични. Възможностите за многократно увеличение са реални, но присъствието на туризъм в структурата на областната икономика би трябвало да се третира като създаващо имидж и подпомагащо другите сектори, а не като техен заместител или компенсатор. За селските райони (Ветрен, Алфатар, Сребърна), продаването на туристически услуги може да стане и осезаема икономическа опора.

Туризмът в областта има потенциал да се развива в **три основни направления:**

- *в селските райони* – селски, екологичен, познавателен, културен, „по специални интереси” (археология, орнитология);
- *в град Силистра* – културно-исторически (в т.ч. поклоннически), конгресен;
- *по р. Дунав* – воден (яхтен) туризъм (с бази в гр. Силистра и Тутракан).

Основните природни и антропогенни ресурси за развитие на туризма в областта са в селските й райони (северните). Екологизацията, естетизирането и устройването на пространствата, през които ще преминават и в които ще пребивават посетители/ туристи, са заложи в предходните мерки. **Аграрната политика се интегрира с туристическата.** Това е шансът на областта да създаде среда за експониране и валоризиране на природни и културни ценности. Спецификата на възможните туристически продукти на областта предполага сравнително кратък престой и ограничено предлагане. Това налага коопериране (включително трансгранично) за създаване на мащабни продаваеми продукти.

Мярка 1. Професионална промоция и реклама на туристически продукти. Маркетингови дейности, участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири.

Мярка 2. Ефективно използване възможността за професионална реклама на европейско ниво и обмяна на добри практики в мрежата на малко познатите европейски дестинации по проект ЕДЕН.

Мярка 3. Изграждане и подобряване на туристическата инфраструктура, включително и информирание на заинтересованите страни за възможни инициативи и достъпа до финансови източници.

Мярка 4. Популяризиране на устойчиви практики в туристическия бизнес.

Мярка 5. Проучване и създаване на регионални и трансгранични туристически продукти.

Мярка 6. Развитие на природни, културни и исторически атракции – възстановяване, опазване, оборудване, експониране и др.

Мярка 7. Проучване и създаване на нов продукт, базиран на „Легенди от земя и камък”.

Ще се използват силните културни факти и атрактивни природни забележителности в суходолията на община Кайнарджа.

Мярка 8. Развитие на устойчив туризъм в защитени територии и зони и в такива с налични природни и културни ресурси.

Мярка 9. Подобряване на достъпността до туристическите обекти.

Мярка 10. Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в областта.

Мярката е необходима както за осигуряване на инвестиционни полета, така и за координирани действия по сектори „инфраструктура” и „селско стопанство”.

Специфична цел 8: Естетизиране на градската среда.

В допълнение към мерките, касаещи инфраструктурата, екологията, икономиката и социалния сервиз, град Силистра се нуждае от облагородяване на градската си среда. Освен строително-ремонтни работи то включва изработване и прилагане на единен проект за визуална информация, реклама и озеленяване особено около маршрутите и пространствата на културно-историческите обекти.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 5:

Укрепване на административния капацитет на областта.

По този приоритет **междинната оценка** за изпълнение на Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г., дадена от лицензираната фирма „Орбис-план”-София за периода до 2010 г. включително, е **45 %**, т.е. **умерени резултати/ значителен напредък.**

Развитието на административния капацитет на областта е основна предпоставка за реализиране на амбициозните задачи, свързани с изпълне-

нието на областната стратегия за развитие, подобряване на възможностите за усвояване и управление на средства от различните програми и фондове на ЕС, прилагане на нови съвременни методи на управление, базирани на повишени знания относно европейско законо-дателство и добри практики.

Ефективният административен капацитет и предоставянето на публични услуги е основно изискване за икономическо развитие и заетост. Усъвършенстването на административния и институционален капацитет на областта е непрекъснат процес, който ще подобри уменията на всички партньори в областта за прилагане принципите и механизмите на стратегическото планиране и програмиране, за създаване и управление на програми и проекти, за подобряване на партньорството помежду им за ефективно изпълнение на приоритетите, целите и мерките на областната стратегия.

В унисон с целите и политиките на европейските и национални стратегически документи е актуализиран и Стратегически приоритет 5 на областната стратегия за развитие, подчинен на **стратегическата цел:**

Подобряване на работата на администрацията за реализиране на ефективни политики, качествено административно обслужване на гражданите и бизнеса и създаване на условия за устойчив икономически растеж и заетост в Област Силистра

Специфична цел 1: Ефективно функциониране на администрацията.

Мярка 1. Ефективна структура на администрацията.

Оптимизиране на структури, функции и процеси в администрацията:

- преглед на функциите, отговорностите и капацитета, анализ и оценка на дейността и работните процеси, анализ на числеността на служителите спрямо функциите и дейностите, които изпълняват;
- идентифициране на проблемни области и предложения за промени в нормативната уредба;
- функционални анализи за оптимизиране на отделни структури и сектори, разработване и усъвършенстване на методологии, вътрешни правила и процедури и др.;
- въвеждане на модерни техники за организационно развитие като стратегии за организационно развитие, включително на приоритетни сектори в икономиката на областта, модели за управление на промените в административните структури и др.

Мярка 2. Прозрачна и почтена администрация.

Тук са наложителни мерки за прозрачност и отчетност на администрацията и превенция на корупцията:

- въвеждане и анализ на слабите страни на механизмите за обратна връзка и за отчитане на общественото мнение – разработване и ре-

довна актуализация на Интернет сайтове, създаване на електронни информационни бюлетини, организиране на разяснителни кампании и др.;

- по-добра информираност както на обществеността за възможностите за подаване на сигнали за корупция, така и на служителите в администрацията за разкрити случаи на корупция;
- съвместни действия на администрацията, гражданското общество и медиите за противодействие на корупцията – семинари, публикации и общи кампании;
- контрол върху дейността на администрацията – въвеждане на нови механизми за вътрешен и външен контрол, проверки на декларации на имуществото и на евентуален конфликт на интереси на служителите.

Мярка 3. Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики.

Мерките обхващат укрепване на междуведомствената координация между отделните административни структури на територията на областта. Внимание ще се обърне на подобряване на връзките между териториалните звена на централната изпълнителна власт и общините в рамките на областта, както и на подпомагане дейността на областния управител за осигуряване на съответствие между националните и местните интереси.

Мярка 4. Оптимално и ефективно използване на публичните ресурси чрез публично-частното партньорство (ПЧП). Тук е необходимо:

- активно прилагане на ПЧП и аутсорсинга за облекчаване на администрацията от функции и задачи, които могат да бъдат изпълнявани от частния сектор;
- извършване анализи на функции и дейности на администрацията, за да се прецени кои от тях могат да се изпълняват от частния сектор и гражданското общество;
- изготвяне на ясни и прозрачни правила и процедури за предоставяне на концесии и обществени поръчки.

Специфична цел 2: Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление.

Мярка 1. Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса чрез:

- въвеждане на иновативни добри практики в административното обслужване;
- стандартизиране и интегриране на услуги с особен акцент върху по-широкото прилагане на принципа „едно гише“;
- увеличаване на каналите за достъп на потребителите до информация;

- развитие и усъвършенстване на механизмите за обратна връзка с гражданите и бизнеса, относно тяхната удовлетвореност от качеството на предоставяните от администрацията услуги;
- административно обслужване на граждани в неравностойно положение.

Мярка 2. Осигуряване на стандартна и съвместима информационно-комуникационна среда и оперативна съвместимост, развитие на електронни услуги.

За пълноценното развитие на интегрирано административно обслужване в Област Силистра е наложително да се постигне оперативна съвместимост и стандартизация на обмена на данните в електронното управление при спазване на **принципа за еднократно предоставяне на данни и многократното им използване.**

С финализирането на проект на Областна администрация Силистра „Електронна Област Силистра – по-добри условия за гражданите и бизнеса” по ОПАК през 2011 г. са положени основите на интегрираното административно обслужване в Област Силистра, а именно:

- приведени интернет страници на областната и общинските администрации в съответствие с унифицираната визия на държавната администрация;
- внедрени системи за документооборот, съгласно ЗЕУ;
- реализирани комплексни административни услуги чрез развитие на инфраструктурата за обмен на данни между администрациите;
- развитие на вътрешните информационни системи с цел интегрирането им със системите на електронното правителство;
- разработен софтуер с цел публикуване в интернет пространството на регистрите с публичен характер;
- изграден модел за осъществяване на обратна връзка с потребителите на административни услуги – гражданите и представителите на бизнеса.

Специфична цел 3: Подобряване на капацитета за програмиране и усвояване на средства по програми и проекти на ЕС.

Мярка 1. Изграждане на устойчив административен капацитет за изпълнение, мониторинг и оценка на проекти на местно и регионално ниво. Мярката изисква:

- създаване на капацитет за разработване и управление на проекти, финансирани от европейските фондове, национални фондове и програми, други международни институции;

- изграждане на административен капацитет за работа на местните власти и НПО в съответствие с изискванията на ЕС за управление и проектиране на местното развитие;
- провеждане на обучения на целевите групи (земеделски производители, бизнес сектор и МСП, НПО, местни администрации, неправителствен сектор и др.) относно поетите ангажименти, последиците от постигнатите договорености, принципи и действие на Структурните фондове на ЕС;
- организиране на семинари, дискусии и кръгли маси и провеждане на информационни кампании.
- предоставяне в сайтовете на областта на информацията относно възможностите за кандидатстване по проекти на различни програми и фондове;

Мярка 2. Транснационално и междурегионално сътрудничество.

Трябва да се разшири и активизира териториалното сътрудничество и обмена на знания, опит и добри практики с други европейски региони. Чрез развитие на партньорство и ползването на опита, знанията и идеите от други държави или региони в ЕС ще се въведат иновативни управленски практики и ще се повиши ефективността на администрацията.

IV. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ

В **член 26** от глава пета „Ресурсно осигуряване на регионалното развитие” от **Закона за регионално развитие** (ЗРР) са посочени източниците за финансиране на регионалното развитие, а именно:

1. държавният бюджет;
2. бюджетите на общините;
3. средства на физически и юридически лица;
4. средства от фондовете на Европейския съюз;
5. международни финансови институции;
6. други източници, определени със закон: международни програми; двустранни споразумения; банкови кредити/заеми; държавни предприятия (ПУДООС) и национални, извънбюджетни фондове.

В **междинната оценка** за изпълнение на **Стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015 г.**, е посочена следната **ефикасност** на използваните средства по петте приоритета на стратегията, както и средствата за реализация за остатъчния период.

Финансови средства – Приоритетна ос 1	Референтна сума (хил. лв)
--	---------------------------

Реализирани средства 2010 г.	292 000
Общо средства за реализация 2013-2015 г.	498 000
Ефикасност на реализацията (Степен на реализация на ресурсите* ефективност на реализация на целите)	57,2 %

Финансови средства – Приоритетна ос 2	Референтна сума (хил. лв)
Реализирани средства 2010 г.	2500
Общо средства за реализация 2013-2015 г.	20800
Ефикасност на реализацията (Степен на реализация на ресурсите* ефективност на реализация на целите)	2,7 %

Финансови средства – Приоритетна ос 3	Референтна сума (хил. лв)
Реализирани средства 2010 г.	10 147
Общо средства за реализация 2013-2015 г.	70 100
Ефикасност на реализацията (Степен на реализация на ресурсите* ефективност на реализация на целите)	5,5 %

Финансови средства – Приоритетна ос 4	Референтна сума (хил. лв)
Реализирани средства 2010 г.	8600
Общо средства за реализация 2013-2015 г.	62700
Ефикасност на реализацията (Степен на реализация на ресурсите* ефективност на реализация на целите)	11,4 %

Финансови средства – Приоритетна ос 5	Референтна сума (хил. лв)
Реализирани средства 2010 г.	738
Общо средства за реализация 2013-2015 г.	12 300
Ефикасност на реализацията (Степен на реализация на ресурсите* ефективност на реализация на целите)	4,1 %

V. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА

Съгласно чл. 5 от *Закона за регионалното развитие* (ЗРР) на територията на районите от ниво 3 (NUTS 3), т.е. областите могат да се обособяват **райони за целенасочена подкрепа (РЦП)** от държавата. Те са обособени райони, обхващат територията на една или повече съседни общини и са териториална основа за концентрация на ресурси за намаляване на вътрешно-регионалните различия в степента на развитие на отделните общини за постигане целите на държавната политика.

V.1. Териториалният обхват на РЦП се определя като се отчитат равнището и динамиката на икономическото развитие, структурата на икономиката, заетостта и безработицата, степента на изграденост на техническата инфраструктура, демографската, социалната и селищната структура, географското положение и наличният потенциал за постигане на целите за развитие на съответната община. Този обхват се определя **в областните стратегии** за развитие по данни на Националния статистически институт и на административната статистика на Агенцията по заетостта.

Съгласно чл. 6 от ЗРР при определяне териториалния обхват на РЦП се отчита наличието на **някой от следните показатели**:

1. **нетни приходи от продажби на един жител** под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. равнище на **средната работна заплата**, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. **средно равнище на безработица** над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. **коэффициент на възрастова зависимост** над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. **гъстота на населението** под 70 души на един квадратен километър;
6. над 30 на сто от населените места **нямат** изградена пътна **връзка с асфалтово покритие** помежду си или с общинския център;
7. над 30 на сто от населените места са без изградена **канализационна мрежа**;
8. над 30 на сто от населените места ползват **питейна вода с отклонение от качеството**, прието като стандарт за страната или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

За страната данните съвсем не са утешителни.

Осемте показателя обхващат съответно (в %) различен брой общини: например в първия показател попадат **86,7 %** от общините, във втория – **91,7 %**, в третия – **67 %**, в четвъртия – **44,3 %**, в петия – **80,7 %**, в шестия – **59,1 %**, в седмия – **93,6 %** и в осмия – **25,8 %**.

Специално за **Област Силистра** териториалният обхват на РЦП по категории общини се оказва следният:

II категория – Алфатар, Ситово и Кайнарджа, което означава, че това са общини, които попадат в териториалния обхват на РЦП по 7 (седем) от посочените по-горе показатели;

III категория – Главиница и Дулово (по шест показатели);

IV категория – Тутракан (по пет показатели);

VI категория – Силистра (по три показатели).

V.2. По предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството Министерският съвет одобрява мерките и средствата за реализация на дейности в РЦП в рамките на *Закона за държавния бюджет* за съответната година. В тази връзка МРРБ е разработило *Програма за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа за периода 2010-2013 г.*

За Северния централен район бюджета на Програмата за 2010 г. е бил **1 819 482 лв.**, а разпределен в низходящ ред на сумите по области той изглежда така:

за Велико Търново – 547 280 лв., за Русе – 433 924 лв., за Разград – 308 750 лв., за **Силистра** – **297 631 лв.** и за Габрово – 231 897 лв.

Тези средства се използват за осъществяване стратегията на Програмата, изразена чрез нейните приоритети, специфични цели и мерки.

Специално **приоритетите** са четири:

- I-ви – създаване на условия за развитие на местни общества на знанието;
- II-ри – подпомагане на вътрешния потенциал на местните икономики и пазари.
- III-ти – развитие на местния пазар на труда;
- IV-ти – подкрепа на устойчивото развитие на местните общности и територии.

Към тези приоритети са посочени индикаторите за резултати и въздействие.

Институционалната организация за управление на Програмата обхваща **Централно звено на управление (ЦЗУ)** в МРРБ, което сключва споразумения за делегиране на правомощия и определяне на финансовата рамка по области, **Регионални звена за управление (РЗУ)**, създадени в областните администрации, които набират и оценяват проектните предложения и звената за управление на проекти (ЗУП) в общинските администрации, които изработват и управляват проектите.

По този начин Програмата се оказва една **нова допълнителна възможност за финансиране на общините** – този път чрез държавния бюджет.

жет – и за обединяване на техните усилия за осъществяване на междуобщински проекти.

VI. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

От изложеното до тук предлагаме по отделните раздели (сфери на развитие) следните показатели за изпълнението на стратегията.

I. Демографски процеси.

1. Естествен прираст на населението.
2. Механичен прираст на населението.
3. Средна продължителност на живота.

II. Икономическо развитие.

1. Брутен вътрешен продукт.
2. Брутна добавена стойност.
3. Общи и парични доходи на населението.

III. Селско и горско стопанство.

1. Обработваема земя от аграрните субекти (кооперации, арендатори) в декари и дял в % спрямо общата площ на землището или общината.
2. Средни добиви от декар.
3. Износ на селскостопанска продукция.

IV. Техническа инфраструктура.

IV.1. Пътна инфраструктура и транспорт.

1. Брой новооткрити автобусни линии от общинската транспортна схема.
2. Брой новооткрити автобусни линии от областната транспортна схема.
3. Брой новооткрити автобусни линии от Републиканската транспортна схема.
4. Население с подобрен транспортен достъп (% от общото население на района).
5. Рехабилитирана/ реконструирана републиканска пътна мрежа (в км).
6. Рехабилитирана/ реконструирана общинска пътна мрежа (в км).

IV.2. Водоснабдяване и канализационна мрежа.

1. Използвани обеми вода по икономически сектори и в домакинствата (в м³).

2. Обща дължина на водопроводната мрежа в областта (в км).

3. Обща дължина на канализационната мрежа в областта (в км).

4. Подменена (реконструирана) и новоизградена водопроводна и канализационна мрежа.

V. Социална сфера.

1. Подобри условия за самостоятелен живот в домашна среда на 20% от хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент.

2. Предотвратена преждевременна институционализация на минимум 80-90 самотно живеещи стари хора чрез развитите услуги за грижа в домашна среда (с мобилен компонент).

3. Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за поне 25% от старите хора в Област Силистра с приоритетно обхващане на самотно живеещите в изолирани населени места извън общинските центрове.

4. Подобрена професионална квалификация и специализирани умения за социална работа поне на 50 души персонал на доставчиците на услуги в Област Силистра.

5. Работещ Регионален ресурсен център в Област Силистра за изграждане на капацитет и развитие на човешките ресурси в сферата на социалните услуги.

6. Промяна в съотношението между предоставяните типове социални услуги чрез увеличаване на дела на услугите в общността и намаляване на услугите от резидентен тип – съотношение 6:1 на ползвателите в полза на услугите в общността.

7. Намаляване на броя на изоставените деца с 20% годишно.

VI. Здравеопазване.

1. Състояние на здравната мрежа (лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ, ЦСМП, лаборатории, аптеки).

2. Брой здравнонеосигурени лица.

VII. Образование.

1. Оптимизиране на мрежата от училища и детски градини.

2. Утвърждаване на държавния план-прием в средните училища и постигане на баланс между общото и професионалното образование.

3. Провеждане и резултати от външното оценяване.

4. Провеждане и резултати от държавните зрелостни изпити.

5. Осигуряване на образованието с педагогически кадри.

VIII. Култура.

1. Съхраняване на мрежата от културни институти.
2. Осъществени културни прояви с международно участие, от национално значение и на регионално и общинско ниво.
3. Опазване на културно-историческото наследство.

IX. Туризм.

1. Брой туристи.
2. Реализирани нощувки в средствата за подслон и местата за настаняване в областта (бр).
3. Среден престой на турист (дни).
4. Създадени нови фирми в областта на туризма (бр).
5. Финансирани проекти в сферата на туризма (бр.).
6. Брой туристически атракции създадени/подобрили (бр.).

X. Околна среда.

1. Разширена и реконструирана водоснабдителна мрежа (км).
2. Намалена загуба на вода (%).
3. Новоизградена и реконструирана канализационна мрежа, км (2011 - 100%).
4. Брой на изградени ПСОВ¹⁰.
5. % на нарастване на защитените територии.
6. Брой планове за управление на защитени територии.
7. Територии (% от общата територия), защитени от ерозия и свлачища.
8. Рекултивация на замърсени и увредени земи (ха).
9. Намалени емисии на фини прахови частици в атмосферата ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).
10. Чистота на атмосферния въздух – допустими стойности.
11. Разходи за ДМА с екологично предназначение (хил.лв.).
12. Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението (хил.лв.).
13. Брой проекти в сферата на ООС – приключени, в процес на изпълнение или подготовка.
14. Обем привлечени инвестиции¹¹ в сферата на ООС (лв.).
15. Ефикасност на изразходване на средствата за ООС¹², % (2010 - 41,9%).

¹⁰ Пречиствателна станция за отпадни води

¹¹ Обща стойност на проектите на общини от област Силистра

VII. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ

Поляризацията между общините в Област Силистра е **много голяма**, но тя е такава и в много други области на страната.

I. 1. Както беше посочено, в община Силистра са концентрирани над две-трети от социално-икономическите възможности на областта.

Между останалите общини обаче поляризацията е също значителна.

Например община Алфатар е с население вече само от 3003 жители по данни на „Преброяване 2010“. В община Кайнарджа е трудно да се говори за промишленост. Очевидно е и отстъплението на общините Тутракан и Главиница в човешки потенциал и икономически възможности.

От тази гледна точка общините в областта трябва внимателно да определят потребностите си, залагайки в голяма степен на **нови мерки**, които щедро се финансират от **европейските фондове – екологични обекти, управление на отпадъците, енергийна ефективност, развитие на селските райони, културно-историческо наследство**.

Освен това е необходимо те да **се ръководят само от ония приоритети, цели и мерки** на Областната стратегия, които най-вече отговарят на тяхната специфика, т. е. имат пряко отношение към техните природни дадености, човешки потенциал, инфраструктура и икономически възможности.

В този смисъл и **целта** на Областната стратегия на развитие е да определи правилно **общите (съвпадащите) насоки и потребности** на развитие на по-голямата част от общините на областта.

I. 2. Общините трябва да продължат усилията си да набират **извън-бюджетни финансови средства по всички възможни направления**.

Основният източник са **фондовете на оперативните програми** на Европейския съюз, чиито проектни правила и сроковете, по които текат съответните мерки, са достатъчно известни на общините.

Общините е необходимо да обърнат особено внимание и на възможностите за реализация на **дейности в районите за целенасочена подкрепа** и тяхното финансиране. *Програмата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа за периода 2010-2013 г.* се оказва една нова **допълнителна** възможност за финансиране на общините – този път чрез държавния бюджет, както и за обединяване на техните усилия при

¹² Обща оценка за Специфична цел 1.4 съгласно Приложение 1а на Междинна оценка на Областна стратегия за развитие на Област Силистра 2005-2015

осъществяването на **междубщински проекти**. Затова ключова роля за реализацията на тези възможности трябва да имат **общинските планове за развитие** и програмите за тяхното осъществяване.

Все още обаче няма общини, които да са се възползвали от възможностите на тази програма.

I. 3. Според нас трябва да се обмисли и **обновяването на методиката** в областната стратегия и в общинските планове при отчитане на резултатите от социално-икономическото развитие.

Разбира се, че досегашната методика правилно залага на редица количествени показатели, традиционни и задължителни за оформяне картината на икономическото развитие на областта и на общините – брутен вътрешен продукт, брутна добавена стойност, брой предприятия, придобиване на ДМА, реализиране на нетни приходи от продажби и др. т. Но тези показатели, сами по себе си абсолютно необходими (задължителни) и много полезни за икономическия анализ, не ни дават цялостна и пълна картина за **качеството на живота** на хората в съответната община (област). А това качество се оказва свързано **и с други измерители** (показатели, индикатори, жизнени ситуации), които например нямат пряка връзка с броя на стопанските единици в дадена община или с обема на отчитаната от тях икономическа дейност.

Например интегралният показател **средна продължителност на живота** води анализа по други пътеки и го свързва с изследване и на други **процеси, които не са непосредствено икономически**. Следователно тук става въпрос да приложим една местна проекция на **Глобалния индекс на човешкото развитие** от Програмата на ООН за развитие (ПРООН), който би представлявал комбинация от здравни, образователни и икономически индикатори за развитието на човека.

Освен това с **Регламент 1177/ 2003** на Европейския парламент и на Съвета (Regulation (EC) No 1177/2003 of the European parliament and of the Council of 16 June 2003) се определя **обща рамка** за системно изготвяне на статистически данни на Европейската общност за доходите и условията на живот, наричана EU-SILC. Тези данни включват съпоставима и съвременна информация за моментното състояние и динамиката на **доходите**, както и за равнището и структурата на **бедността** и **социалната изолация** на национално и европейско равнище. Резултатите се използват и при съставяне на **Годишен доклад за напредъка на България по социално включване**, както и при определяне на националната цел за намаляване на бедността в изпълнение на **Стратегия „Европа 2020“**.

А тъй като **Северният централен район заедно със Северозападния район на България са двата най-бедни района на Европа**, би могло при разработката на нашите местни програмни документи да се използва и така наречения **отворен метод** за координиране дейностите на страните от

Европейската общност за **намаляване на бедността** и социалното включване. Той изисква приемането на обща методологическа рамка за изчисляването на **индикаторите за бедност** в три области: **бедност и социално включване, пенсии и дългосрочна здравна грижа**.

Използването на тези съвременни методики дава допълнителен управленски поглед върху социалните проблеми и изисква нови експертни познания, допълнителни масиви от информация и друга организация както на експертното изследване, така и на създаването на програмния документ.

VIII. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Съгласно **чл. 33 от Закона за регионалното развитие** Областният управител осигурява информация и публичност на Областната стратегия за развитие, както и на документите, свързани с действията на съответните органи по нейното изработване, съгласуване, актуализиране, осигуряване на необходимите ресурси и изпълнение.

В тази връзка, първо, изготвеният Актуализиран документ трябва да бъде съгласуван с **Регионалния съвет за развитие** на Северния централен район на негово заседание, а след това да бъде разгледан, обсъден и приет и от членовете на **Областния съвет за развитие**.

След тези задължителни законови процедури може да се използват различни средства и прийоми за неговото оповестяване като например публикуването му както на **интернет-страницата** на Областна администрация, така и на **web-приложението** на Единната информационна система за управление на регионалното развитие (ЕИСУРР).

Това е свързано със специфичната дейност на съответните звена в Областна администрация-Силистра.

=====
=====

Екипът, създал Актуализирания документ, се състои от експерти на Областна администрация-Силистра, както следва:

1. Румен Липков – главен експерт:

- въведение;
- раздел 2 „Икономическо развитие”, раздел 7 „Образование” и раздел 8 „Култура и културно-историческо наследство” от глава I, както и подразделите „Водоснабдяване и канализационна мрежа” и „Енергоснабдяване и енергийни мрежи” от раздел 4 на глава I;

- съответните силни и слаби страни на SWOT-анализа от глава II, специфичните цели и мерки от глава III и критериите за оценка на изпълнението на стратегията от глава VI;
- глави IV, V, VII и VIII, както и общата редакция на Актуализирания документ.

2. Десислава Божева – старши експерт:

- раздел 5 „Безработица и социална сфера” от глава I;
- съответните силни и слаби страни на SWOT-анализа от глава II, специфичните цели и мерки от глава III и критериите за оценка на изпълнението на стратегията от глава VI.

3. Ренета Костадинова – старши експерт:

- раздел 9 „Туризм. Туристически ресурси и продукти” и раздел 10 „Екологично състояние” от глава I, както и подраздела „Транспорт и транспортна инфраструктура” от раздел 4 на глава I;
- съответните силни и слаби страни на SWOT-анализа от глава II, специфичните цели и мерки от глава III и критериите за оценка на изпълнението на стратегията от глава VI.

4. Радостина Иванова – младши експерт:

- раздел 3 „Селско и горско стопанство” от глава I, както и статията „Енергийна ефективност” от раздел 4 на глава I;
- съответните силни и слаби страни на SWOT-анализа от глава II, специфичните цели и мерки от глава III и критериите за оценка на изпълнението на стратегията от глава VI.

5. Лили Дочева – младши експерт:

- раздел 6 „Здравеопазване” от глава I, както и подраздела „Демографски процеси” от раздел 1 на глава I;
- съответните силни и слаби страни на SWOT-анализа от глава II, специфичните цели и мерки от глава III и критериите за оценка на изпълнението на стратегията от глава VI,
- общата редакция на Актуализирания документ.

Екипът изказва благодарност на **Териториално статистическо бюро-гр. Силистра** за предоставените в електронен вариант статистически годишници на Силистра за 2007 г. и 2008 г., както и така необходимия масив от основни данни за 2009 г.